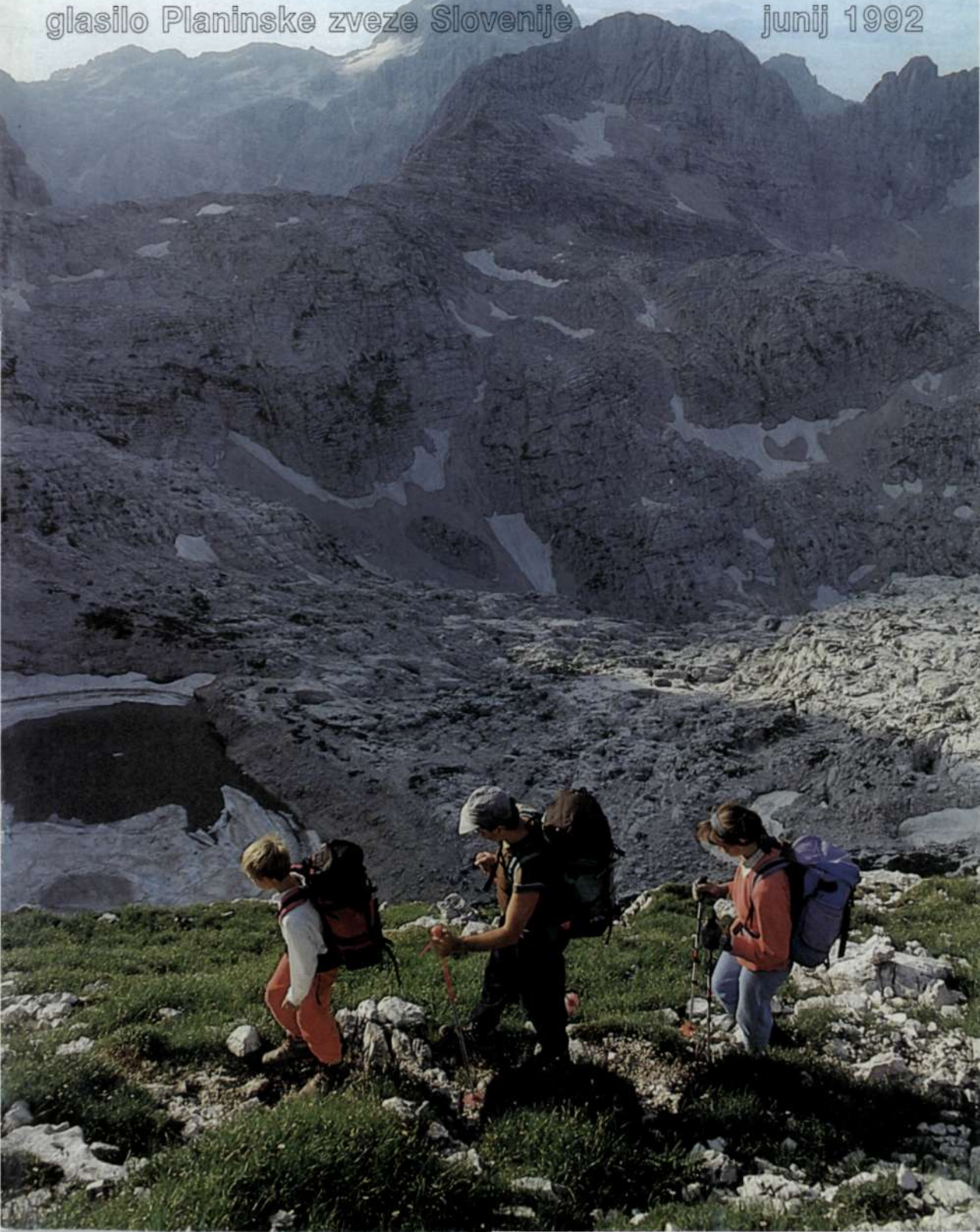

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 6

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1992

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1992

6

letnik XCII izhaja od leta 1895

vsebina

	Reševalci iz sten in izpod vrhov	241
Franci Ekar	Dolinci in gorjani	243
Nuša Podobnik	Alpinistom pohajajo moči	245
Tone Freljh	Ob filmskem še literarni Trento	247
Zoran Tratnik	Markacije iz prvega leta SPD	248
	Nepal ni več poceni	250
Staža Černič	Neosvojljiva gora	252
Boris Ogrizek	Gorsko Sarajevo	254
Igor Maher	Zakaj pa ne na pot z vlakom?	255
Janez Bizjak	TransALPedes	257
	Gorniški šotori	258
	Mojster v alpskem slogu	261
Heinrich Harber	Sedem let v Tibetu	263
Matjaž Čuk	Štirje širitisočaki v petih dneh	265
Marjan Bradeško	Tritisočaki okrog kraljice Tur	267
Leopold Kržišnik	Gorska divjina za izkušene	270
Branko Vrhovec	Na Snežnik	271
Helena Giacomelli	Gorniški vajenec in mojster	273
Mojca Ipavec	Koritnica pod Mangartom in Jalovcem	275
Mojca Stritar	Nevihna na gori	277
	Odmevi	279
	Iz planinske literature	283
	Društvene novice	285
	Opisi redkih pogumnežev	288a

Slika na naslovni strani: **Na Kriških podih**

Foto: Igor Modič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvofakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelínik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za drugo trimesečje leta 1992 znaša 400 SLT, posamezna številka stane 150 SLT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

OSEM DESETLETIJ DELA NAŠE GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE

REŠEVALCI IZ STEN IN IZPOD VRHOV

Slovenska gorska reševalna služba je bila ustanovljena leta 1912, nesreče pa so se v slovenskem gorskem svetu dogajale že davno, vse odtlej, ko so se tod naselili ljudje.

Ponesrečenci so bili v glavnem ljudje, ki so se v hribovite predele podajali po različnih dolžnostih in opravkih. Podatki so pičli, imamo pa slikovit opis nesreče **Antona Korošča**, ki ga je v noči od 5. na 6. julij 1822 vrh Triglava ubila strela. Med vojaškimi vajami na Predelu se je leta 1888 ubil pionirski nadporočnik **Valenta**, prva znana smrtna nesreča planinca pa se je pripetila leta 1891, torej pred dobrimi sto leti.

PRVIM SLEDI KRANJSKA GORA

Za pogrešane, poškodovane in preminule so morali takrat poskrbeti njihovi sodelavci, sosede ali svojci. Reševalne službe ni bilo; če se je ponesrečil planinec, so pomagali prisotni ali pozneje poklicani gorski vodniki, pa tudi kak gibanja v skalah in strminah večš pastir ali lovec.

Spoznavanje in osvajanje evropskega alpskega sveta je bilo zlasti živahno v zadnji četrtini 19. stoletja, ko se je zelo povečalo tudi število gorskih nesreč. Potrebo po reševalni službi so že zgodaj dojeli Angleži, Švicarji, Avstrijci in Francozi. Tako je Avstrijski Alpenclub leta 1896 na Dunaju ustanovil Alpski reševalni odbor, kateremu se je dve leti kasneje z enako nalogo pridružil odbor v Innsbrucku, ki je prevzel tudi skrb za reševanje v gorah Slovenije. Reševali so v glavnem domačini, vključeni v reševalne postaje kranjske sekcije DuOAV v Ljubljani, Mojstrani, Bohinju, Bovcu, v njihove izpostave oziroma obveščevalne točke v Kranjski Gori, Kamniški Bistrici, Kokeri ter drugod.

Dejavnost DuOAV so bojeviti nemški nacionalisti izkoriščali za svoje osvajalne namene, zato so zavedni slovenski planinci v okviru splošnega boja za narodno osvoboditev leta 1893 ustanovili Slovensko planinsko društvo. Rojake je spodbujalo k hoji v gore, da bi te ostale slovenske, in se nenehno upiralo napadalnim Nemcem. Spričo tega in zaradi vse večje potrebe, spodbujene po odmevni aprilski nesreči **dr. Cerka** in gimnazijcev na Stolu, se je **dr. Josip Tičar**, zdravnik v Kranjski Gori, odločil, da tamkaj ustanovi prvo slovensko reševalno postajo. To je bilo **16. junija 1912**; za sodelovanje so se prijavili posamezni člani SPD z Dovjega, Mojstrane, Rateč in Podkorena, med njimi tudi nekateri dotedanji reševalci DČAV.

Postaja sprva ni imela dela, ker ni bilo nesreč,

leta 1914 pa je izbruhnila 1. svetovna vojna, med katero so gore v glavnem samevale.

RAZVOJ GRS OD LETA 1922 DO 1992

Po vojni je SPD po vrsti gorskih nesreč obnovilo reševalno dejavnost in v ta namen v zimi 1922/23 ustanovilo reševalni odsek. Ta naj bi s pomočjo krajevnih reševalcev skrbel za reševanje v vsem slovenskem gorskem svetu. Strumnejše organiziranosti v merilu Slovenije takrat še ni bilo, saj so se dobri plezalci, brez katerih reševanje ni mogoče, šele kalili v stenah in si v številnih težkih reševanjih pridobivali potrebno spretnost in znanje. Ponovno so oživljale reševalne postaje v Mojstrani, Kamniku in Kranjski Gori; čutiti je bilo utemeljene težnje po organiziranosti na krajevni osnovi, ki edina omogoča hitre in učinkovite posege. Razmere so počasi zorele.

Leta 1930 je Osrednji odbor SPD sprejel Pravilnik o organizaciji reševalnih odsekov in reševalnih postaj, ki so tedaj poleg že navedenih obstajale še v Bohinju, na Jezerskem ter v Logarski dolini ali Solčavi. Načelnik Centralnega reševalnega odseka je postal **Makso Hrovatin**, v odboru so bili še **Janko Mlakar**, **dr. Josip Tičar**, **Janez Kveder** in **Stanko Hudnik**. Po spremembi v vodstvu SPD so leta 1932 zamenjali tudi Centralni reševalni odbor, ki ga je prevzel Stanko Hudnik z **dr. Bogdanom Brecljem**, **dr. Ivanom Mrakom** in **dr. Milkom Hrašovcem**. Hkrati so na Jesenicah ustanovili Centralno reševalno postajo, v kateri se je osredotočilo reševalno delo na območju Doline. Leto dni kasneje si je dr. B. Breclj v Miinchnu in na Dunaju ogledal, kako sta organizirani nemška in avstrijska gorska reševalna služba in kakšno opremo uporabljata. Istega leta je izšel njegov priročnik »Prva pomoč in reševanje v gorah«. Do začetka 2. svetovne vojne so ustanovili tudi postajo GRS v Trziču ter skupaj z Akademsko skupino SPD pripravili in izvedli sedem reševalnih tečajev. Napredek je bil velik, opazila ga je tudi tujina; tako je GRS na skupščini Mednarodnega planinskega združenja (UIAA) v Zermattu leta 1939 prejela zaslužen pohvalo. - Prišlo pa je leto 1941 in z njim okupacija.

Planinska organizacija in GRS sta ponovno in z velikim poletom oživeli šele po osvoboditvi, za katero se je borilo in umrlo veliko njihovih članov.

Pobudo za obnovo GRS so dali jeseniški alpinsti in reševalci. Sedež vodstva, »Centrale GRS«, je bil na Jesenicah, od koder sta **Miro**

Hitrost pogosto rešuje življenja, s helikopterjem gre mnogo hitreje in lažje

Dermelj in **Uroš Župančič** razpredla baze, postaje in obveščevalne točke po vsej Sloveniji. Začetne živahne spremembe so se umirile po reorganizaciji, ki je sledila krizi po nesreči v Špiku leta 1952. Postaje kot osnovne, po območnih potrebah ustanovljene enote GRS so postale samostojne. Osrednje usklajevalno in povezovalno telo je postala Komisija za Gorsko reševalno službo pri Planinski zvezi Slovenije, ki ostleji skrbi za enotno opremo in vzgojo, za uvajanje novosti v tehniko reševanja, za sredstva in za stike z GRS drugih držav ter z Mednarodno komisijo za reševanje v gorah - IKAR. Načelniku dr. Bogdanu Breclju je že leta 1953 sledil **dr. Miha Potočnik**, njemu pa leta 1965 **Bine Vengust**. Od 1983 dalje je njen načelnik **dipl. inž. Danilo Škerbinek**.

Število postaj se je ustalilo, danes, leta 1992, jih je 17. Sedeži postaj so v Bohinju, Bovcu, Celju, na Jesenicah in na Jezerskem, v Kamniku, Kranju, Kranjski Gori, Ljubljani, Mariboru, Mojstrani, Prevaljah, Radovljici, Ratečah, Škofji Loki, Tolminu in Trziču. Nekatere postaje imajo v svojem sestavu reševalne skupine.

NALOGE IN DELO GRS

Naloge GRS opredeljuje njen pravilnik. V njem beremo, da GRS mora: »Preprečevati nesreče v gorah, pomagati ponesrečenim z vsemi možnimi sredstvi in jih spraviti do prve zdravniške pomoči; iskati pogrešane v gorah, pomagati ob naravnih in drugih hudih nesrečah pri reševanju prebivalstva na ogroženem planinskem območju in tudi drugod, kjer posebna izurjenost članov

GRS lahko pripomore pri reševanju človeških življenj in imetja«.

V ta namen skrbijo komisija in postaje GRS, da so člani kot posamezniki in kot moštvo vselej vsestransko pripravljene na kakršnekoli posege, da so dobro opremljeni in dosegljivi. Postaje in člani GRS na svojih delovnih območjih stalno spremljajo dogajanje in razmere v gorah in skrbijo, da so planinske kočje in obveščevalne točke glede na lego in ogroženost opremljene s potrebno reševalno opremo, s kompleti prve pomoči in brezžično povezane z dolino.

Gorski reševalci se vzgajajo in izpopolnjujejo na postajnih in republiških tečajih za zimsko in letno reševalno tehniko in za prvo pomoč. Znanje potrjujejo na obnavljajnih tečajih. Na specializiranih tečajih se usposabljujejo za vodnike lavinskih psov, za namerno proženje plazov, za inštruktorje, za letalce - reševalce in za delo z radijskimi postajami. V dopolnitev so seminarji, letne in zimske vaje.

Člani GRS so praviloma iz vrst alpinistov, v organizacijo jih sprejmejo po treh letih pripravništva, ko opravijo izpit za gorskega reševalca.

Do ustanovitve GRS so naše gore zahtevale približno 84 smrtnih žrtev. Od leta 1912 dalje so slovenski gorski reševalci opravili več kot 2500 reševalnih in nad 500 iskalnih akcij. Rešili so nad 2000 poškodovanih in obolelih ter pomagali vsaj še nadaljnjim 1100 planincem, ki bi se brez njihove pomoči najbrže ne mogli varno vrniti domov. V dolino so prinesli 838 mrtvih. Kdor nima osebnih izkušenj ali ni bral vsaj opisov reševalnih akcij, si to delo težko predstavlja, zato navajamo preglednico dela od leta 1951 do 1990, ko so na voljo izčrpnimi podatki.

V tem času je GRS prenesla v dolino kar 649

preminulih, kar pomeni 77,5 odstotka vseh znanih smrtnih žrtev naših gora.

Reševanje od 1951 do 1990

Aktivnost	1951/60	1961/70	1971/80	1981/90	Skupaj
Reševalne					
akcije	406	575	526	640	2147
Iskalne akcije	62	78	141	178	459
Skupno število akcij	468	653	667	818	2606
Akcije s sodelovanjem helikopterja	-	-	151	268	419

In še posledice nesreč od 1951 do 1990:

Posledice nesreč od 1951 do 1990

Posledice	1951/60	1961/70	1971/80	1981/90	Skupaj
Mrtvi	124	112	201	212	649
Poškodovani	347	526	420	535	1828
Nepoškodovani	126	193	279	400	998
Skupaj	597	831	900	1174	3475

Med stalnimi nalogami GRS je preventiva: preprečevanje gorskih nesreč. GRS v ta namen prireja posvete »Gore in varnost«, »Dan varstva pred snežnimi plazovi«, spremlja planinske pohode, analizira gorske nesreče in obvešča javnost. Večina najaktivnejših publicistov s področja varnosti v gorah izhaja iz vrst GRS. Napisali in prevedli so vrsto priročnikov, učbenikov, član-

kov in skript, v katerih so obdelali pregled nesreč v naših gorah, nevarnosti v gorah, tehniko hoje in plezanja v gorah, sneg in snežne plazove, prvo pomoč, letalsko reševanje, vremenoslovje, opremo, zdravstvene napotke za člane odprav in trekingov, osnove dela z radijskimi postajami in še kaj. Člani GRS delujejo v kadrovskih komisijah Planinske zveze Slovenije. Za javnost in zlasti za organizirane planince prirejajo predavanja in prek vseh dosegljivih medijev s sliko, filmom in besedo spodbujajo k varni hoji v gorah.

Opravljenega preventivnega dela, žal, ni mogoče v celoti predočiti, še manj pa s številkami prikazati njegove učinkovitosti; lahko pa si predstavljamo, kaj bi bilo, če nesreč ne bi preprečevali.

ORGANIZIRANOST DELA GRS

GRS bi svojemu delu ne mogla biti kos, če bi ne bila ustrezno organizirana.

Praviloma mora vsak gorski reševalec obvladati vsa opravila, ki zagotavljajo varno in učinkovito reševanje. Že od vsega začetka pa je bila v GRS opazna določena specializacija: zdravniki so prvenstveno skrbeli za telesno počutje in zdravstveno stanje varovancev, v steno so se odpravili najbolj izurjeni plezalci, nekateri so bili mojstri za transport ponesrečencev, drugi za reševanje iz plazov, s helikopterjem ipd.

namesto komentarja

DOLINCI IN GORJANI

Zelo spodbudno je, da je v vseh letnih časih pri nas vse večji obisk gorskega sveta. Medtem ko je bilo treba včasih do vznožja gore prehoditi dolgo pot po dolini, zdaj večina premaga te razdalje z avtomobili ali motorji in si tako skrajša čas dostopa. Vendar prihaja pri tem do najresnejših motenj podgorskih prebivalcev, ljudi in živali: marsikateri avtomobilist brezobzirno zapelje na travo in poškoduje zemljišče, nekateri tudi ograde. Tako parkirana vozila motijo domačine pri vsakdanjih opravilih.

Kot vse kaže, red, ki so ga s prisilo, s policaji, čuvaji, visokimi kaznimi in pajki vpeljali v mestih, za takšne podgorske (in tudi marsikatero druge) vasi ne velja. Vasčani so prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti, pa tudi potrpežljivosti. Pa vendarle komu potarnajo: ko pridemo v Kranj

ali Ljubljano, pravijo, moramo svoje avte parkirati karseda natančno na za to določenih mestih, sicer dobimo na steklu listek, da smo kaznovani, ta čas za 750 tolarjev, če nas ne doleti še hujše, da nam avto odpelje pajk, kar je še veliko dražje. Tukaj, na vasi, kjer prišleki zares delajo škodo, pa moramo vse mirno požreti in nimamo možnosti ukrepati proti sproščenosti in svobodi predrznih rekreativcev.

Ob tem je treba vedeti, da takšni predrzni gorohodci tem domačinom, ki jim povzročajo škodo, ne prinesejo niti posredno kakšne koristi, saj prinesejo s seboj v nahrbtniku skoraj vse, kar v času oddiha potrebujejo. Tako nikakor ni mogoče od njih »izterjati« kakršnokoli odškodnino, pa tudi za motenje posesti nikogar ni mogoče prijeti.

Pa prebivalci podgorskih krajev sploh nimajo nič proti gornikom, ki poskušajo upoštevati navade tamkajšnjih krajev. Samo od prišlekov je torej odvisno, v kakšnih odnosih bodo živeli »dolinci« in »gorjani«, ki se občasno srečujejo na koncih poti pod gorami.

Franci Ekar

Leta 1975 je Komisija za GRS tako priredila svojo notranjo organiziranost, da bi bila organizacijsko in strokovno kos vse večjim strokovnim zahtevam. Delitev, ki se je v Komisiji sicer bolj ali manj uveljavila že do konca šestdesetih let, je potrdil zbor gorskih reševalcev v Kamniški Bistrici.

Po zgledu organiziranosti Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR) smo dobili podkomisijo za prvo in zdravstveno pomoč, podkomisijo za vzgojo in tehniko reševanja, podkomisijo za letalsko reševanje, podkomisijo za opremo in podkomisijo za plazove. V okviru slednjih dveh delujeta še odsek za zveze in odsek za lavinske pse. Finance, skladišče opreme in informiranje imajo na skrbi ustrežni referenti. Za povezavo z ministrstvom za notranje zadeve in za obrambo, s katerima je GRS sklenila dogovor o sodelovanju, skrbita zastopnika teh dveh institucij. Načelnik Komisije za GRS je član UO PZS. Vse delo reševalcev in vodstva je brezplačno in prostovoljno.

DRUGO DELO IN STIKI GRS

Rezultatov dela GRS niso čutili samo pogrešani, izgubljeni in ponesrečeni v gorah. GRS je svoje specializirano znanje, ki ga je črpala iz lastnih izkušenj in iz sodelovanja z najboljšimi mednarodnimi strokovnjaki (IKAR), vselej posredovala tudi drugim.

- Med prvimi je uvajala številne novosti s področja prve in zdravstvene pomoči v gorah (padeč v vrvi, podhladitev in omrzline, izčrpanost idr.).

- Uvedla je sodobne pripomočke in tehniko za klasično reševanje in jih posredovala drugim možnim uporabnikom, zlasti policiji in vojski.

- S sodelovanjem pilotov in mehanikov policijske letalske enote je uvedla reševanje v gorah s helikopterji.

- Uvedla je sodobne metode varstva pred plazovi in reševanje iz plazov.

V sodelovanju s HMZ Slovenije izstopa ustanovitev Službe za opazovanje snega in opozarjanje pred snežnimi plazovi; v sodelovanju z Ministrstvom za varstvo okolja in urejanje prostora in njegovimi predhodniki pa ustanovitev in delo v Komisiji za snežne plazove, da bi preprečevali škodo in nesreče oziroma uvajali trajno in občasno protiplazno zaščito ljudi, bivališč, cest in železnic.

- Uvedla je šolanje in uporabo lavinskih psov in sodobnih elektronskih pripomočkov za iskanje zasutih v plazju.

- Uvedla je namerno preventivno proženje snežnih plazov in pripomogla k šolanju ustreznih kadrov.

- Uvedla je radijske zveze za obveščanje o gorskih nesrečah in za povezavo med reševalci.

- Slovenska GRS je ves čas svojega obstoja spodbujala nastanek in podpirala obstoj gorskih reševalnih služb v republikah in pokrajinah nekdanje Jugoslavije. Na skupnih tečajih je šolala njihove kadre, jim pomagala z opremo in prenašala izkušnje.

- GRS je bila leta 1955 soustanovitelj Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR). Odtlej s svojimi predstavniki redno sodeluje v vseh njenih podkomisijah in akcijah. Do razpada Jugoslavije je v IKAR zastopala gorske reševalce vseh njenih republik in pokrajin.

- GRS aktivno sodeluje z GRS sosednjih avstrijskih in italijanskih dežel: Koroške, Štajerske in Benečije - Julijske krajine. Sodelovanje obsega izmenjavo izkušenj, skupne reševalne akcije, posvete in tečaje.

- GRS je v dobrih delovnih stikih z vsemi dejavniki, ki lahko kakorkoli prispevajo k njenemu uspešnemu delu in varnosti v gorah in katerim tudi sama omogoča boljše in uspešnejše delo. Seznam teh je obsežen, zato omenjamo le nekatere.

Ministrstvo za notranje zadeve je partner GRS že od leta 1953. Policijske postaje in oddelki ter stalne službe Uprav za notranje zadeve posredujejo obvestila o nesrečah, pomagajo pri sklicu reševalcev, opravljajo stalno službo na dolinskih radijskih postajah. Policijska letalska enota je nosilec letalskega reševanja, MNZ je dalo GRS v trajno last in uporabo večino stalnih gorskih UKV postaj, ki jih brezplačno vzdržujejo njegove radijske delavnice.

Uprava za zaščito in reševanje (RUZR) pri Ministrstvu za obrambo je vzela dejavnost GRS v republiški proračun in redno pokriva znaten del stroškov GRS kot celote. Med specializiranimi enotami RUZR je tudi enota GRS.

RUZR oziroma RŠCZ že skoraj dve desetletji sodelujeta z GRS pri izvedbi vzgojnih akcij. Skupaj z GRS sta bistveno pripomogli k uvedbi in legalizaciji minerjev snežnih plazov.

GRS je dolga leta deležna finančne podpore Loterije Slovenije, tesno sodeluje z Rdečim križem Slovenije, z Zavarovalnico Triglav, z Ministrstvom za zdravstvo, družino in socialno varstvo, z Ministrstvom za promet in zveze in z Upravo za telekomunikacije. Zelo delovno je sodelovanje z Ministrstvom za varstvo okolja in urejanje prostora ter s Hidrometeorološkim zavodom Slovenije.

Podobno kot Komisija za GRS v okviru republike so na krajevni ravni povezane s svojim zaledjem, s katerim jo povezujejo skupne potrebe in interesi, tudi postaje GRS.

Ob izteku osmih desetletij dela GRS smo s skromnim opisom na kratko preleteli nekatere značilnosti njenega nastanka in razvoja, dali pregled njenih akcij in nalog ter žrtev naših gora. Prikazali smo vlogo GRS in njeno mesto med dejavniki varstva v Sloveniji.

40. MEDNARODNI FESTIVAL »TRENTO '92«

ALPINISTOM POHAJAJO MOČI

NUŠA PODOBNIK

Ampak samo v filmski navezi! Tako nekako bi lahko zapisali o beri letošnjega mednarodnega festivala goriškega filma v Trentu. Kljub temu, da so ob jubileju organizatorji prejeli doslej največ prijav in temu primerno tudi popolnih sedemdnevni tekmovalni spored s kar 77 filmi z vsega sveta, je bilo pravih alpinističnih - če odmislimo igrane - le za vzorec.

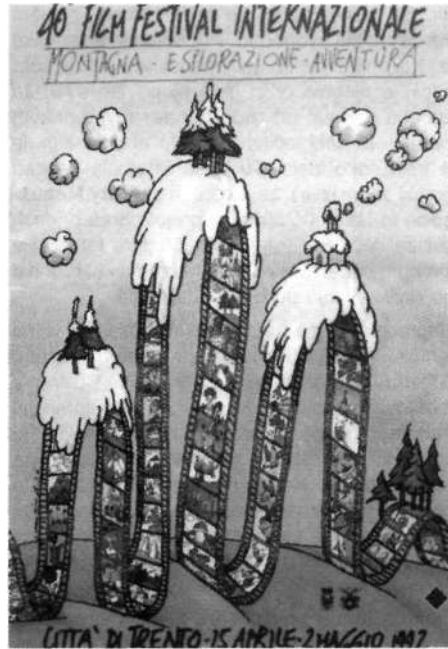
FILMSKIH EKSPEDICIJ NI VEČ

Ponudba je bila drugače izredno pestra, saj so filmski zapisi prikazovali različne dogodke in pustolovščine v gorskem svetu, neverjetne letalske podvige v slikoviti kitajski pokrajini, pa »invazijo« padalcev na oddaljene vulkanske otoke, ponovno smo »odkrivali« neznan ljudstva in podzemni svet, a vse to se le ni moglo primerjati s pravimi alpinističnimi filmi, tistimi in takšnimi, kakršne smo lahko ponovno občudovali v retrospektivnem programu in ob njih vzdihovali za dobrimi starimi časi.

Ni več pravih »filmskih« ekspedicijskih a la Annapurna - South face, the hardest way, ki jo je vodil **Chris Bonington**, ali pa **Americans on the Everest**, ko je leta 1963 **Norman Dvorenfurth** uspešno pripeljal Američane na streho sveta. Vse skupaj se sedaj dogaja zelo na hitro, prave ideje ni, vse bolj so filmi podobni reportažnim zapisom oziroma preprostem nizanju dogodkov - in končni izdelek je v večini primerov podrejen času in denarju. Tega primanjkuje vsem, tako alpinistom kot režiserjem, rezultat pa je viden v izjemnem številu video filmov, kjer idejo nadomesti elektronska montaža, nekaj prelivov, pa morda še glasba - in tu se potem vse konča.

Da se tega zavedajo tudi organizatorji, je bil dokaz posvetovanje Preteklost, sedanost in prihodnost goriškega filma. Številni so bili sodelujoči, režiserji, novinarji, zgodovinarji, filmski kritiki in kamermani, a pravega odgovora niso našli. Poudarjali so izjemno pomembno vlogo TV v razvoju in usmeritvi tovrstne kinematografije (saj dejansko kroji s svojimi »zakonitostmi« tudi v tej zvrsti neka nepisana pravila glede same dolžine filma, poleg tega pa zaradi financiranja vpliva tudi na samo vsebino), strinjali so se, da mora festival storiti še kaj več kot samo omogočiti avtorjem, da prikažejo svoja dela, in se razšli v upanju, da je to samo neko prehodno obdobje, prihodnost pa je svetlejša.

Vendar, če odmislimo to, da je pred štirimi desetletji festival zaživel predvsem zaradi potre-

»Zaščitni znak« letošnjega filmskega festivala v Trentu

be prikazati številne alpinistične filme, se lahko tudi letošnja trentska prireditev pohvali z nekaj zares izvrstnimi filmi (predvsem in ponovno prednjačijo Francozi), ki so navdušili večino obiskovalcev, pa še žirijo povrh.

ŠARM FRANCOSKE PRODUKCIJE

In vsaj nekaj besed ji moramo posvetiti, žiriji namreč. Dokaj uspešno ji je predsedoval Anglež **Leo Dickinson**. Je eden od največjih režiserjev avanturistično-športnih filmov na svetu, fotograf svetovnega slovesa, alpinist in speleolog, padalec, napisal je tudi dve knjigi, in to »Snemanje nemogočega« in »Vse je mogoče«, za povrh pa je lani kot prvi preletel Everest z balonom. Pri žiriranju so mu pomagali še Francoz **Patrick Berhault**, ki velja za enega izmed najboljših alpinistov nove generacije, Italijan **Pietro Crivellaro**, novinar in alpinist, **Marco Grandi** iz Švice, ki ga poleg alpinizma zanima še padalstvo, nemški producent **Hans J. Panitz** in edini režiser v klasičnem pomenu besede, Madžar **Gyorgy Karpati**, ki je obenem tudi profesor na budimpeštanski filmski akademiji.

In kako se je odločila žirija? Tudi letos se ni mogla upreti »šarmu« francoske produkcije in zato so Francozi ponovno odnesli domov kar

pet glavnih nagrad. Grand prix festivala je pripadel bivšemu svetovalcu nekega afriškega predsednika, **Fredericu Fougeaju** in njegovemu filmu *Gospodar orlov*. Gre za čisto poezijo, za zlitje človeka z naravo in njenimi zakonitostmi, za večno človekovo željo poleteti, poleteti kot ptica, biti svoboden. Pripoveduje pa o Aliku iz Kazahstana, ki ga imenujejo tudi »očeta ptic«, o njegovih orlici in o njegovem sinu. Je zgodba o enem od zadnjih maestrov, o nekem začetku in neki ločitvi... Pa to ni edini film, ki je imel neko idejo. Tu je še **Shumula** (Močan gorski vodni izvir), za katerega sta **Guy Meauxsoon** in **Daniel Domingo** prejela Srebrni encijan za najboljšo fotografijo. Mojstra fotografije sta nam pričarala ves avanturizem in čarobnost ob raziskovanju podzemnega sveta.

Nagrado RAI za najboljši film, posnet z video tehniko, je žirija podelila francoskemu režiserju **Gillesu Santantoniu** za film »Po Guilinu z motornim padalom«, ko je s kamero spremljal francosko ekipo v prostem letenju, ki se je odpravila v praviljično pokrajino reke Guilin na Kitajskem, da bi ustanovila prvo šolo za ta popolnoma neznan šport. Predstavitve »nove« športne panoge pa je popestril še z etnološkimi slikovitimi vložki in že kar praviljično lepoto reke Guilin.

Francozi so si prislužili še Srebrni encijan za najboljši avanturistični film festivala, in to za Otoček padal, ki ga je **Remy Tezier** posnel v gorski vasi na vulkanskem otoku Reunion Island. Pripoveduje nam o padalstvu, kakor ga vidijo otroške oči, ki še nikoli niso videle morja, ki ne vedo, kaj je na drugi strani hriba, govori nam o prijateljstvu, o človekovi želji po odkrivanju novega.

SODELUJOČI OSTALI

Da pa drugi sodelujoči le ne bi ostali popolnoma brez priznanj in nagrad, je žirija našla salomonsko rešitev in še drugim državam udeleženkam z največ filmi dodelila nekaj nagrad. Tako je bil film **Bruna Bozettija** *Ski love* (avtor La linee) proglašen za najboljši italijanski film, in to predvsem zaradi duhovite, zabavne in domišljajske zgodbe, predstavljene na nenavaden način ob vnašanju elementov animacijske tehnike v proces realizacije kratkega igranega filma, ki naj bi žanrsko sodil med prave komedije.

Tudi avtor, ki se loti ekološke teme, lahko v Trentu računa na nagrado (določeni ekološki filmi so zadnja leta načrtno vključeni v tekmovalni program). Letos jo je prejel avstrijski režiser **Seebock** za film *Tranzit* - tirolski primer, ki zelo nazorno opozarja na vse večjo nevarnost uničenja tega predela gorskega sveta zaradi tranzitne poti, ki je zarezana v zaenkrat še neokrnjeno visokogorsko okolje.

Kar dva celovečerca sta prejela Srebrne encijane. Eden je šel v roke Angležu **Johnu Paulu Davidsonu** za film *Galahad in Everest*, drugi pa Švicarjem za *Pozabljeno dolino*. Davidson se je lotil rekonstrukcije zgodovinske vzpona na Everest leta 1924, ko je angleški alpinist Georg Mallorv osvajal najvišjo goro sveta, a je moral, žal, 250 metrov pod vrhom odnehati in za večno ostati v Himalaji. A postal je heroj in legenda, ki je mnoge očaral, gledališkega in filmskega igralca **Briana Blessed**a, tega izredno priljubljenega, zavidljivih 100 kilogramov težkega umetnika, pa ne samo očaral, ampak že kar uročil. Izziv je bil, po igralčevih besedah, tako močan in nenehno prisoten, da se je odločil ponoviti Mallorjev podvig. S trdno voljo in ob pomoči članov Mednarodnega društva plezalcev za mir je Brian dosegel najvišjo goro sveta in se s tem oddolžil Mallorju za vse, kar je storil za angleški alpinizem; in da bi bila vsa stvar še zanimivejša, se je odločil še kdaj ponoviti tak vzpon v Himalaji. Brian ima 53 let!

Švicarski režiser **Klopfenstien** se je prepustil fantaziji, z njo obogatil realnost in ji dodal še nekaj vznemirljivosti. Dogajanje je postavil v pozabljeno dolino nekje med visokimi nedostopnimi gorami, kjer se geologu Petru povsem nepričakovano odpre popolnoma neznan svet ljudi, ki žive v nekem drugem času, v času, ki

John Paul Davidson: Galahad in Everest

se je ustavil že pred desetletji. Dogajajo se čudne reči, že na meji med realnostjo in fantazijo, ki jih Peter počasi razvozlava, da bi na koncu odkril tudi skrivnost »pozabljene doline«.

SLOVENSKI PRISPEVEK

Festival je ponudil še nekaj zanimivih filmov, ki pa, žal, niso bili deležni nagrad, a opaženi so vseeno bili. Med njimi je bil norveški Pokrajina tišine **Hallgrima Odegorda**. Pripoveduje, kako so hoteli raziskati Antarktiko in kot prva norveška ekspedicija po Amundsenu osvojiti Južni tečaj. Želeli so uresničiti davni sen - prečkati Antarktiko s smučmi. Tako se je šest mož spoprijelo s pokrajino večnega ledu, a film nam razkriva te može, njihove medsebojne konflikte na poti, dolgi 3000 kilometrov in 100 dni. Tudi italijanski film Počasni... počasni je bil zanimiv, predvsem zaradi kraja snemanja. Režiser nam odkrije neznane prebivalce Siberuta na arhipelagu Mentaway, njihov način življenja, njihovo kulturo. Pravi etnološki smaragd zaradi kristalno zelene barve, ki je kot barva narave bogatila ta film. Znani nemški režiser in alpinist **Gerhard Baur**

je ponovno posnel izjemno lep, slikovito bogat in slikovit film Po poti obarvanih kamnov. Konec koncev ne smemo pozabiti tudi na slovenski prispevek. Tokrat smo imeli kar tri filme v tekmovalnem sporedu, in sicer dva avtorja **Matjaža Žbontarja** (Terra Mvstica in Zimsko veselje v Sloveniji) in Čuvarje snega **Toneta Freliha**.

Bilo je še mnogo filmov, ki so se v festivalskih dneh zvrstili tako v tekmovalnem kot retrospektivnem sporedu, tako tudi film Sveta gora režiserja **Arnolda Fanka** iz leta 1925/26, in sicer ob spremljavi žive glasbe, ki jo je izvajal simfonični orkester Haydn iz Trenta, bil je jubilejen festival s številnimi posvetovanji, razstavami - od filatelistične in fotografske do razstave gorniške literature in slikarstva, pa tudi festival, kjer si lahko srečal največja imena iz sveta alpinizma od **Česna, Kara, Profita, Escoffiera, Diembergerja do Ines Božičeve in Cassina**. Organizatorji so se resnično potrudili predstaviti vse najpomembnejše filme, ki so trenutno posneti, privabiti vsa zveneča imena, pripraviti kar največ spremljajočih prireditev, a v mislih so bili že pri 41. festivalu, pri novih izzivih. Počakajmo do prihodnjega leta.

NAJVIŠJA NAGRADA ZA EVEREST

OB FILMSKEM SE LITERARNI TRENTO

STONE FRELIH

Konec aprila italijanski Trento ni samo v znaku alpinističnih, speleoloških in avanturističnih filmov, temveč je tudi v znaku alpinistične literature.

In čeprav ima Italija veliko literarnih nagrad, ki tekmujejo med seboj po svoji pomembnosti, ne gre prezreti literarne nagrade ITAS, ki so jo letos že enaindvajsetič podelili za gorniško literaturo. Verjetno zato, ker se nagrada navezuje na mednarodni filmski festival in njegovo sicer specializirano - pa zato nič ožjo - tematiko, se je tudi vseh 38 sodelujočih založb potegovalo za nagrado ITAS s knjižnimi deli zelo širokega vsebinskega spektra od čiste literature prek memoarsko-dokumentarnih del do čisto znanstvenih del o gorski flori in favni.

Vsa dosedanja leta je žirija to pestro programsko ponudbo založb reševala z eno glavno in eno ali dvema posebnima nagradama. Malo v slogu »volk sit in celsa koza«. Tako je bilo tudi letos, za prihodnje leto in vsa leta naprej pa žirija obljublja eno samo nagrado. Bomo videli.

PUSTOLOVCI V OSPREDJU

Letošnjo glavno nagrado ITAS je dobila knjiga s preprostim naslovom Everest. Gre za italijan-

ski dopolnjeni prevod knjige, ki jo je že leta 1981 napisal **Walt Unsworth**. V knjigi so izredno zanimive fotografije, ki segajo od daljnega leta 1921 pa vse do današnjega dne, v svojem zaključku pa ima izredno bogato in uporabno dokumentacijo vseh uspešnih in neuspešnih podvigov na Everestu. V tem dragocenem enciklopedičnem delu so svoje mesto dobile tudi slovenske ekspedicije. Ta dopolnjeni prevod z vsemi razpoložljivimi podatki je pripravila založba Mursia.

Eno od specialnih nagrad je žirija pod vodstvom pisatelja **Maria Rigoni Sterna** namenila potopisu **Reinholda Messnerja** Antarktiki - pekel in raj. Messner je sicer leta 1975 že dobil glavno nagrado ITAS za knjigo Sedma stopnja, v letošnji pa opisuje svoje stodnevno uspešno popotovanje čez Južni tečaj. Na poti ga je spremljal prijatelj **Arved Fuchs**. Tudi Messnerjeva knjiga, ki bi jo lahko označili za bleščeč opis Antarktike, se baha s številnimi zanimivimi fotografijami. Tudi v literarnem smislu se je Messner s to knjigo izkazal kot več pisatelj.

In še ta podatek: Reinhold Messner je kar plodovit avtor; dosedaj je napisal precej knjig, med njimi Everest (1979), Meje življenja (1980), Vsi moji vrhovi (1984), Proti vrhu (1986), Mojih 14 osemstisočakov (1987).

Pregled naslovov knjig, ki so se potegovale za letošnjo nagrado ITAS, kaže, da je med italijanskimi bralci zelo popularna avanturistična literatura - seveda avanturistična v zlahnem pomenu besede.

Ločeno od samega Itasovega natečaja dokazuje to popularnost tudi knjiga Tekenika izpod peresa znanega pustolovca **Giuliana Gionga**. Zakaj pustolovca? Giuliano Gionga je v življenju počel že vrsto nenavadnih, pa hkrati izredno zanimivih reči. Udeležil se je Camel Trophya na Papui Novi Gvineji in zmagal, v 42 dneh je prepešačil čilski ledenik Hielo Continental, kot alpinist se je proslavil na Cerro Fitz Rovu, na Torre Eggerju in na Cerro Torreju. V knjigi Tekenika pa je opisal sedemdeset dni, ki jih je sam preplul v majhnem kanuju po morju okrog Rta Horn. Preveslal je več kot 900 kilometrov razburkanega morja v popolni samoti, ko je uro za uro bolj izgubljal občutek za čas in prostor, dokler ga končno ni vihar vrgel na obalo otoka Navarin.

Podobno kot Messner je tudi Gionga dober pisatelj, saj mu pripoved teče tako napeto in tako razburljivo, da bralec knjige zlepa ne more odložiti.

SLOVENCİ V TRENTU

V tem zapisu o literarnem Trentu ne morem mimo še treh dogodkov, ki so povezani s knjigo.

Prvič: Italijanski alpinistični klub je skupaj z Založbo Priuli & Verlucca izdal obsežen Vodnik po kočah in bivakih. V knjigi, kjer je opisanih 710 koč in bivakov, ne manjka prav nobena

informacija, celo fotografija vsake lokacije posebej ne. Gre za temeljno in izredno skrbno pripravljeno gorniško knjigo.

Drugič: v času festivala so organizatorji pripravili 6. mednarodno razstavo gorniške literature, ki se je udeležilo več kot 100 založb iz 24 držav. Na razstavi smo videli več kot 600 knjižnih del, ki bi jih po vsebinski plati lahko razvrstili v nekaj skupin. Najbolj obsežni skupini sta bili zagotovo monografska, kjer prevladujejo odlične fotografije gora ali gorskih predelov, in pa skupina, kamor gre uvrstiti historične spomine na vzpone posameznih ekspedicij. Izstopala je skupina knjig, ki se je gorskega sveta lotevala znanstveno, pa skupina knjig, kjer so v ospredju etnografske teme in kjer je gorski svet samo krajevna kulisa.

Na letošnji razstavi so sodelovale tudi slovenske založbe, in sicer Založba Obzorja, založba Zaklad s **Terro Mistico** in Založba Mladinska knjiga s knjigo **Na vrhovih sveta**. Prav zadnji dve knjigi sta se po tematski plati odlično vklopili v prevladujoči založniški trend svetovne produkcije, saj sodita prav v prvi dve tematski skupini.

In tretjič: Trento je od letošnjega festivala dalje bogatejši za centralno alpinistično knjižnico v Italiji. Po vseh najmodernejših bibliotekarskih pravilih urejena knjižnica se trenutno lahko pohvali z nekaj tisoč najpomembnejših gornških knjig, atlasov in revij, ki so dnevno dostopni obiskovalcem.

V tem bogatem knjižnem fondu je že nekaj slovenskih knjižnih in revijalnih izdaj. Na polici je tudi Planinski vestnik.

O SPORIH PRI VZDRŽEVANJU POTI SAVINJSKE PODRUŽNICE

MARKACIJE IZ PRVEGA LETA SPD

ZORAN TRATNIK

V arhivu Planinskega društva Celje je nekaj dokumentacije o poteh Savinjske podružnice SPD. To so dopisi, vloge in pritožbe, ki se nanašajo na spore okrog izgradnje in vzdrževanja poti na območju vzhodnega dela Kamniško-Savinjskih Alp. Dokazovanje, kdo ima pravico vzdrževati poti na tem območju, je potekalo med Celjsko sekcijo D. OE. A. V. in Savinjsko podružnico SPD. Začenjajo se 1.1900 s pritožbo DČAV proti pravici vzdrževanja poti z Okrešlja na Kamniško sedlo s strani Sav. podružnice in se končujejo 1. 1913 s pogajanjimi o razdelitvi poti na tem področju med Celjsko sekcijo DČAV in Savinjsko podružnico. Vloge in odgovori so naslovljeni na Oskrbništvo ljubljanskih knezoškofijskih graščin v Gornjem gradu, ki so bile lastnik tega območja Kamniško-Savinjskih Alp. Oskrbništvo je odločalo, kdo lahko gradi in

vzdržuje poti na tem območju. Prizadevanja Savinjske podružnice SPD za vzdrževanje poti niso bila le zaradi narodno budniških nagibov, za vzdrževanje poti je bila namenjena precejšnja dotacija oblasti, temu pa je nasprotovala Celjska sekcija DČAV.

Najbolj zanimiv dokument je odgovor **F. Kocbeka**, takratnega načelnika Savinjske podružnice SPD, na pritožbo Celjske sekcije DČAV iz 1. 1906, ki vsebuje tudi mnogo splošnih podatkov o visokogorskih poteh, ki so še danes najpomembnejše v tem predelu Alp. Zato ga objavljamo v celoti, nepopravljenega in naj bo namenjen 100-letnici ustanovitve Savinjske podružnice SPD.

Slavno
oskrbništvo ljubljanskih knezoškofijskih graščin
v Gornjem gradu.

Reševaje tamocenjeni dopis z dne 20. t. m. št. 1597 si soja podpisano vodstvo »Savinske podružnice Slov. pl. dr.« ob povrnitvi dopisa celjske sekcije D.u.OE.A.Va z dne 13. jul. t. l. radi potov v Savinskih planinah predložiti sledečo spomenico:

P. n. celjska sekcija D.u.OE.A.Va se glede tam navedenih potov z ozirom na markacijo in popravo nahaja v veliki zmoti ter si lasti pota »Savinske podružnice S.P.D.«, kar hočemo v sledečem stvarno dokazati. Poti so:

1. Luče-Planinšek-Vodole-Sedelc-Korošica. Ta pot je po naročilu g. **prof. Frischaufa** markiral **Jurij** Planinšek za Savinsko podružnico l. 1893 in popravil l. 1902 in l. 1906. L. 1893 je markiral Juri Planinšek do Planinšeka, kjer je prenočeval. Vodnik **Dolinar** to zvedevši je potem tisto noč s svetilnico v roki markiral do Korošice, seve zelo slabo, tako da je Planinšek markacijo zboljšal z rdečimi križi. Del pota od Vodol do Enkrat in od razpotja pod Črnim vrhom proti Molički planini je Savinska podružnica popravila l. 1894. Ostali pot do Korošice je pustil popraviti pred mnogimi leti prof. Frischauf.
2. Korošica-Ojstrica. Ta pot je popravljala celjska sekcija brez dovoljenja Kamniške korporacije, ker vodi ves pot po svetu iste korporacije. Pot je markirala Savinska podružnica l. 1893 in l. 1906 ter ima za to tudi dovoljenje Kamniške korporacije.
3. Robanov kot-Molička planina-Sedelc. Pot skozi Robanov kot je napravila in markirala akademiška sekcija Gradec D.u.OE.A.Va in ga prepustila celjski sekciji. Pot od Belšaka do Robanove planine je z dovoljenjem posestnika

Robana zaznamenovala Savinska podružnica l. 1906 ter je njena last. Po posestvu **Jurija** Moličnika na Molički planini je pota zaznamenovala »Savinska podružnica« in ima to pravico zabeleženo v kupni pogodbi.

4. Korošica-Škarje. Ta pot je zaznamenovala »Savinska podružnica« l. 1893 in l. 1906 ter ga l. 1906 popravila. Celjska sekcija nima za to dovoljenja od lastnice Kamniške korporacije.
5. Škarje-Klemenšekova planina-Logarska dolina. To pot je zaznamenovala »Savinska podružnica« l. 1893 in l. 1906. Za zaznamenovanje in popravilo nima celjska sekcija od lastnika **Roka** Klemenšek nobenega dovoljenja.
6. Logarska dolina-Okrešelj. »Savinska podružnica« je napravila in zaznamenovala nov pot na levi strani slapa pod Rinko do izvira Savine l. 1901. Stari pot na desni strani slapa pod Rinko je last celjske sekcije.
7. Okrešelj-Savinsko sedlo. Ta pot je zaznamenovala »Savinska podružnica« ob navzočnosti njenega načelnika l. 1893, popravljala pa nekoliko v prejšnjih letih celjska sekcija.
8. Okrešelj-Turški žleb—Sleme. Ta pot ni celjska sekcija nikdar zaznamenovala, pač pa Kamniška podružnica, o čemer se je neki Nemeč pritožil celo v spominski knjigi na Okrešlju. (Glej tudi: Hess-Wandertage in der Steiner Alpen 1896, str. 353.) Celjska sekcija je dala napraviti pot v serpentinah po produ do vhoda v Turški žleb, vse drugo pa »Savinska podružnica« l. 1896, 1898 in l. 1899 ter pot sama popravlja vsako leto ter ga je na novo zaznamenovala l. 1905.
9. Solčava-Raduha. Ta pot: Solčava-Tolstovr-

Priznati moramo, da v letu 1893 ni bilo skoraj nobenih markacij in je vse vse izročila »Savinska podružnica«, ki pota odanejo tudi njena last, ker ima dovoljenje za markacijo in sicer od strani občestva ljub. Knezoškofijskih graj. Ščin z dne 19. novembra 1903 št. 661 ter od vseh posestnikov v Lučah in Solčavi, ki imajo posestva v planinah z dne 30. okt. 1903 in z dne 31. oktob. 1903.

V slučaju, da bi celjska sekcija ne upoštevala naših pravic, jej bodo za lastniški posestov postarali, kdo ima dovoljenje za delovanje.

z odličnim sproščanjem

Sijanec
Gord, 22. / 8 06

fr. Kočubaj
č. načelnik.

šnik-Grohot-Durce-Raduha je zaznamenovala »Savinska podružnica« l. 1893. Celjska sekcija je pustila od tega pota zaznamenovati drug pot nad Tolstovršnikom naravnost v zahodne skale Raduhe.

10. Luče-Raduha. Ta pot je zaznamenovala »Savinska podružnica« l. 1893 in 1903. Celjska sekcija še tu ni porabila kapljice barve, o čemer je priča Juri Planinšek.

11. Turški žleb-Rinka-Križ. Ako je tu zaznamenovala celjska sekcija, nima za to nobenega dovoljenja od lastnice Kamniške korporacije.

12. Kamniško sedlo-Brana. Ta pot je zaznamenovala »Savinska podružnica« ob navzočnosti načelnika l. 1893 in l. 1906, pot pa je napravila na novo l. 1906.

13. Turški žleb-Skuta. Ta pot je napravila in zaznamenovala »Savinska podružnica« 1899 in 1901 ter l. 1905 in 1906 z dovoljenjem Kamniške korporacije. Pot je bil poprej zelo nevaren in zaznamenovan od Kamniške podružnice, o čemer se je pritožil celo **H. Hess** v spisu »Wandertage in den Steiner Alpen 1896« str. 353, kjer pravi doslovno: *Rothe Kreuze bezeichneten zu unserer Ueberraschung auch diesen Anstieg, ein Werk Slov. Alpen-Vereins,*

das nach meiner Meinung besser unterblieben waere«. Čuditi se je tu kakor pri drugih potih, da se hoče celjska sekcija lišpati s pavovim perjem.

14. Solčava-Olševa. Del tega pota od tablice pri **Blažu Plaznik-Sveti Duh**-Šentlenarsko sedlo je zaznamenovala »Savinska podružnica«, od Sv. Duha na Olševo pa celjska sekcija, kateri pot pa je lani popravil in zaznamenoval »Zwergverein Eisenkappel OE.T.K.«

Pripomniti še moramo, da v l. 1893 ni bilo skoraj nobenih markacij in je iste vse izvršila »Savinska podružnica«. Ti poti ostanejo tudi njena last z oziram na zgradbo in markacijo, ker ima dovoljenje za markacije in sicer od strani oskrbništa ljub. knezoškofijskih grajščin z dne 19. novembra 1903 št. 661 ter od vseh posestnikov v Lučah in Solčavi, ki imajo posestva v planinah z dne 30. okt. 1903 in z dne 31. okt. 1903.

V slučaju, da bi celjska sekcija ne upoštevala naših pravic, jej bodo že lastniki posestev pokazali, kdo ima dovoljenje za delovanje.

Z odličnim spoštovanjem

udana

Šijanec, Ggrd, 22.8.1906. Fr. Kocbek, lč. načelnik

OD LETOŠNJE POMLADI VELJAJO MNOGO VIŠJE PRISTOJBINE

NEPAL NI VEČ POCENI

Hindujska kraljevina ob himalajskem loku je imela doslej približno četrtno svojega ozemlja zaprtega za tujce. V glavnem je šlo za obmejna območja ob Tibetu. Popolnoma nesmiselno bi bilo zdaj iskati vzroke za takšne ukrepe in tako je nova demokratična vlada pod vodstvom premiera Girije Prasada Koirale sklenila odpreti celotno doslej zaprto gorsko območje Nepala.

Imena kot Humla, Mugu, Dolpo, Mustang, Narphu in Rongshar spadajo zdaj pravzaprav h kar znatnemu inventarju trekinških predelov Nepala. Obisk teh odročnih predelov na zahodu dežele Gurkov je cilj tistih, ki jim ne zadostujejo običajnejši cilji, kot sta na primer trekking okoli Anapurn ali pod Everest. Vendar je treba v tem primeru dobiti dovoljenje za trekking od lokalnih agencij, stroški pa so v tem primeru občutno višji. Zdaj pristojna ministrstva premišljujejo, ali naj ne bi število vsakoletnih turistov in velikost skupin omejili. Tudi o tem so že govorili, da bi morala vsaka trekinška skupina imeti obvezno s seboj oficirja za zvezo, kot je to že dolgo obveznost pri odpravah. Enake uredbe, kakršne zdaj pripravljajo za novo odprta območja, naj bi odselej veljale tudi za zunanji Dolpo in doline okoli Kangčendzenge, za dve območji, ki so ju za obiske odprli šele leta 1989.

V tujini izdane konzularne vize za Nepal veljajo zdaj samo za obisk glavnega mesta Katmanduja, Pokare in Teraia, in sicer ne dalj kot 30 dni. Kot pa je znano, zahteva ta država dodatno še posebne vize, če bi se turist rad napotil v gore. To trekinško dovoljenje je mogoče zahtevati samo v Departmentu of Immigration v Katmanduju. Ta uredba bo veljala tudi še v prihodnje.

Nova so naslednja določila: Pri prošnji za trekinško dovoljenje je treba zdaj predložiti uradno potrdilo o menjavi najmanj 20 ameriških dolarjev za vsak dan bivanja na osebo (doslej pet dolarjev). Alpinisti in trekerji, ki bivajo v Nepalju dlje kot 30 dni, morajo dodatno podaljšati svojo vizo na zaželen čas (in predložiti zahtevano potrdilo o menjavi denarja). Za dodatno trekinško dovoljenje je treba potem spet menjati 20 dolarjev na dan. Največja dolžina bivanja v vsakem koledarskem letu je zdaj omejena na tri mesece, v nujnih primerih pa potem vizo podaljšajo še za en mesec.

Ob teh ukrepih vlada upa, da bo oslabeled zadnje čase vse bolj cvetoč črni devizni trg v državi. V vsakem primeru je treba povedati, da je 20 dolarjev v Nepalju veliko denarja in da so dnevni izdatki individualnega turista, ki potuje od hiše do hiše, komajda tako veliki. Nerodno pri tem

Osemtisočak Čo Oju se ogleduje v jezeru Gokyo; če bo hotel ljubitelj gora to videti, bo moral odslej globlje seči v žep

je še to, da v to vsoto ne sodijo posebne storitve, ki jih je treba plačevati v tujih valutah (na primer letalske vožnje). Ti novi predpisi bodo nedvomno močno obremenili individualne turiste, kar bo nedvomno pripeljalo do zmanjšanja dohodka v notranjosti dežele. Zato ni presenetljivo, da so z različnih strani proti novemu zakonu že pripravili opozicijo.

Velik del zaradi pošastnega ekološkega stanja v baznih taborih pod vrhovi so na pristojnih mestih sklenili drastično povečati pristojbine. V posameznih primerih so »kraljevski vrhovi« dosegli raven, ki je do 400 odstotkov nad ravnijo prejšnjih pristojbin. Nova tarifna struktura določa, kot smo že objavili v eni od prejšnjih števil Planinskega vestnika, pavšalno pristojbino za odprave, ki bodo štele do devet članov. Skupine, ki bodo štele več kot devet članov, bodo za naslednje člane plačale še posebne davščine. Tako je treba za plezanje na Everest plačati odslej 10000 dolarjev pavšalne pristojbine, za vse druge osemtisočake 8000 dolarjev, za višje sedemtisočake 3000 in za nižje 2000 dolarjev, za šesttisočake pa 1000 ali 1500 dolarjev.

Dovoljenja za trekinge, ki jih izdaja Nepal Mountaineering Association za tako imenovane trekkinške vrhove, še vedno stanejo 300 dolarjev. Dosedanje določilo, da mora vsaka odprava imeti s seboj oficirja za zvezo, bo še nadalje ostalo v veljavi.

Upati je mogoče, da bo ves tako zbran dodatni denar šel na prave naslove.

Tokijski poziv

V Tokiu so se novembra 1991 na mednarodnem simpoziju o zaščiti gorskega okolja zbrali predstavniki organizacij in gibanj, katerih cilj je ohraniti gorsko okolje. Dogovorili so se, da bo delo vseh teh organizacij koordinirala UIAA oziroma njena komisija za varstvo gora. To je vsekakor pomembno priznanje gorniški organizaciji, ki še pogloblja njeno odgovornost, da bo skrbela, da bodo tudi bodoče generacije gornikov, potnikov in turistov lahko uživale v pravih, lepih gorah, ne pa na gorah odpadkov.

Delo na simpoziju je potekalo v več delovnih skupinah, rezultat tega dela pa je poziv, ki je dobil ime po mestu simpozija. Iz poziva povzemamo najpomembnejše misli:

Na prehodu v 21. stoletje je globalno onesnaženja okolja vse bolj očitno. Poškodovanost narave je vse večja in prizadete so celo najvišje gore sveta. Kot gorniki in prijatelji gora moramo prevzeti odgovornost in spoznati dolžnosti, da bi očuvali gorsko okolje.

Pri plezanju v visokih gorah moramo primerno poskrbeti za odpadke. Posebno skrb moramo nameniti nevarnim odpadkom, kot so izrabljene baterije.

Vasi in taborna mesta naj ostanejo čisti tudi po našem obisku. Priporočljivo je, da se odpovemo uporabi lesa kot goriva. Pospesevati je potrebno pogozdovanje, uporabo sončne in vodne energije ter s tem ohranjanje gozdov. Pretok informacij med domačini in obiskovalci naj bo dvosmeren. Sodelovati moramo z lokalnimi šolskimi in oblastnimi strukturami pri izobraževanju o ohranjanju okolja.

Sklenili so tudi, da naj bi bila prva konkretna akcija čistilna ekspedicija, ki naj bi odšla na območje Mont Everesta. Sprejet pa je bil tudi »Kodeks skrbi za Himalajo«, ki naj bi pomagal ohraniti edinstveno dediščino tega najvišjega in najbolj obleganega gorstva. V njem je poudarjena skrb za odpadke, preprečevanje uničevanja gozdov, skrb za vodne vire, ohranjanje rastlinskega sveta, ozaveščanje lokalnega prebivalstva. Še posebej pa je poudarjeno spoštovanje navad in etičnih načel lokalnega prebivalstva ter čim večje prilagajanje tem navadam. Spoštovati moramo njihova sveta mesta, pri fotografiranju upoštevati privatnost. Odpovejmo se dajanju »bakšiša«, predvsem otrokom, kajti obstajajo mnogi načini primernejše pomoči (donacije za šole, zdravstvene centre).

»Himalaja te lahko spremeni - prosim, ne spreminjaj ti nje!«

Igor Maher

ALPINIZEM SE JE RODIL PRED 500 LETI

NEOSVOJLJIVA GORA

STAŽA ČERNIČ

Na vzhodnem robu pogorja Vercors kakih 50 kilometrov južno od Grenobla se iz sredogorja vzpenja proti nebu čudna gora: Mont Aiguille (Iгла), imenovana tudi Mont Inaccessible (Neosvojljiva gora). Na ogromnem, deloma poraščenem podstavku se dviguje osamljen skalnat vrh kakih 1000 metrov* nad okoliškimi zaselki. Skalnati nastavek je kot velikanska trdnjava na vrhu hriba, ki je s te strani podobna kvadru s skoraj ravnimi stranicami; z druge strani se s svojimi 350 metri višine kot orjaški stolp dviguje nad okoliške vzpetine.

Prvi zapis o gori najdemo leta 1211, ko je Anglež **Tilburv** s sosednjega, lahko dostopnega hriba na ravnem vrhu gore videl »bele rjuhe, ki so jih sušile boginje, in velik slap«; snežne krpe in obilne vode, ki jih v teh višinah najdemo vsako pomlad... To je bil začetek legende o gori, ki je v naslednjih stoletjih navdihovala ljudsko domišljijo in sama rasla v njej.

Goro so v srednjem veku šteli med sedem čudes Dauphineje: velikanska trdnjava z ene strani, orjaški stolp z druge, na vrhu pa velika ravnica, porasla z mehko zeleno travo...

Kot ves Vercors je tudi Mont Aiguille sestavljen iz apnenca (calcaire urgonien). Različni sekun-

dami sedimenti in mreža razpok, ki so vtakane v masiv Vercorsa, so omogočili eroziji in času, da sta ustvarila to nenavadno goro.

In prav na tej gori se je pred 500 leti rodil alpinizem.

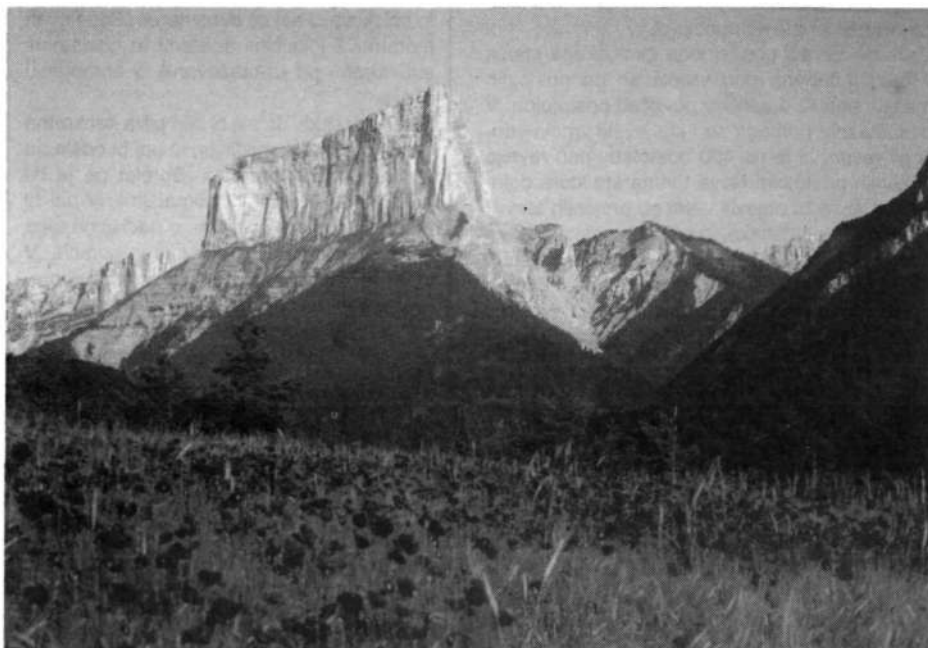
TRDNJAVA MORA PASTI

Zgodovinski viri povedo, da je francoski kralj **Charles VIII.** zagledal Mont Aiguille leta 1490, ko je bil na potovanju iz Grenobla proti jugu. Mladega kralja je nenavadni pogled prevzel. Lepota? Ime in podobnost z neosvojljivo trdnjavo? Izziv nevarnosti, divjine in zlih duhov?

Vsekakor drži, da je ob tej priložnosti naložil enemu od svojih najboljših oficirjev, naj poskuša osvojiti goro, ki ima tako nenavadno obliko in tako izzivalno ime. Vodja podviga je torej postal **Antoine de Ville**, gospod iz Dompjuliena in Beaupreja. Bil je mož v najboljših letih, ki je poveljeval stotniji 50 bojnikov in 400 lokostrelcev; s svojo hrabrostjo se je že večkrat vpisal v zgodovino.

Da bi razumeli težavnost naloge, se moramo živeti v čas pred 500 leti. Za popotnika, pa naj bo to trgovec ali romar, so bile gore sedež zlih sil in domovanje zmajev (eni so imeli krila, drugi noge), katerih obstoj so potrjevali celo znani naravoslovci.

Neosvojljiva gora, s te strani kot mogočna trdnjava

Treba je bilo predvideti vse težave in nevarnosti, ki bi jih lahko srečali v teh nepristopnih, neznanih in verjetno nevarnih krajih. Vzpon za neosvojljivo goro je bil za mladega kralja morda trenutna domisljica; za Antoina de Villa pa je bil uspešen vzpon rezultat dolgih in temeljitih priprav, ki so trajale poldrugo leto.

Originalni dokumenti ne povedo veliko o tem. Gotovo pa je, da je bilo potrebno najprej najti in preveriti dostop do sedla Aupet, priti od tam do vznožja skale, ugotoviti edino šibko točko v obrambnem sistemu trdnjave, si zamisliti smer ter predvideti, ustvariti, pripraviti in prenesti do vznožja ves potreben material. In to pred 500 leti!

Ključno vprašanje je bilo vsekakor dobro in zanesljivo moštvo, katerega vsak član je imel ob pripravah na vzpon in pri njegovi izvedbi povsem določeno nalogo. Antoine de Ville je gotovo že prve ogleda opravil s svojim slugo **Guillaumom** in z domačinom iz mesta Die, kasneje pa si je za tehnično in praktično plat vzpona izbral še tri specialiste s področja dejavnosti, ki so bile v srednjem veku v polnem razcvetu: gradnja gradov in katedral ter rušenje sovražnikovih utrd. Tako so prišli v moštvo še mojster kamnarezec, tesar in kraljevi »vojaški inženir« - specialist za lestve in druge naprave, ki so potrebne pri obleganju trdnjav.

Pa še zoper zle sile (in nasprotovanje Cerkve) se je bilo treba zavarovati. Moštvo naj bi delovalo v božjem varstvu in pod budnim očesom Cerkve, zato je Antoine de Ville vključil tudi

visoke cerkvene može; skupaj z drugimi sta stopila na vrh **Sebastien de Caret**, dvorni teolog in kraljevi pridigar, ter **Fraçois de Bosco**, kurat in apostolski notar. Vsi člani ekipe so torej znani in poimensko zapisani.

Nobenega podatka ni o tem, koliko časa je bilo potrebno, da so pripravili ves material za vzpon; tudi ne vemo, kaj so bile tiste »bistroume naprave«, o katerih govorijo udeleženci vzpona. Vemo le, da je bila potrebna »ogromna količina« lestev. Cele pol francoske milje (to je 2000 metrov) je bilo treba preplezati po lestvah, je zapisal Antoine de Ville v svojem znamenitem pismu predsedniku grenobelskega parlamenta.

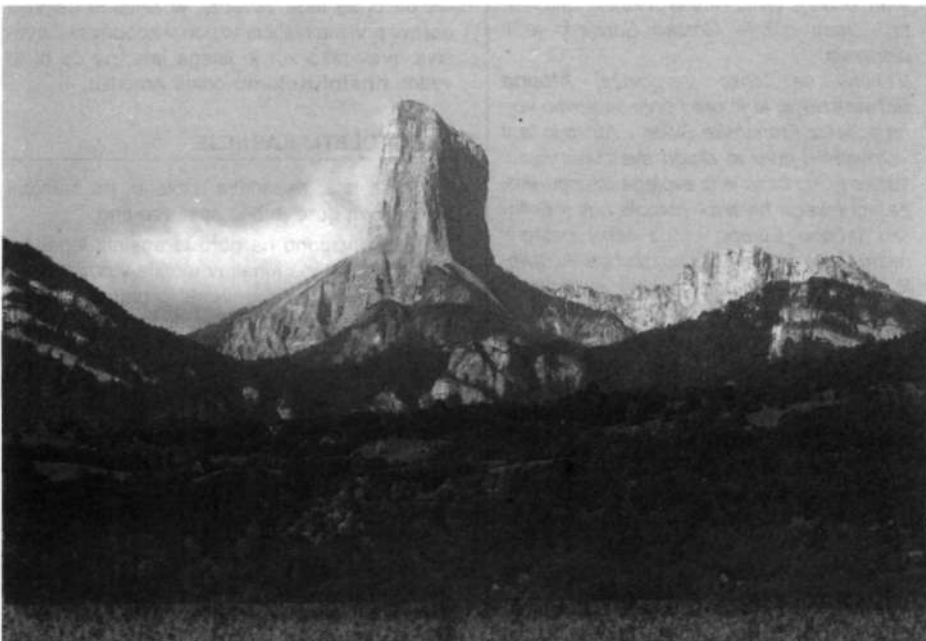
SMER VZPONA

Na žalost ne vemo, kje je potekala smer prvopristopnikov, saj nikjer niso našli njihovih sledov. Domnevajo, da je bil vzpon izveden v severozahodnem delu gore, v tistem delu stene, ki se je odkrušil v 17. stoletju.

Višina stene na tem delu gore znaša kakih 200 metrov. Postopno postavljanje lestev, pritrjenih na steno, spominja tako na tehniko obleganja trdnjav kot tudi na tehniko osvajanja himalajskih vrhov pet stoletij kasneje... Vojaški in gradbeni specialisti so se verjetno kar dobro znašli v strmi steni gore, tako da so lahko poiskali najboljše prehode. Priprava smeri je morala biti dobro izvedena, saj se je v nekaj dneh v njej zvrstilo najmanj 30 ljudi, ki so »premagali« steno in se vrnili v dolino živi in zdravi.

Nobenega dvoma ni, da je bila še pred uradnim vzponom smer v celoti opremljena; predpostav-

Neosvojljiva gora, s te strani kot orjaški stolp

ljajo, da so to delo pod nadzorstvom članov tehničnega dela ekipe opravili vojaki in podložniki gospoda de Villa.

STRAŠNA GORA IN NAJLEPŠI KRAJ

Vzpon je bil opravljen 26. junija leta 1492. Tistega 1492. leta, ko je Kolumb odkril Ameriko...

»Gora, strašna na pogled, je bila še bolj strašna za vzpon,« je napisal Antoine de Ville. »To je najbolj strašen in grozo zbujujoč prehod, kar sem jih kdajkoli videl sam ali moji možje.« Bil pa je to tudi »najlepši kraj, ki sem ga kadarkoli videl od zgoraj«.

Na vrhu so možje našli »tako velik travnik, da bi 40 koscev ne bilo dovolj, da ga pokosijo; njegov obseg znaša eno miljo (to je 4000 metrov), dolžina četrtilje, širok pa je za streljaj puščice«; na travniku so bili gamsi z mladiči (dandanes gamsov ni več; domnevajo, da so imeli v tistem delu stene, ki se je odkrušil, edino možnost, da se povzpnejo na vrh), številne ptice in raznoliko cvetje.

Takoj na prihodu sta cerkvena moža krstila goro, naslednje dni pa brala maše »v čast Svetega Duha«, pa še »v čast Boga Očeta, Device Marije in vsega nebeškega zbora«. Ko so potem na robovih zelenice postavili še tri križe, ki jih je bilo videti povsod iz doline, je

Gorsko Sarajevo

V teh dneh je civilizirani svet zajela katastrofa - nam bližnje Gorsko Sarajevo je v plamenih.

Vživimo se lahko v položaj Alberta Schv/eitzerja, ki je pred prvo svetovno vojno odšel iz Francoske Švice v Afriko in tam »prevedril« prvo in drugo svetovno vojno. Vsake toliko časa je iz svojega džungelskega »gorskega bivaka« pomolil nos v dolinsko urbano Evropo in ga takoj potegnili nazaj, ko je ugotovil, da so džungelski divjaki, paralela naših gorskih kavk in gamsov, vsaj tisočkrat kulturnejši od resničnih divjakov v mestih.

A Schweitzer je imel srečo, da je bil prvi. Osvojil je Kilimandžaro svoje Lambarene, požel Nobelovo nagrado in ob državni (francoski) podpori učakal mirno starost.

Nam, navadnim domorodcem, ki razpolagamo le z lastnim levim in desnim gozdarjem, z voljeno nogavico in nogov v njej, ostane samo Nobelova nagrada v nahrbtniku in deviška divjina nad mejo mestnega smoga nad tisoč in več metri nadmorske višine.

Boris Ogrizek

gora postala krščanski svet in zli duhovi so bili pregnani.

Prvopristopniki so ostali na vrhu celih sedem ali osem dni. Vreme je bilo lepo, imeli so zavetje iz kamenja in zemlje, hrane in pijače jim ni manjkalo. Težko si predstavljamo, da bi se gospodje sami ukvarjali s transportom; vendar vojaki in podložniki, ki so očitno opravili težaško delo opremljanja stene in oskrbe, v zgodovinskih virih niso omenjeni.

VZORNO DOKUMENTIRAN VZPON

28. junija je Antoine de Ville z vrha gore poslal pismo predsedniku grenobelske skupščine, v katerem mu sporoča, da mu je s pomočjo »bistroumnih naprav« in z božjo milostjo uspelo priti na goro, ki jo imenujejo »Neosvojljiva«. Prosi ga, naj pošlje nekaj mož, da bodo to preverili, tako da bo predsednik potem lahko sporočil novico kralju, ki je bo zelo vesel.

Novica se je hitro razširila po naseljih v okolici. Po 1. juliju so se na vrhu zvrstile tri skupine hrabrih plemičev iz bližnjih krajev. Sodni uradnik, ki je prišel iz Grenobla, je skrbno zbral njihove izjave in podpise, sam pa si zaradi »dolžine vzpona in smrtno nevarnosti« ni upal na vrh.

Tako se je končal prvi pristop na neki dotlej nedotaknjen vrh, pri katerem je človek moral uporabljati roke in primerno orodje. To je bila prva zmaga človeka nad strah zbujujočo goro - skoraj 300 let pred prvim pristopom na naš rodni Triglav leta 1778 in pred slovitim prvim pristopom na Mont Blanc leta 1786.

Ne da bi se tega zavedal, je Antoine de Ville opravil prvi alpinistični vzpon v zgodovini človeštva, prav tako kot je istega leta, ne da bi to vedel, **Krištof Kolumb** odkril Ameriko.

PET STOLETIJ KASNEJE

Tekla so leta, desetletja, stoletja; na samotni zelenici vrh gore je bilo spet vse tiho.

Zgodba o vzponu na goro je postala legenda, v kateri so imena junakov utonila v pozabo, na vršni zelenici pa se je namesto gamsov potikal zdaj oven-samotar, zdaj muflon z zlatimi rogovi...

Dokumenti v grenobelskem parlamentu so bili pozabljeni. Šele leta 1656 jih je izbrskal in objavil avtor knjige Septem miracula delphinatus (Sedem čudes Dauphineje).

Tristodvainštirideset let za prvim je bil leta 1834 zabeležen in dokumentiran drugi, tokrat »dokončni« vzpon na goro. Konec devetnajstega stoletja je bil opravljen prvi vzpon čez severno steno, danes so vse strani gore preprežene s kakšnimi tridesetimi smermi.

V teh dneh, 26. junija 1992, poteka 500 let od

dneva, ko se je na neosvojljivi gori rodil alpinizem.

Že leta 1989 so Francozi izdali posebno publikacijo *Le Mont inaccessible* in leta 1991 je revija *La Montagne et alpinisme* posvetila celo zadnjo številko tej častitljivi obletnici. Navedeni publikaciji sta služili kot vir informacij za pričujoči članek.

PROMET, GORNIŠTVO IN VARSTVO OKOLJA

ZAKAJ PA NE NA POT Z VLAKOM?

IGOR MAHER

Promet, predvsem avtomobilski, je eden od večjih krivcev za veliko onesnaženost okolja, ki smo jo dosegli že na celotnem planetu. Plini in delci, ki se sproščajo pri izogrevanju goriva v motorjih, povzročajo onesnaženost zraka, voda in tal, sodelujejo pri vse večje skrbi deležnih procesih segrevanja ozračja in spreminjanja klime, pri uničevanju zaščitne ozonske plasti in nastajanju kislih padavin. Ceste, po katerih ta promet poteka, so velika rana v krajini, predvsem v primeru širokih avtocest. Zanje žrtvujemo še kako pomembne rodovitne površine. Verjetno se bomo posledic te urbane erozije zavedli veliko prepozno in brez možnosti popravnega izpita. Tla, ki so nastajala stoletja ali celo tisočletja, bodo do tedaj že uničena.

Alpe so za promet velika naravna ovira, zato so prometni tokovi speljani po redkih ugodnih prehodih prek te ovire. V takih predelih (npr. dolina Inna in prelaz Brenner) pride do velikih koncentracij motornih vozil, ki predvsem v lokalnem okviru povzročajo dokajšnjo škodo. Danes gre prek Alp 60 milijonov ton blaga in prek 60 milijonov ljudi letno. Združevanje in povezovanje Evrope bo še povečalo gospodarske vezi in s tem izmenjavo ljudi in blaga, zato naj bi se obseg prometa podvojil že do leta 2000.

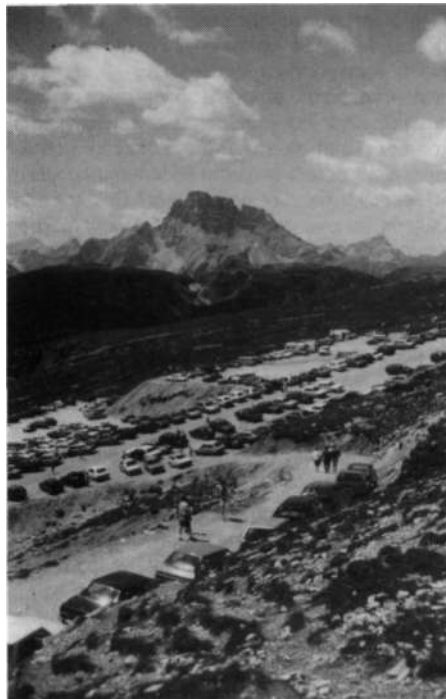
VPRAŠLJIVA CENOVNA POLITIKA

Z vidika varovanja okolja je železniški promet veliko ugodnejši kot cestni, zato se povsod pojavljajo težnje po prenosu transporta blaga s cest na železnice in po povečanju zmogljivosti železniškega prometa. Na žalost pa delež avtomobilskega prometa v primerjavi z železniškim močno narašča. Podatki iz Nemčije kažejo, da je bilo razmerje med potniki v železniškem in cestnem prometu leta 1970 1:9, leta 1988 pa že 1:13. Medtem ko železnica stagnira, je cestni promet v stalnem porastu, zato kljub nekaterim okoljevarstvenim ukrepom (boljši avtomobili, katalizator, neosvinčeno gorivo) naraščajo emisije škodljivih snovi v okolje.

Ob spominski slovesnosti pod predsedstvom predsednika republike, treh ministrov in cele vrste predsednikov različnih planinskih in alpinističnih združenj bo potekalo svetovno srečanje gornikov z izrednim športnim, kulturnim in komercialnim programom, ki so vsi povezani s tokrat čarobno številko 500.

Za zadovoljevanje prostočasnih aktivnosti je, na primer, v Nemčiji prevoženih kar 55 odstotkov vseh avtomobilskih kilometrov. Med te aktivnosti sodi tudi gorništvo oziroma turizem, povezan z gorništvom ali vsaj turističnim obiskom gora. Predvsem konec tedna in ob praznikih se promet v smeri proti goram in obratno zelo poveča. Zato, da se povzpemo za nekaj sto višinskih metrov, vsak konec tedna prevozimo sto ali več kilometrov. Zavedati se moramo, da s tem postajamo nezanimljiv onesnaževalec okolja. Tega pa se vse bolj zavedajo tudi v turističnih krajih, kamor se zgrinjajo množice avtomobilskih obiskovalcev. Tako se marsikje avtomobilski promet že umika iz gorskih krajev - sicer ne toliko zaradi visoke okoljevarstvene

Pokrajina, ki je bila včasih (pod)gorska Foto: Igor Maher

Vrnitev na staro obliko transporta - kolo

zavesti, temveč iz bolj praktičnih razlogov: promet z obilico avtomobilske pločevine namreč zmanjšuje turistično privlačnost. Za avtomobilski promet se zapirajo tudi mnoge atraktivne gorske ceste, ki ostajajo prevozne samo z javnimi transportnimi sredstvi.

Javna transportna sredstva so vsekakor primerena alternativa individualnemu avtomobilskemu prometu. Toda ali smo se motorizirani gorniki pripravljeno odreči svojemu jeklenemu konjičku in presedlati na vlak ali avtobus? Dokler bodo politične osnove za tako ravnanje neprimerne, je malo verjetno, da bi vsi okoljevarstveni pozivi kaj pomagali. Na eni strani gre za strateški razvoj železnice, ki pa - tako kot marsikje tudi pri nas - ne dosega željene ravni. Železniško gospodarstvo celo ukinja proge in spreminja vozne rede na škodo zgodnejutranjih in pozno-večernih vlakov, ki so najbolj atraktivni za gornike. Na drugi strani pa je vprašljiva cenovna politika. Dokler bo železnica dražja od avtomobila, je težko pričakovati sodelovanje gornikov.

Poleg cene ima avtomobilski dovoz do gora še nekatere prednosti. Vsekakor je udobnejši in omogoča večjo prilagodljivost, tako v časovnem (ni vezan na vozni red) kot prostorskem oziru. Z avtom pridemo bližje k izhodišču oziroma željenemu cilju. V zadnjem času vsepovsod po Alpah narašča število gozdnih in kmetijskih, pa tudi dovoznih cest do planinskih postojank, ki

tako izgubljajo svoj osnovni značaj. Vse te ceste seveda omogočajo vožnjo v višje predele, pri tem pa se zaradi pretežne vožnje v nizkih prestavah močno poveča sproščanje škodljivih snovi.

Po drugi strani avtomobilski dovoz manjša prilagodljivost in pestrost, ker se moramo vračati na izhodišče k parkiranemu avtomobilu.

Avto je tudi hitrejši od javnega prometa, vendar lahko čas med vožnjo v vlaku izkoristimo za kaj koristnega (branje knjige, vodnika, pregled zemljevida).

SODELOVANJE ALPSKIH DRŽAV

Ukrepi za povečanje privlačnosti javnega prometa in umik avtomobilov iz gorskega prostora, predvsem nad mejo stalne naseljenosti:

1. Ukrepi na globalnem nivoju, kjer je potrebno sodelovanje vseh alpskih držav:

- Izdelava enotnega prometnega koncepta za alpski prostor.
- Pospeševanje razvoja železniškega prometa na račun cestnega.
- Zaustavitev načrtovanja in gradnje tranzitu namenjenih avtocest in hitrih cest.
- Dodatno obdavčenje vseh vozil, ki ne izpolnjujejo predpisov o emisijah škodljivih snovi.
- Zmanjšanje obremenitev okolja s škodljivimi snovmi na račun novih tehnoloških rešitev.
- Ponekod že poteka akcija, imenovana »80/100«. Gre za zahtevo po hitrostni omejitvi cestnega prometa: na 100 km/h na avtocestah in na 80 km/h na drugih cestah. S tem bi se zelo zmanjšala emisija škodljivih snovi.*
- Sprememba cenovne politike v javnem, predvsem železniškem prometu. V nekaterih alpskih državah gorniki že lahko uveljavljajo določene popuste, kot je družinski popust, posebne povratne tarife za konec tedna itd.
- Prilaganje vozniških redov interesom gornikov.
- V turističnih območjih naj bi bil javni prevoz do atraktivnih izhodiščnih mest za izlete že všteti v ceno bivanja, kot je to primer cene skibusa v ceni smučarske karte.
- Razmisliti je potrebno o omejitvi prometa na gozdnih in podobnih cestah, predvsem v zaščitenih območjih. Še posebno ostro je treba nastopiti proti kros motociklistom, ki nimajo nič skupnega z gorništvom in ki jim zmogljivi motorji omogočajo ne samo vožnjo po gozdnih in planinskih poteh, temveč tudi zunaj njih.

NALOGE PLANINSKIH ORGANIZACIJ

2. Ukrepi na nivoju planinske organizacije:

- Motorizirane gornike je potrebno predvsem pravilno informirati. Večina vodniške literature

* Predvsem pa je potrebno avto dobro vzdrževati in skrbeti za čim manjšo porabo goriva (nastavitev vplinjača, vožnja brez prtljajnika, s površine odstranjen sneg itd.).

je prirejena avtomobilskemu dostopu, kar je potrebno spremeniti.

- Omejitev prometa na dovoznih cestah do planinskih postojank.

- Potrebno je doseči, da bomo gorniki s člansko izkaznico na javnih transportnih sredstvih uveljavljali popust.

- Obnoviti je potrebno poti in markacije od avtobusnih in železniških postaj do sedanjih »avtomobilskih« izhodišč. Te poti so običajno v slabem stanju.

- Obnoviti je potrebno peš poti, ki so bile poškodovane ali uničene ob gradnji gozdnih cest. Lep primer je dolina Suhe v Fužinskih planinah.

- V planinskih kočah morajo biti vozni redi avtobusov in vlakov dobro vidni.

- Planinska društva morajo večjo skrb nameniti organizaciji izletov. Zanimiva in posnemanja vredna je praksa nekaterih avstrijskih društev, ki organizirajo avtobusne prevoze za svoje člane, predvsem v predele, ki so slabo dostopni z javnimi sredstvi. Ne gre za klasično organizacijo izleta, temveč gornike samo dostavijo na izhodišče, od tam pa po lastni izbiri (lahko tudi pod vodstvom vodnika) nadaljujejo vzpon. Konec dneva jih nato avtobus pobere na dogovorjenih mestih.

- Povratek na staro obliko transporta - kolo. Moderna tehnologija (gorsko kolo) je tak način do neke mere olajšala. Potrebno je še urediti sodobni način prevoza koles z železnico. Dolga potovanja s kolesom, na katerih spoznavanju novih krajev dodajamo tudi gorniške vzpone, postajajo vse bolj popularna, pa čeprav zaradi obilice opreme, ki jo je potrebno voziti s seboj, niso ravno enostavna.

Zavedati se moramo, da mora prav vsak posameznik (in to čim hitreje) po svojih najboljših močeh prispevati k temu, da se poskuša naš planet ohraniti v takem stanju, da bo primeren za naše, pa tudi preživetje naših vnukov. Eden od takih prispevkov je lahko tudi omejitev vožnje z avtomobili. Navaditi se bo treba, da bomo na račun ohranjanja našega okolja prisiljeni žrtvovati tudi del udobja, ki smo se ga vse preveč navadili.

Letošnje poletje bo, kot je mogoče sklepati, slovenski visokogorski svet obiskalo še več planincev kot lani in prejšnja leta. Poskušajmo bralci Planinskega vestnika spet vpeljati staro, lepo navado: da mimo mimoidočih ne gremo mrkih obrazov in s pogledom uprtim v tla, ampak, da se z vsakim pozdravimo, z njim izmenjamo kakšno besedo, pa naj bi bil domač ali tujec, in kažemo zadovoljen obraz: zaradi okolja, v katerem smo, in tudi zaradi srečanja.

PEŠ ČEZ ALPE OD DUNAJA DO NIČE
OD 3. JUNIJA DO 3. OKTOBRA 1992

TransALPedes

V Alpah hočemo živeti drugače. Kako, bomo spoznali na velikem pohodu, dolgem štiri mesece.

Tako je zapisala skupina mladih, ki hočejo s svojim aktivnim primerom in s povezovanjem ter spoznavanjem doseganih izkušenj dokazati, da se da v Alpah živeti bolje, kvalitetneje, bolj polno in človeka vredno, če se le znamo posloviti od dosedanjih miselnih vzorcev in brezizhodnih razvad.

Letošnje poletje je alpski prostor v znamenju velikega, dolgega pohoda, za katerega je iniciativna skupina, doma iz Briga v Švici, že spomladaj zbrala nepričakovano veliko prijav. Pohod podpirajo (z denarjem in prehrano) znana podjetja in zasebniki iz alpskega prostora. Poglejmo, kaj so pobudniki zapisali v svoj katalog:

»Sanjske ceste Evrope - Dunaj-Nica«, tak je naslov knjige, ki so jo pred petindvajsetimi leti navdušeno prelistavali naši očetje. »TransALPedes 92« je naš projekt, knjiga našega časa.

Leta 1992 bodo ostali avtomobili naših očetov in stricev doma. Mi se ne bomo valili čez prenatrane alpske cestne prelaze, ampak bomo potegnili svojo sanjsko pot čez Alpe. V štirih mesecih bomo vandrili od Dunaja do Niče. Grozečemu uničevanju Alp simbolično ponujamo roko za predruženje vrednot. S pešhojo pravzaprav simbolično ponujamo svoje noge. To je naš upor. Evropski mobilnosti, ihti in površnosti se upiramo s svojo popotniško počasnostjo. Vso pot bomo hodili peš. V ritmu večtedenskega pohoda bomo našli čas za medsebojni pogovor, prisluhnili bomo drug drugemu, poslušali in spoznavali izkušnje domačinov, ki jih bomo obiskali ob naši poti. Spoznali bomo čudovite gorske pokrajine, pogovarjali se bomo o sanjah in strategijah za novo, za drugačen razvoj v Alpah in v Evropi. Ne bomo obiskovali vrhov, ampak ljudi, ki žive pod temi vrhovi. Nam Alpe ne pomenijo arene za odtujeno izživiljanje, ampak nam pomenijo življenjski prostor, ki se sooča z nasiljem in koristoljubno brezobzirnostjo. Čez Alpe se vsako poletje valijo plazovi turistov in prevoznikov. Razdejanje ostaja nam, mladi generaciji. Naš projekt je odprt vsem, ki hočejo kaj storiti, kaj spremeniti, ki znajo širiti naša obzorja. Po različnih krajih bomo organizirali kulturne prireditve. Pridružite se nam, četudi samo za nekaj dni!

VSE, KAR STE ŽELELI VEDETI O TEM - IN ŠE VEČ

GORNIŠKI ŠOTORI

Dober gorniški šotor bi moral biti varen pred bombnimi eksplozijami, samopostavljiv, dovolj velik za dva in za opremo + kuhinjo, težek pod kilogram in pol in poceni. Morda je slišati kot šala, toda to so lastnosti, ki bi jih alpinisti želeli pri svojem šotoru (da je poceni - prav gotovo). Seveda pa vsega tega ni mogoče doseči.

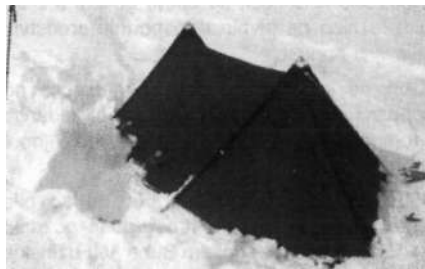
Pogledali bomo dve osnovni kategoriji gorniških šotorov (ogromnega družinskega šotoru, ki je pomemben v himalajskem baznem taboru kot ambulanta, ne bomo razvrstili v nobeno od naslednjih kategorij) in jih označili z: A - model šotoru za povišano bazo (ABC - Advance Base Camp tents) in B - model šotoru za naskok (šotor za vzpone v alpskem slogu). Ne glede na posebne razlike v teži, prostornosti in drugih lastnostih je glavna razlika med tema dvema skupinama ta, da vsebuje skupina B šotore, ki so jih izdelali za uporabo v gorah, medtem ko vsebuje skupina A nekaj modelov, ki v osnovi niso bili zamišljeni kot šotori za uporabo v gorah, a so se v tej vlogi dobro obnesli. Medtem ko so ABC šotori pogosto nenavadnih oblik, so šotori za naskok (B) lažji in preprostejši, včasih celo tako, da so podobni vrečam, kjer prevladuje majhna teža na račun prostornosti in udobnosti. Ponavadi se pri šotoru za vzpon odločamo med težo in prostornostjo in najpogosteje izberemo lažjega.

Najpomembnejši lastnosti šotorov iz kategorije A sta odpornost in prostornost. V slabem vremenu je za taborjenje pomembno imeti udoben in varen šotor, na ta račun pa si lahko šotori skupine A privoščijo, da so težji kot šotori skupine B.

Najznačilnejši element gorskega vremena so snežne padavine. Temu primerno morajo biti šotori skupine A izdelani tako, da so uporabni, tudi če so popolnoma zasuti. V snežnih razmerah pa so pomembne tudi druge lastnosti: lahka in hitra postavitve in podiranje in dobro prezračevanje.

Te lastnosti so najbolj značilne za kupolaste šotore. V preteklosti so pomenili neupogljivi šotori v obliki črke A, ki so stali togo in zagotavljali zaščito ob sneženju in močnem vetru, veliko pridobitev za gornike, pogosto pa so izražali tudi določene pomanjkljivosti. Nagnjene stene šotoru lahko padejo skupaj in »zadušijo« tiste, ki so v njem. Tudi močan veter lahko podre togo jedro šotoru, navsezadnje pa imajo šotori v obliki črke A še dosti neizkoriščenega prostora.

Toge šotore v obliki črke A še vedno uporabljajo, toda kupolasti, posebno »geodetski« kupola-

Model šotoru v obliki črke A

sti šotori so postali pravo razkošje in so med gorniki najbolj priljubljeni.

KUPOLASTA OBLIKA

V bistvu je pri šotorih kupolastih oblik izražena želja po ustvarjanju kar najbolj izrabljene notranjosti ob najmanjši teži tkanine in drugih sestavnih materialov.

Da bi zagotovili te lastnosti, proučujejo nekateri geometrijske oblike, ki so bile v preteklosti že uporabljene pri oblikovanju šotorov. **Whimper** je v 19. stoletju razvil gorniški šotor s prerezom v obliki črke A, ki je postal prevladujoč model. Ti togi šotori v obliki črke A so se razvili iz preproste konstrukcije z eno ali dvema trikotnima ogrodinoma cevema. Široka osnova in ozek vrh so dali šotorom ugodno aerodinamično obliko, če so bili usmerjeni z enim od koncev proti vetru, toda te lastnosti so se izgubile, če je veter pihal nanje z boka. Pomembnejša pomanjkljivost je, da nimajo udobne notranjosti, s tem pa je zmanjšana uporabna vrednost šotoru. Ploščate zunanje stene od znotraj niso podprte, kar omogoča močnemu vetru ali težkemu snegu, da porušijo šotor, medtem ko se toge, ravne palice lahko zlomijo, razen če niso izdelane iz materialov, ki so zelo težki. Da bi odpravili te pomanjkljivosti in izboljšali razmerje med prostornino in težo, so postopo-

Kupolast model

ma razvijali kupolaste oblike šotorov. To je zahtevalo uporabo bolj naravnih polkrožnih oblik, ki so zmanjšale neuporabni »mrtvi« prostor in zvišale strop. Ob tem je vredno omeniti, da je bil sredi šestdesetih let na podobni poti **Don Whillans**, ko je za odpravo v Patagonijo razvil šotor v obliki kocke oziroma škatle, ki je imel več sob in je bil bolj stabilen. Njegov model pa je bil manj prefinjen od kupolastega. Bil je sicer zelo prostoren, vendar tudi zelo težek.

Da bi zagotovili čim bolj aerodinamično obliko šotorov, so razvijali polkrožne palice. Te so bile najprej toge, nato pa, da bi zmanjšali težo in olajšali prenašanje, iz upogljivega fiberglasa in kasneje iz aluminijevih zlitin.

Cevast model

Prve prave kupolaste šotore so razvili v ZDA, razvili pa so tudi upogljive palice, ki so potekale diagonalno prek pravokotne osnove, s tem pa so ustvarili samooporno konstrukcijo, ki je kar najbolj odpirala prostor znotraj dveh polkrogov. Posledica tega je bil kar za 50 odstotkov boljši izkoristek prostora v primerjavi s šotori v obliki črke A. Odpornost je bila pri teh prvih šotorih problematična in tako so pogosto padali smešni komentarji opazovalcev in besnih uporabnikov šotora. Z izkušnjami iz preteklosti so ugotovili, da samo dodajanje palic za utrditev zgradbe nima velikega pomena. Leta 1975 je **Buckminster Fuller** razvil »geodetsko« obliko, ki je postala model vsem kasnejšim oblikam kupolastih šotorov, ki so jih izdelali v North Face v ZDA.

GEODETSKA OBLIKA

Načela »geodetsko« oblikovanega šotora so zajeta in združena v kakovosti različnih prejšnjih modelov »velikih lokov« ali naravno ukrivljenih palic. Obstaja težnja, da bi uporabili močne naravne krivulje za oblikovanje napete in razvezane mreže iz palic, ki bi delile oporno strukturo na približno enake dele, tako da bi bila čvrstost celote veliko večja kot je čvrstost posameznih sestavnih delov. To je le teorija. V praksi je delitev strukture šotora v posamezna oporna področja z napetimi palicami zamišljena tako,

da bi imelo vsako posamezno področje osredotočeno oporo, kar daje večjo napetost celoti. Napete mreže iz palic prav tako pomagajo zmanjšati dolžino nepodprtih delov palic, kot so na primer pri preprostih oblikah kupolastih šotorov s prekrizanimi palicami, ki so nestabilne. Druga prednost je, da upogljive palice, kombinirane s fino oblikovano mrežo, prenesejo obremenitev na vso strukturo boljše kot dolge nepodprte palice, ki so tudi občutljive na premike, na primer zaradi močnega vetra (ali pijanih plezalcev).

Geodetska oblika je postala za gornike zanimiva, ker nudi ob manjši teži več prostora. Napeti, umirjeni šotori imajo gladke vetrne stene in veliko sposobnost absorbiranja sile. Druge prednosti so lahka postavitve (če je v močnem vetru sploh kaj lahko), samooporna struktura brez napejalnih vrvic, kar je zelo pomembno, velika odpornost in trpežnost v snegu ob popolnoma podprtih stranskih stenah. Ob vseh teh prednostih ni težko spoznati, zakaj tradicionalni šotori v obliki črke A že dolgo nimajo več takega ugleda (čeprav so še vedno zelo priljubljeni pri posameznih strokovnjakih in pri taboriških skupinah, ki cenijo odpornost in robustnost kot najpomembnejši kvaliteti).

Kot je bilo že omenjeno, primerki priljubljene skupine šotorov v obliki črke A pogosto niso bili posebej oblikovani za uporabo v gorah. Da bi napravili »gorniške« šotore, so proizvajalci dodali posebnosti, kot so dodatne vrvice za napenjanje platna, pokrite zadrge, ojačane palice in prevleka za snežne razmere. Ti dodatki so res uporabni v slabih razmerah, v bolj normalnih razmerah pa so lahko nekoristni. Na primer: prevleka za snežne razmere je dobra v globokem snegu ali na trdih (kopnih) tleh, toda pogosto obupujemo ob izkopavanju šotora, ko

Klub najvišjih točk sveta

Iz Biltena UIAA številka 136 povzemamo naslednje obvestilo:

Če bi se radi povzpeli na najvišje točke posameznih držav sveta, se pridružite Klubu najvišjih točk sveta (*World High Points Club - WHPC*). Na ta način se boste srečevali s podobno mislečimi zanesenjaki, z njimi hodili na skupne ekspedicije, si izmenjavali izkušnje ter ob tem prejemali tudi klubska obvestila. Članarina znaša 20 kanadskih dolarjev, nadaljnje informacije pa dobite na naslovu:

World High Points Club

Dr. Clifford Holtz

303 Brighton Ct.

OSHAWA, Ontario L1G 6H5 Canada

tel. (+1) 416728-6698

Geodetski model

zaradi toplote iz notranjosti šotora stopljeni sneg primrzne na podlago šotora. Zgodi se, da ob tem šotor celo strgamo. Prevleke pa tudi povečujejo zgoščanje izdihanega zraka, če jih uporabljamo v ugodnejših vremenskih razmerah, zato je potrebno razmisliti, kdaj bomo uporabili prevleko in kdaj ne.

PALICE

Drugo problematično področje so palice. Moderner, upogibljive palice so običajno narejene iz cevi iz aluminijeve zlitine z oznako 7075, ki so po oblikovanju toplotno obdelane do standarda T6, včasih pa tudi do višjega standarda - T9.

Pri palicah sta dve stvari zelo pomembni. Prva je premer palice. Večji premer napravi palice bolj neupogljive, vendar so zato bolj nagnjene k nenadnim zlomom, ker ne morejo absorbirati sile tako kot lažje in tanjše palice. Tenke palice pa se hitreje ukrivijo in deformirajo in če želimo zagotoviti popolno čvrstost, je rešitev v uporabi dveh stisnjenih tenkih palic namesto ene debele, kar ohranja gibljivost, hkrati pa povečuje togost.

Drugi možni problem je povezan z uporabo elastične vrvice v notranjosti cevi, ki omogoča lažje sestavljanje palic. V hladnem vremenu lahko vrvice zmrznejo in to zelo otežuje sestavljanje. Da bi rešili ta problem, so nekateri proizvajalci na koncih vrvic ohlapno privezali nekakšne čepke. Kadar vrvice v notranjosti palic zmrznejo in se posamezni deli ne dajo sestaviti, samo odvezemo čep in izvlečemo vrvico. Ko preverjamo lastnosti šotora, se prepričajmo, če je tudi na palicah našega šotora mogoče izvesti omenjeni poseg. Kot nadomestilo velja proizvajalčeva garancija o uporabnosti palic do temperature minus 25° Celzija.

TKANINA

Glede na število plasti običajno delimo šotore v dve skupini: dvoplastni šotori, ki imajo zunanjo

vodotesno in notranjo nezaščiteno tkanino, ki diha, in enoplastni šotori z vodotesno opno, ki diha. Pri prvi skupini šotori so za zunanjo plast uporabljeni dobro izdelani najlon, prevlečen s silikonom ali poliuretanom, lahko je tudi iz poliestra, za notranjo plast pa je uporabljen najlon, ki diha, predelan s fluorokarbonom ali silikonom. Vsi obravnavani dvoplastni šotori so izdelani iz tkanin, ki so močne in vodoodporne in na spojih zašite v trak.

Trajnost šotorov, posebno tistih, ki so izdelani iz najlonske preje z oznako Nylon 66, je odvisna od količine ultravijoličnih žarkov. Zaradi povečane količine UV žarkov pride hitreje do prepečenja. Druga možnost je uporaba poliestrske tkanine, ki ni občutljiva za UV žarke, vendar tudi ni tako čvrsta kot najlon.

Pri enoplastnih šotorih je navadno uporabljen goreteks.

Gore-Tex™, zračen triplastni taft, je najbrž dobra rešitev, vendar, pošteno povedano, ni idealna tkanina za šotore, saj je potreben pozitiven pritisk v šotoru, da izrine vodne hlape skozi luskavo notranjo površino tkanine (laminat) in tako preprečiti nastanek kondenzata (vodnih kapljic) v njem.

Omejitev šotorov Gore-Tex™? Da bi prišle lastnosti goreteksa najbolj do veljave, mora biti dovolj velika razlika med pritiski na zunanji in notranji strani tkanine, da bi lahko vodni hlapi izhlapeli skozi opno.
Pri oblačilih zagotavlja »črpalko« človekovo telo, ki potiska paro ven skozi tkanino. Vendar je v šotoru učinek telesne toplote omejen z dobro zaščito telesa (s spalno vrečo in oblačili) in z oddaljenostjo vira toplote od sten šotora.

(Iz kataloga Wild Country)

Večina podjetij v reklamnih prospektih poroča o dobrih lastnostih svojih šotorov iz goreteksa. Če vzamemo kot merilo kakovosti majhno prostornino zloženega šotora in majhno težo, so goreteks in druge opne, ki dihaajo, dobra rešitev.

POSTAVLJANJE

Najbolj pogoste so debate o dveh različnih modelih šotorov glede na način postavitve: tistih, kjer se postavi najprej notranjost in nato zunanja plast, in drugih, kjer poteka postavitve v obratnem vrstnem redu. Moje priporočilo je bolj naklonjeno modelom, kjer se najprej postavi notranji del. Notranja plast se najprej napne s palicami, nanjo pa se pritrdi zunanja, tako da

sta obe plasti napeti. To povečuje samooporno vlogo celotnega šotor in nudi dobro stabilnost ob najmanjšem številu napenjalnih vrvic. Ker ni ostankov tkanine, ki bi v vetru plapolali, je tudi tišji. Zaradi bolj zaobljenih oblik, manjšega števila napenjalnih vrvic in ker ni zunanjih palic, je tudi upor vetra manjši.

Šotori iz druge skupine, kjer se najprej postavi zunanji del, so primernejši za manjše višine. Vendar napenjanje zunanje plasti in obešanje notranje ne daje celotni zgradbi zadostne trdnosti, posebno pri postavitvi na težjih mestih nad snežno mejo. Glavna prednost teh modelov je, da ostane pri postavitvi v dežju notranja plast suha. Tukaj pa je že drug problem, ki je povezan z napeljevanjem palic skozi žepke, posebno v zelo hladnem vremenu.

Z razvojem palic iz upogljivih zlitin in geodetskih oblik so se gorniški šotori res približali tistemu, kar gorniki potrebujejo - veliko prostora ob minimalni teži. Pri naši analizi pa nismo razrešili še nekaterih dejavnikov: čvrstost palic, problemov s kondenzacijo, olajšano postavljanje itd. Vse to so področja, kjer so mogoče znatne izboljšave.

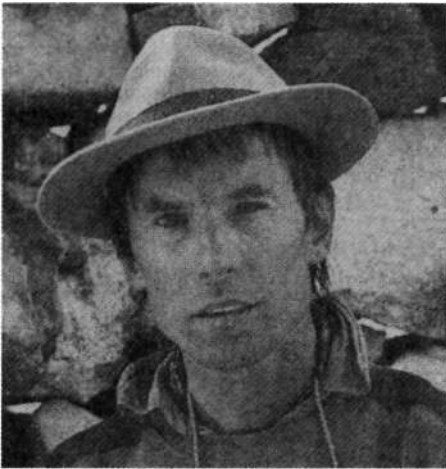
Če bi vprašali izkušene alpiniste, bi nam večina dejala, da bi se ob mogoči izbiri najraje odločili za dobro zgrajeno... snežno luknjo.

V prihodnji številki bomo pisali o tem, kakšne so možnosti nabave šotorov pri nas, in objavili preglednico s podatki o posameznih vrstah **Šotorov**.

Prevod in komentar:
Tone Golnar

POLJSKI VRHUNSKI PLEZALEC WOJCIECH KURTYKA

MOJSTER V ALPSKEM SLOGU

Vrhunski poljski alpinist Wojciech Kurtyka

Wojciechu Kurtvki je v velikansko zadovoljstvo, da se niti njemu niti njegovim soplezalcem v malone dvajsetletni karieri njegovih himalajskih odprav ni nikoli zgodila niti najmanjša nesreča. Seveda je takšna ocena za vsakega alpinista velika pohvala. Tako je tudi za vrhunskega alpinista Wojciecha Kurtvko iz Poljske, ki je zapisal na seznam svojih izrednih dosežkov tako številne vzpone in plezanja. Na te svoje uspehe in na takšno bilanco je lahko po pravici ponosen.

PRVI USPEHI NA HINDUKUŠU

Nekateri specialisti za Himalajo gradijo svoje uspehe na podpori medijev in na malo ali precej

pretirani častihlepnosti. Kurtvka ne sodi mednje. Svoje podvige je uresničil razmeroma zelo po-tiho in brez reklame, uspeli pa so mu zaradi skrbnih priprav in resnosti. Pobuda je bila vedno njegova, kajti nikoli ni hotel biti spremljevalec ali drugi človek. Na ta način je splezal dvanajst novih smeri v Himalaji, od tega šest na osem-tisočake, pretežni del njegovih izrednih uspehov pa je bil dosežen v alpskem slogu.

Kurtvka, elektroinženir, poročen in oče enega otroka, je gore Azije prvič spoznal leta 1972, ko je bil kot petindvajset let star fant član poljske odprave v Hindukuš. V šestdesetih letih, ko je bilo zelo težko dobiti vstopno dovoljenje za Nepal ali Pakistan, so odprave kar množično obiskovale Hindukuš. Posebno aktivni so bili tedaj avstrijski in poljski alpinisti; takrat so preplezeli malone vse sedemtisočake, ki še niso bili preplezani. Med zadnje še deviške gore te višine sta sodila Koh-e-tez (7010 m) in Akher Chioh (7030 m). Na oba je splezal Kurtvka s svojimi prijatelji v alpskem slogu. Leta 1977 mu je - spet v Hindukušu - uspel navdse težaven in nevaren vzpon šeste težavnostne stopnje prek 2500 metrov visoke vzhodne stene na Koh-e-Bandaka (6868 m). Ta prvi pristop, tudi v alpskem slogu, je Kurtvka opravil v šestih dneh skupaj z angleškima plezalcema **Alexom Macintvrom in Johnom Porterjem**. Naslednje leto je Kurtvka v spremstvu istih dveh prijateljev, ki se jim je pridružil še njegov rojak **K. Zurek**, preplezal drzno smer prek 1500 metrov visoke južne stene Changabanga (6864 m) v Garhvalu. V smeri, ki so zanjo med prvenstvenim vzponom potrebovali šest dni alpskega plezanja, so izredno težavne partije v skali, ki so jih ocenili s šesto težavnostjo stopnje, ponekod pa je

imela stena 80 stopinj naklona in je bila večinoma ledena.

PLODNO SODELOVANJE S KUKUCZKO

Osemdeseta leta, v katerih je Kurtvka dosegel nekatere izmed svojih največjih uspehov, so se začela z izredno novo smerjo prek 2500 metrov visoke vzhodne stene Daulagirija (8167 m). Vzpon je opravil v alpskem slogu in v viharnem vremenu med 5. in 8. majem 1980 skupaj z Alexom MycIntyrom, L. Wilczynskim in R. Ghilinijem. Štirje alpinisti so bivakirali na severovzhodnem grebenu na višini 7000 metrov v hudem viharju, prišli nato na severovzhodno sedlo in tam počakali, da se je končalo slabo vreme. Na vrh so naposled priplezali med 17. in 18. majem.

Leto 1982 je prineslo začetek nadvse plodnega sodelovanja med Wójcziehom Kurtyko in Jerzyjem Kukuczko, ki se je začelo z uspešnim plezanjem na Broad Peak (8048 m) v alpskem slogu. Naslednje leto sta jima uspela dva izredna podviga v Karakorumu. Med 29. junijem in 1. julijem sta v prvenstvenem vzponu prečila Gašerbrum II (8035 m). Takrat sta preplezala severovzhodni greben, prečila vzhodni vrh (7772 m) in od tod priplezala na normalno smer. Temu prečenju je takoj nato sledil med 20. in 25. julijem prvenstveni vzpon prek 2500 metrov visoke severozahodne stene Gašerbruma I (8068 m). Med temi vzponi sta Kurtvka in Kukuczka dobila popolno zaupanje drug v drugega, kar zadeva vzdržljivost, moč in tehnične sposobnosti drugega. Tako sta med 13. in 17. julijem 1984 opravila briljantno direktno prečanje treh vrhov Broad Peaka, kajpada v alpskem slogu in brez fiksnih vrvi. Sam Kurtyka je označil vzpon na Gašerbrum IV (7925 m), katerega zahodne stene so se do takrat lotile že tri močne odprave, in sicer Britanci, Američani in Japonci, pa je vse zavrnila, kot svoje prav gotovo najtežavnejše plezanje. Spremljal ga je močan avstrijski plezalec **Robert Schauer**, Kurtvka pa je kot prvi mož v navezi preplezal 2500-metrsko steno v alpskem slogu in pri tem zmozel nadvse izpostavljene skalne partije, kjer so bile težavnosti najpogostejše IV. in V. stopnje. Med vzponom sta morala šestkrat bivakirati, dvakrat pa sta bivakirala med sestopom prek težavnega severozahodnega grebena. O izredni moči in vzdržljivosti obeh plezalcev pričča med drugim podatek, da sta štiri dni plezanja preživela tako rekoč brez hrane in pijače.

VRHUNSKA PLEZALSKA UMETNOST

Za Kurtyko velja smer, ki jo je splezal skupaj z **Erhardom Loretanom** julija 1988 prek vzhodne stene Trango Towerja (6251 m), za njegovo najboljšo prvenstveno smer. Gladka, več kot tisoč metrov visoka stena je zahtevala štirinajst

dni napornega, prizadevnega dela, oba plezalca pa sta tedaj zmogla prenekateri raztezaj šeste težavnostne stopnje. Partnerstvo, ki se je rodilo med tem vrhunskim vzponom, je spodbodlo ta dva moža, da sta se leta 1990 spet odločila za skupen podvig, takrat pa se jima je pridružil še **Jean Troillet** iz Orsieres, s katerim je leto dni prej Kurtyka v zahodni steni K2 (8611 m) poskušal splezati novo smer. Skupina, v kateri so se združili trije od vrhunskih himalajskih plezalcev modernega sloga, je dosegla dva izredna uspeha v eni sami odpravarski sezoni. Plezali so kot naveza, vendar nenavezani, da je šlo hitreje, in v hitrem alpskem plezanju (potrebovali so samo 22 do 25 ur) priplezali tako na Čo Oju (8201 m) kot tudi na Srednji vrh Šiše Pangme (8020 m), in sicer po novih smereh oziroma variantah, v katerih je bilo po 2000 metrov vzponov v novih smereh.

Plezanje na takšni ravni odpira nova obzorja tako v Himalaji kot v Karakorumu, ki so seveda dostopna le prav redkim najboljšim alpinistom. Kar precejšen del takšnih vzponov so opravili predvsem konec osemdesetih let poljski plezalci in naveze. Wójcziehu Kurtvki ostane glede tega posebno mesto. Pri vseh svojih uspehih je ostal zvest svojemu osebnemu slogu, ki je popolnoma nastavljen na plezanje lahke kategorije visokega standarda. Vseskozi izbira le takšne podvige, ki ustrezajo njegovemu pionirskemu duhu.

Konferenca Združenih narodov o okolju in razvoju

V Riu de Janeiru v Braziliji od 1. do 12. junija predstavniki držav - članic ZN razpravljajo o znanstvenih in gospodarskih vidikih varstva okolja. V ospredju sta dva največja okoljevarstvena problema: globalno segrevanje ozračja in zmanjševanje biološke raznolikosti, to je izumiranje rastlinskih in živalskih vrst. Rešitev naj bi prinesli konvencija o segrevanju ozračja in konvencija o biodiverziteti. S tem bi postavili le okvir, ki naj bi mu sledile konkretnije akcije, podobno kot je Dunajski konvenciji sledil Montrealski protokol o zaščiti ozonske plasti. Najpomembnejši je poskus omejitve emisij ogljikovega dioksida kot poglavitnega krivca za segrevanje ozračja. Naj bo med drugim tudi ta konferenca priložnost, da se v polni meri zavemo, da smo samo del žive narave planeta Zemlja in da moramo to naravo po svojih najboljših močeh pomagati ohranjati zase, za svoje potomce, predvsem pa za vsa živa bitja.

Igor Maher

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

SEDEM LET V TIBETU

HEINRICH HARRER

Za Tibet ponavadi slišimo v zvezi z alpinističnimi odpravami, ki poskušajo osvojiti himalajske osemtisočake s severne strani, ali pa je to napol odstrt svet, ki tako privlači popotnike z vseh koncev sveta. Veliko knjig je bilo napisanih o Tibetu in veliko izrednih fotomonografij je približalo kulturo na strehi sveta zahodni civilizaciji. Toda vzporedno s tem se med informacije o Tibetu vrivajo dejstva o genocidu - in ne samo to. Odkar je Kitajska leta 1959 krvavo zadušila upor Tibetancev proti kitajski nadvladi, preživlja narod na najvišji planoti na svetu najtežje obdobje svoje zgodovine. Kitajci so v času nadvlade umorili več kot milijon Tibetancev in uničili več kot šest tisoč tibetanskih samostanov... Na tibetanskem etničnem ozemlju danes živi šest milijonov Tibetancev in sedem in pol milijonov Hanov, to je Kitajcev. Na Tibetu Kitajska odlaga nuklearne odpadke, ropa naravna bogastva, za »red in mir« pa skrbi pol milijona kitajskih vojakov in represivna kitajska politika.

*Vse to v našem prostoru ni prav dobro znano in zato je še kako dobrodošla knjiga, ki predstavlja Tibet drugače kot le alpinistično in popotniško privlačno deželo. V prevodu **Marijana Lipovška** je tudi pri nas izšla knjiga **Heinricha Harrerja Sedem let v Tibetu** (Državna založba Slovenije, 1991). V prvem delu avtor opisuje skoraj dveletno pot iz angleškega internacijskega taborišča Dehra-Dun v Indiji v Laso, v nadaljevanju pa bivanje v glavnem mestu Tibeta vse do leta 1951, ko so se nad Tibetom že začele zgrinjati slutnje kitajske invazije. Dobrodošel je tudi zaključek, ki je napisan pozneje. Opisuje kasnejše dogodke in s tem pojasnjuje začetke trpljenja, ki ga tibetanski narod preživlja še danes.*

Ker v slovenščini ni na voljo nobene obsežnejše literature o Tibetu, je knjiga Sedem let v Tibetu vir informacij in zanimivosti, ki bodo za marsikoga nekaj povsem novega in hkrati tudi dokument časa, ki ga več ni.

Poleg tega prvi del ponuja nekaj napetega branja in opisov doživetij, na katere bi bil ponosen vsak pustolovec; začutimo lahko razsežnost in divjino pokrajine in se z opisi hoje skozi enega od najbolj privlačnih in divjih predelov na svetu prestavimo tja. Odloemek, ki sledi, naj bo tako le spodbuda za nadaljnje branje.

Dario Cortese

SVETA GORA KAJLAS

Kraji in pokrajina, kjer smo potovali dolge tedne, so bili dežela posebne lepote. Širne ravnice so se vrstile med gričevnatimi vzpetinami in nizkimi prehodi med višavji. Večkrat je bilo treba tudi prebroditi ledeno mrzle, deroče potoke. Ko smo bili še v Gartoku, se je večkrat usula z neba toča, sedaj pa je bilo vreme naklonjeno, lepo in toplo.

Nam vsem trem je medtem zrasla gosta brada. Kakršnikoli smo že bili videti, vsaj malo nas je varovala pred sončno pripeko.

Že dolgo ni bilo videti nobenega ledenika. Ko pa smo se bližali tasam-postaji pri Barki, četrtem naselju, navedenem v naši dovolilnici, se je v sončnem svitu prikazala cela vrsta ledenih gora. Najvišja je kipele v nebo 7720 metrov visoka Gurla Mandhata. Manj opazen, toda veliko bolj slovit pa je bil 6700 metrov visoki ledeni vrh svete gore Kajlas. Samoten je stal ta velikan, veličastno lep, odmaknjen od drugih himalajskih gora. Ko sta ga naša Tibetanca, spremljevalec in gonjač, zagledala, sta se vrgla na tla ter šepetala molitve. Za budiste in hindujce je ta gora visoko domovanje bogov. Največja želja vernikov je vsaj enkrat v življenju poromati do nje. Veliko jih pride iz tisoče kilometrov oddaljenih krajev in potujejo tudi po več let. Marsikateri romar premeri svojo romarsko pot tako, da se vrže po dolgem na tla, potem spet vstane, da takoj znova leže. Ti ljudje živijo le od miloščine in upajo na višjo stopnjo utelešenja v svojem prihodnjem življenju - kot plačilo za tako romanje. Ob tej sveti gori se stekajo romarske poti z vseh koncev in krajev, z vseh strani sveta. Kjer je to goro na poti k njej prvokrat mogoče ugledati, stoje nakopičeni velikanski kupi kamenja, znak otroške pobožnosti. Zakaj vsak romar, ki prvič zagleda Kajlas, položi k takemu kupu še nekaj novih karnov.

GURLA MANDHATA

Naša mala karavana bi bila rada to goro obkrožila, kakor romarji to navadno store, toda neprijazni načelnik tasam-postaje pri Barki nam je to onemogočil, češ da moramo takoj naprej po svoji poti. Trdil je, da nam pozneje, ko bi se vrnili z romanja okrog gore, ne bi mogel preskrbeti novih živali za naše tovore.

Dva cela dneva smo uživali pogled na velika ledenika, ki visita s pobočij te gore. Vendar je nas gornike bolj privlačila višja Gurla Mandhata, ki se je v vsej svoji razkošni lepoti zrcalila v Manasovarskem jezeru. Tam smo ob bregu postavili šotore in nismo se mogli nagledati prelepe, 7720 metrov visoke gore, ki se je vzdigovala na pogled kakor naravnost iz jezerskih voda. Prav gotovo je to eden med najlepšimi kraji vsega sveta.

Tudi to jezero sodi med svete kraje. Naokrog stoji veliko manjših samostanov, ki nudijo romarjem zatočišče in kjer lahko opravljajo svete daritve. Marsikateri romar premeri pot okrog jezera spet tako, da pride naprej le po kolenih. Tudi jezerska voda velja za sveto in zdravilno. Zato jo romarji odnašajo s seboj domov. V tej ledeni jezerski vodi se pobožni popotniki včasih tudi skopajo. Tudi mi smo se, čeprav ne iz pobožnosti, toda pri tem bi me kmalu doletelo nekaj usodnega. Splaval sem namreč malo dlje od brega, pri tem pa sem zašel v močvirnat del jezera, od koder sem se rešil le z največjo težavo, z naporom vseh svojih moči. Mojega boja z nevarnim močvirnim blatom pa tovariša nista opazila.

Tistikrat smo srečali le malo romarjev, ker v tem letnem času tja le redko prihajajo. Pač pa so hodile trgovske karavane, včasih smo opazili tudi kakšno sumljivo postavo, saj je tamkajšnja okolica razpita kot pravi raj za roparje, ker so skušnjave za napad na karavane z obilnim blagom pač velike. Tam je v bližini več krajev, kjer se stikajo trgovska pota in največje tako središče je Gjanjima. Stotine šotorov se tam združujejo v velikansko taborišče, kjer se kupčuje in baranta. Indijski šotori so iz cenene bombaževine, tibetski pa so spleteni iz Jakove volne in včasih tako težki, da jih morata nositi tudi po dva Jaka. Vendar so tibetski šotori lahko tudi drugačni, o čemer bo pozneje na poti do Lase še govor.

Več ur smo potem ob jezeru hodili proti vzhodu in bilo nam je, kakor da bi hodili ob morskem bregu. Veselje nad čudovito lepo krajino so nam zagrenili le komarji. Šele ko je za nami ostala jezerska dolina, so izginili.

NOMADI IZ EVROPE

Pot je držala naprej v Thokčen, kjer smo srečali karavano nekega odličnika. Bil je novi okrajni glavar v Tsaparangu, ki je potoval iz Lase v svoje novo uradno mesto. Ustavili so nas, naš tibetanski spremljevalec, s katerim pa nismo mogli postati pravi prijatelji, je globoko sklonjen s klobukom v roki obstal kot kip nepremičen, z daleč iz ust iztegnjenim jezikom v znak popolne vdanosti. Povedal je, kdo smo in kam gremo, zakaj smo prav tu. Orožje, na nas uperjeno, so oboroženi spremljevalci spet povsili in iz torb ob sedlih so nam milostno ponudili suhega sadja in orehov. O imenitnosti Evropejcev pa na nas očitno ni bilo nič opaziti. Res, živeli smo kakor nomadi, že tri mesece smo prenočevali pod milim nebom ali v šotorih, slabše se nam je godilo kakor najnižjim tibetskimi domačinom. V naših malih šotorih je bilo mogoče le prenočevati. Kurišča in večkrat tudi ležišča smo morali pripraviti pred šotorom na prostem, ne glede na vreme, medtem ko so se na primer

pastirji lahko zatekli v svoje varne, težke in tople šotore.

Toda čeprav se je na zunaj videla le naša revščina, se naš duh nikakor ni uklonil. Vedno smo bili v živo razpoloženem pogovoru in v opazovanju vsega, kar se je okrog nas dogajalo. Le malo Evropejcev je prišlo do tedaj v to deželo. Vedeli smo, da bo vse, kar smo videli in doživeli, imelo pozneje dokaj velik pomen in vrednost. Takrat smo namreč še upali, da bomo slej ko prej le prišli v stik s pravo civilizacijo. Prebite nevarnosti in naporu pa so nas tesno zbližali. Dobro smo spoznali drug drugega, vsakogar dobre in slabe strani. Čez težke ure, ki kdaj pa kdaj vsakega doletijo, smo si med seboj pomagali.

In vedno naprej je šlo čez nizke prelaze, dokler nismo prišli do krajev, kjer izvira Brahmaputra. Tibetanci pravijo tej reki Tsangpo. Ti kraji so za azijske romarje pomembni samo zaradi starodavnega verskega izročila, za nas pa so zanimivi tudi zaradi zemljepisne lege, saj tu izvirajo štiri reke, Ind, Satledž, Karnali in Tsangpo. Tibetanci jih povezujejo s štirimi svetimi živalmi, z levom, slonom, pavom in konjem. Vajeni so vsem takim pojmom dodati še simbolični verski pomen.

Naslednjih štirinajst dni nam je kazal pot Tsangpo. Veliki pritoki iz bližnje Transhimalaje in iz Himalaje ga napajajo, da se vidno veča, a čim večja je reka, tem mirnejši je njen tek.

Toda vreme je postajalo vse bolj spremenljivo. V prav kratkih časovnih presledkih smo ali zmrzovali ali pa nas je žgalo sonce. Drug za drugim so se menjavali dež, toča in pripeka. Nekega jutra smo iz šotora prilezli v debelo snežno odejo, toda čez nekaj ur jo je sonce že popilo. Naša evropska obleka tem vremenskim menjavam ni bila kos. Zavidali smo Tibetancem njihove na sredi prepasane kožuhe, z dolgimi, široko krojenimi rokavi - ti odlično nadomeščajo rokavice.

Večkrat so nas bičale hude nevihte, toda vseeno smo dobro prišli naprej. Ustavljali smo se le na tasam-postajah. Na južnem obzorju so se včasih prikazali himalajski vrhovi in pogled nanje je bil res nekaj enkratnega. Z ničimer, kar smo dotlej videli naravnih lepôt, ni tega mogoče primerjati. Pastirje smo srečali vedno bolj poredkoma. Edina živa bitja, ki smo jih kdaj pa kdaj ugledali na desnem bregu Tsang-poja, so bile gazele in divji osli, kjangi.

OSEMTISOČAKI V ODBLESKU SONCA

Prihajali smo vse bliže Gnjabnaku, zadnjemu kraju, označenemu na naši dovolilnici; tu je prenehala tudi oblast našega prijatelja podkralja iz Gartoka. Ni pa se nam bilo treba odločati, kaj naj bi tedaj storili, ker je tretjega dne na tem zadnjem počivališču prihitel sel iz Traduna s

pozivom, naj se čimprej oglasimo v tamkajšnjem samostanu, kjer sta nas pričakovala dva višja uradnika iz Lase, ki hočeta z nami govoriti. Od Gnjabnaka se nismo težko poslovili, saj to pravzaprav ni bil naseljen kraj. Težko bi mu rekli vas, kaj šele mesto. Čeprav je tu prebival meniški uradnik tega okraja, je obsegalo to postajališče le eno poslopje, a naslednje človeško prebivališče je bil uro oddaljen pastirski šotor. Zato smo radi in čimprej odšli od tam in potem prenočevali na prostem nekje v samoti; gluho tišino so le včasih zmotili kjangi. Naslednji dan mi je ostal v spominu kot eden najlepših v vsem mojem življenju. Hodili smo po širni, valoviti ravani in nenadoma so se v daljavi prikazali kot igračke majhni stolpiči neke-

ga samostana, nad njimi pa so strmele v nebo prav zares silne ledene stene v zlatem blesku jutranjega sonca. Počasi se nam je posvetilo, da morajo biti to himalajski osemtisočaki, Daulagiri, Anapurna in Manaslu. Ta pogled nas je res pretresel; še Kopp, ki ni bil nikoli gornik, je bil z nami istih misli, da je to nekaj čisto posebnega. Tradun s svojimi prav drobno vidnimi samostanskimi stolpiči pa je ležal na čisto drugem koncu razsežne ravani, tako da smo dolgo časa, več ur, uživali čudoviti pogled na gorske velikane, preden smo prehodili vso dolgo pot čez poljano do mesta. Tudi ko smo brodili skozi ledeno mrzle valove reke Tsa-ču, nas to zaradi nenehno lepega prizora ni spravilo v slabo voljo.

V ŠVICI KUPIJO KVIŠKU NAJVIŠJI VRHOVI ALP

ŠTIRJE ŠTIRITISOČAKI V PETIH DNEH

MATJAŽ ČUK

*Za tebe ni spokojnosti večera.
Kajti večer pomeni konec iskanj.
V tebi buči nemir neprehojenih poti...
France Štele: Nalivi svetlobe*

Štirje štiritisočaki v petih dneh? Nemogoče! Saj v Alpah ni vsak dan nedelja!

ALALLINHORN, 4027 m

Ampak danes je res nedelja. In kot se za nedeljo spodobi, smo si tudi izbrali primeren štiritisočak za naš cilj. »Damski« mu pravijo. Kakorkoli že - ravno pravšen bo za ogrevanje. Ja, lahko je priti na štiritisočak, če se na tri tisoč petsto metrov pripelješ! Malo manj si seveda navdušen nad čisto pravo »švicarsko« ceno. Ti te pa znajo obrati, pravi mojstri so v tem - kar potoži se ti po naših hribih! Sonce poskrbi za to, da hitro pozabimo na cene, devize, denarje... Pa saj denar ni najbolj važna stvar na svetu! Kakorkoli že obračaš, na koncu si vedno brez... Shojena stezica vodi navzgor. Dereze odlično prijemajo, greben je vse bližje. Gore se kopajo v soncu. Ni dvoma, kdo je tu najlepši. Monte Rosa in Breithorn pritegneta vse poglede nase. Sloviti Matterhorn ima »lepотно« napako: nagajiv oblaček mu odreže zadnjih tristo metrov. Na vrhu smo. Po naporni vožnji in dolgčasni italijanskih avtocest se prav prilaze takle imeniten sprehod na čisto pravi štiritisočak. Pa še nekaj metrov čez ima!

STRAHLHORN, 4190 m

Uf, ta bo pa dolg kot ponedeljek! Pa še za včeraj se bomo nahodili, da ne bo zamere. Kakšno naključje - danes je ponedeljek. »Najdaljši« dan v tednu... Čuden režim imajo v tej koči. Poskočna muzika nas prebudi točno ob treh zjutraj. Ko odprem oči, odeje že letijo po zraku. Nekateri so pa zagnani! Preden se zavem, kje pravzaprav sem, je večina že spodaj, v jedilnici. Ne maram tako hitrega vstajanja. Sploh pa ne ob taki uri. Nikoli se mi ni bilo prijetno spraviti izpod tople odeje. Tomo ima danes težave. Ponoči je kar naprej hodil ven... Toda v vsaki slabi stvari je nekaj dobrega - bomo vsaj počasi hodili. Pa smo se zmotili. In to prav krepko! Račun brez krčmarja se temu reče. V trdi temi hodi po razbiti moreni, kot bi bil na dirki. Mi pa za njim na vrvi vsak po svoje, kakor kdo ve in zna. Končno je tu ledenik, priložnost za počitek in navezovanje derez. Hoja po položnem ledeniku je v primerjavi z moreno pravi užitek. Tomo mora »za skalo« - problem je samo v tem, da ni nikjer nobene. Sama ravnina, kot v Panoniji. Ampak nekaj drugega je čudno: kako potem gre - mimogrede ujamemo dve navezi! Z ledenika in razpok prispemo na sneg. Čaka nas dolg, položen vzpon vse do sedla, skoraj do 3800 metrov visoko. Nekaj kilometrov enakomernega počasnega ritma, brez sprememb; kar naporno je - predvsem za dušo. Nič se ne zgodi, še Tomo noče »za skalo«. Končno se le nekaj prelomi. Pravo olajšanje: na sedlu smo. Pred nami je položen greben, skoraj natanko tak kot ravnina pod sedlom, le

smer se spremeni - za 90 stopinj. In veter. Močan jug poskrbi, da nam ni dolgčas. Zadnji metri proti vrhu so najtežji. In najlepši. Radovednost ti ne da miru - rad bi videl, kaj je na drugi strani.

Kakšni so ti švicarski štiritočaki! Ogromne gmote ledu in snega, na vrhu pa niti toliko prostora, da bi pošteno sedel!

Prav nič prijazen sprejem nam ni namenil Strahlhorn. Veter vleče kot za stavo. Nekaj minut stojiš pri miru in že si trd ko sveča. Tomo priganja navzdol, tja, kjer ima sonce še svojo moč.

Sestop s sedla je najbolj imeniten del poti. Po ravno pravšnem snegu gre kot po maslu. Mimogrede smo spodaj na ledeniku.

Pravo veselje pa se tam pravzaprav šele začne. Tomo demonstrira ves svoj talent v preskakovanju razpok. Skrbno izbira najširše. »Da bomo znali,« pravi. Pri globljih od dvajset metrov kar malo zamižimo, druge so kar tako, mimogrede opravljene.

Še zadnji biser - morena in skoraj dvestometrski vzpon do koč. Prebrisani Švicarji dobro vedo, zakaj so tja postavili koč. Kdor do tu še ni utrujen in žejen, ima prav vse možnosti, da to do koč postane. In če si res žejen, nikoli ne gledaš na ceno pijače.

»Ta je bil pa dolg!« pribije Tomo. In če Tomo tako reče, potem bo to prav gotovo držalo.

GORNEGRAT, 3131 m

Danes je prost dan. Večina želi v Zermatt. Ne morem se odločiti. Ne bi si rad pokvaril vtisa izpred let, ko smo se v čudovitem soncu sprehodili skozi vas tja na tiste znamenite trave pod najlepšo goro Alp.

Bolj bi mi ustrejal vzpon na bližnji dva- ali

Popusti v tujih planinskih kočah

V Obvestilih Planinske zveze Slovenije smo prebrali:

Planincem, ki pogosto hodijo v tuje gore in tam prenočujejo v kočah tamkajšnjih planinskih zvez, omogočamo, da si prek Planinske zveze Slovenije kupijo recipročno znamko UIAA. S to znamko, nalepljeno v veljavno izkaznico PZS, lahko planinec uveljavlja v vseh planinskih kočah, ki so last planinskih zvez - članic UIAA, ravno takšne popuste, kot veljajo za domače člane. Recipročna znamkica UIAA velja za tekoče koledarsko leto in stane 35 CHF (švicarskih frankov). Naročila za recipročne znamkice UIAA sprejema pisarna PZS. Ob naročilu je treba poravnati kupnino v CHF.

tritočak nad dolino: ljuba samota, poležavanje v travi, lenarjenje na soncu in občudovanje okoliških štiritočakov - dokler si ne bi zaželel družbe in piva v dolini.

Pa so me pregovorili. Kakorkoli že, smo v Zermattu. Vreme je natanko tako kot pred leti. Sam sem se že odločil. Nikoli si ne bi odpustil, če bi v tem čudovitem soncu ostal v dolini.

Z Emilom stojiva v vrsti in ugibava, koliko bo karta. Skoraj bi naju zadela kap! 50 švicarskih frankov! Tudi v najbolj črnih mislih nisva mislila, da je lahko toliko. Kaj sedaj? Spogledava se. Grev! Samo enkrat živiš. In nisi vsak dan v Švici.

Sloviti Gornegrat. Že med vožnjo sem vedel, da me ne bo razočaral. Ne Matterhorn, niti Weishorn, niti Dom - čakal sem Monte Roso. Kraljestvo snega in ledu, seraki, razpokan ledenik pod njo, ki je kot deroča bela reka... In temno modro nebo, skoraj črno.

Pogled, ki ga boš za vedno nosil v sebi, dokler bo v tebi vsaj še kanček spomina.

Kako hitro so minile te kratke urice! Emilu sem rekel, da bom sem še prišel. Kot star gospod z visoko pokojnino, na sprehod po bližnjega Stockhorna (3532 m). Obujat spomine in gledat Monte Roso. Ob povratku bom sedel na teraso in si privoščil kosilo in pivo.

Danes si tega nisva mogla privoščiti...

WEISSMIES, 4023 m

Belo močvirje.

Prav nič ni podobno močvirju. Je pa belo. Od vrha do tal.

Do Hohsaasa se pripelješ, dobrih tri tisoč metrov visoko. Le nekaj korakov je do ledenika. Od tod do vrha ni nobene skale več. Samo sneg in ozka gaz.

Dereze odlično prijemajo. Hoja je prav prijetna. Z dolgo prečnico med slikovitimi razpokami si priborimo vstop na greben.

Od sedla naprej nas spremlja veter. Pošteno nas prepriha, grebena pa noče in noče biti konec.

Na vrhu smo.

Brez dvoma na najlepšem štiritočaku na naši poti.

ALPHUBEL, 4206 m

Navadili smo se sonca. Nič več se ne oziramo v nebo. Lepo vreme se nam zdi samo po sebi umevno.

V noge že leze prijetna utrujenost. Počasi se bliža konec našega popotovanja po švicarskih gorah.

Za slovo smo si izbrali najvišjega.

Že prvi dan, ko smo se peljali z žičnico na Mittelallalin, sem opazoval črne pike, kako so počasi lezle nanj in si mislil, kako lepo bi bilo,

če bi vreme držalo in bi se lahko povzpeli nanj.

Zdaj smo tu. Na njegovih sončnih pobočjih, ob vrtoglavih razpokah, ki jim ne vidiš dna, krhkih mostičkih - ko ocenjuješ njihovo trdnost in jo primerjaš s. svojo težo, preden si upaš prav narahlo in potihno na drugo stran.

Razkošni razgledi in naš zvesti spremljevalec veter nas spremljajo prav do vrha.

* * *

V čudovitem jutru brez oblaka zapuščamo Švico.

Že šesti dan sije sonce. Na temno modrem nebu nas pozdravljajo naši znanci - mischabelski štiritisočaki.

Saj res: ali tukaj sploh kdaj dežuje?

HOCHALMSPITZE JE NAJVIŠJA, NIŽJIH VELIKANOV JE ŠE VEČ

TRITISOČAKI OKROG KRALJICE TUR

MARJAN BRADEŠKO

Ko pri GmCindu, starem mestecu ob cesti Beljak-Salzburg, zavijemo levo, se dolina prav kmalu stisne med visoke gore, ki se na obeh straneh pnejo nekam gor, proti belim ledeniškim kapam. Dolina je zaradi množice slapov res slikovita, le nekoliko preveč turistov premore. Vsi se ob pomoči jeklenih konjičkov vzpenjajo navzgor, kjer je na višini 1900 metrov zgornji rob največjega avstrijskega vodnega jezua - visok je kar 200 metrov. Za jezom je skladišče vode za največjo avstrijsko vodno elektrarno, ki leži na drugi strani gora, v dolini reke Moli pod Mallnitzem. Voda je speljana kar skozi predor pod gorami. Ob jezua je seveda zelo živahno, pravi turistični utrip, ki pa se ga zagnani lahko dokaj hitro znebijo - le malo bolj v breg se je potrebno podati. Avto parkirate pod hotelom, če je še kaj prostora. Treba je biti dovolj zgoden ali pa dovolj pozen - poleg tega jutraj in zvečer prihranite 130 šilingov za cestnino, saj jo pobirajo le čez dan. Ko se primerno obujete in obtežite, se vam ponujajo kar trije tritisočaki: dva ledeniška - Hochalmspitze in Ankogel - in en čisto navaden - Hafner. Potrebujete le tri dni časa (in primernege vremena), če jih želite zavzeti kar v paketu. Poglejmo si jih po vrsti!

HAFNER, 3076 m

Je najvišji vrh v verigi, ki se vleče v smeri severozahod-jugovzhod na severni strani doline Malta. Pot nanj gre v celoti po kopnem, če nismo ravno pre zgodnji poletni obiskovalci. S parkirišča se vzpnemo mimo hotela po makadamski poti še dva zavoja, zatem pa nas zarjavela tabla usmeri proti Kattowitz Hutte. Pot preči dolga pobočja nad dolino, celo nekoliko spusti se v začetku, zatem pa prekorači nekaj potočkov in nas privede na močvirnato ravnico v vznožju pobočij, ki padajo s krnice Wastlkar pod samim vrhom Hafnerja. Močvirne trate so porasle s puhaštim muncem, vmes pa se vije močan potok. V meandrih se na vodni gladini zrcali veriga ledeniških gora na drugi

strani doline (od Reissecka do Hochalmspitze).

Na tem mestu se naša pot usmeri proti prvi rami (Gamsleifnkopf, 2350 m) v južnem grebenu Hafnerja. Kar dober, vendar zložen vzpon nas prevale čez rob, potem pa se prek strmih travnatih pobočij približamo koči (2319 m). Tu zagledamo visoko nad seboj vrh Hafnerja, ki je videti prav tako kot Mala Mojstrovka z Vršiča.

Za kočjo gre pot ves čas rahlo v levo, saj se moramo povzpeti nazaj na greben, ki smo ga prej prekoračili - tam je bil pač preveč nazobčan, da bi lahko potegnili bližnjico. Zadnji del do grebena je precej strm, nadaljevanje pa zložno. Ob poti so nekje pod vrhom pokonci postavljene zanimive podolgovate skale, ki naj bi popotnika usmerjale na nekoliko razširjenem delu grebena v slabem vremenu. Še malo večji klanec - in stojimo na precej ostrem vrhu ob tradicionalnem križu. Na severovzhod se odpre pogled proti Radstadtskim Turam in v dolino Rotgulden z dvema lepima jezercema. Najlepši pa je seveda pogled proti jugozahodu in zahodu, saj je tam vse belo, pokrito z ledeniki okrog najvišjega vrha skupine, Hochalmspitze.

Sestopimo po isti poti, z grebena pa lahko na primernem mestu zavijemo kar v krnico Wastlkar (le izurjeni) in z nje navzdol do poti, ki se ji priključimo nekoliko nad že omenjeno vodnato ravnico. S tem prihranimo dolg ovinek mimo kočje, kar se v lepem vremenu krepko izplača. Zadnji del poti pred hotelom se še nekoliko vzpnemo.

Tura res ni težavna, saj lahko vso odvečno kramo pustimo v avtu, do katerega se takointako vrnemo. Vode pa je v teh hribih povsod v izobilju.

Čas: Jez v dolini Malta (1902 m) - Kattowitz Hiitte (2319 m) 3 ure, od tu do vrha Hafnerja še 2 uri; spust po isti poti dobre 3 ure in pol do parkirišča pri jezua.

HOCHALMSPITZE, 3360 m

Izhodišče zanjo - kakor tudi za Ankogel - je kočja Osnabrucker Hutte (2022 m) v dolini Gros-

selend. Do nje pridemo v slabih dveh urah s parkirišča pri hotelu po dolgi, udobni, skoraj vodoravni poti ob jezeru, ki pa je vsaj v začetku precej obljudena. Sama kočja je zelo prijetna, saj se v njej zvečer, ko izginejo dolinski gostje, zberejo le zaresni planinci. Ture, ki se pričenjajo tu, večinoma vodijo proti vrhovom prek ledenikov. Cepin in dereze sta zato nujna pripomočka za vzpona na Hochalmspitze in Ankogel.

Na Hochalmspitze se odpravimo ob močni ledeniški reki proti jugu v smeri proti obširnim ledenikom pod vrhom Grosseledkopf, ki ga morda v začetku zamenjamo celo z našim končnim ciljem. Pot, ki je dobro markirana, se vzpne na rob stranske morene, zatem prekorači ledeniški potok in se med temnimi skalami in za to višino bujno vegetacijo vzpne na planoto, kjer stopimo na ledenik Grosseledkees. Prek njega se vzpnemo v škrbino Preimlscharte (2953 m), kjer se pot prevesi na jugovzhodno stran. Proti vrhu se vzpenjamo po ledeniku Hochalmkees ob samem robu sten, ki padajo na severno stran, od koder smo prišli. Edini težji del v nadaljevanju je strma prečnica pod vrhom Grosseledkopf. Prek nje pridemo v sedlo, se vzpnemo po hrbtu v smeri proti jugu in desno na skalni vrh. Prostora je na njem ravno za križ. Razgled je obsežen, saj stojimo na najvišjem vrhu skupine - proti jugu se kažejo domači hribi (če ne dežuje, kot je deževalo ob najinem obisku), proti zahodu zavzema osrednje mesto Grossglockner, na severovzhodu pa Salzburške gore prehajajo v Tennengebirge in prek Dachsteina v štajerska gorovja.

Sestop je možen po isti poti ali proti vzhodu prek ledenika Hochalmkees do koč Villacher Hiitte oziroma nekoliko proti jugu do Giessener Hiitte. Najbolj velikopotezno pa je nadaljevanje poti po grebenu naprej do Saulecka (Detmolder Grat), ki je dolga in že plezalna tura. Običajni pristop na Sauleck je opisan v zadnjem delu članka.

Čas: Jez v dolini Malta (1902 m) - Osnabrucker Hiitte (2022 m) 1 ura in pol, od tu do vrha Hochalmspitze 4 ure in pol; spust približno 2 uri in pol do kočje in 1 uro in pol do parkirišča pri jezu.

ANKOGEL, 3250 m

Pot prek njega s sestopom v dolino Kleineland je ena najlepših, kar si jih lahko zaželite. Izhodišče za pristop z vzhoda, torej s strani doline Malta, je kočja Osnabrucker Hiitte. Od nje se vzpnemo proti zahodu do že od kočje vidnega slapu, ki je zaradi višine in zlasti količine vode prav spodobnih dimenzij. Nad slapom se odprejo planote, prek katerih vodi pot na drugo stran, nad Mallnitz. Mi se takoj nad slapom obrnemo proti vzhodu in v rahlem vzponu prečimo strma travnata pobočja visoko nad kočjo. Kmalu smo

pri razcepu, kjer zavijemo levo, v breg. Približamo se začetku skalnatega grebena, ki se konča prav v vrhu Ankogla. Nekoliko desno moramo iti do roba, kjer se proti zahodu razprostere pogled prek belih planjav ledenika Kleinelandkees. Za nami se v jutranjem soncu spodaj v kotanjah iskrita jezerci Schwarzhornsee - zgornje in spodnje. Pot prek ledenika je zložna, prav prijetna in ne pretirano nevarna, saj ni kakšnih večjih razpok. Edinole megla nam jo lahko zagode na dolgem prečenju. Tik pred vrhom se vzpnemo na greben, ki se konča tako kot večina avstrijskih vrhov - z lepim križem. Globoko pod nami je na severu dolina Inlaufstal, na jugu pa nad dolino Seebachtal kraljuje greben, ki se vleče z Saulecka do markantne Mares'nsplitz. Temno skalovje, ovito v bele tančice megla, dolgo ne odvrne pogleda.

Spustimo se lahko proti jugozahodu do kočje Hannoverhaus v bližini zgornje postaje gondolske žičnice na Ankogel. Že prej lahko gremo v levo in se prek škrbine Grosseledscharte vrnemo h koči, od katere smo prišli. Če pa se vračamo po poti vzpona, se je izredno priporočljivo nad jezerci Schwarzhornsee spustiti kar čez skale na škrbino Zwischenelendscharte. Od tu nas bo kar potegnilo k jezercu, v katerega modrini se zrcali bela Hochalmspitze. Ko se naužijemo miru, se vrnemo na škrbino, od koder je kratek vzpon na Schwarzhorn - če smo še pri moči. Sicer pa nas čakajo markacije, ob katerih se počasi spuščamo v samotno dolino Kleineland.

Poti ni in markacije so precej redke. Na levi nad nami visijo seraki ledenika Kleinelandkees, izpod katerega se izvijajo šumni potoki. Čez stene bučno padajo slapovi, saj se v vročem poletnem dnevu led močno topi. Reko moramo prečkati takoj, ko pridemo do nje, sicer bomo imeli resne težave.

Naprej je ves čas v loku proti vzhodu lepa potka

Obvestilo sodelavcem

Uredništvo Planinskega vestnika dobiva prispevke, namenjene glasilu PZS, v vseh mogočih oblikah. Zato ponovno obveščamo dopisnike, da pošiljajo v objavo članke, ki so napisani s pisalnim strojem ali na računalnik, in sicer na papirju formata A4. Popisana naj bo samo ena stran papirja, na eni strani pa naj bo okoli 30 tipkanih vrstic in ne več. Ker uredništvo nima pisarniške moči, ki bi pretipkavala na roko in drugače napisane prispevke, bomo morali v prihodnje zavračati rokopise, ki ne bodo ustrezali tem normam, čeravno zelo cenimo vsakršen trud svojih sodelavcev. Vse objavljene prispevke pa kajpada honoriramo.

Uredništvo

po skoraj ravnem, zelenem dnu ledeniške doline, ki se terasasto spušča. Pogledi nazaj so prelepi - visoko na nebu bleščeče avgustovsko sonce, na obzorju bela planota ledenika Kleinehendkees, v zatrepu doline peneči se ledeniški potoki, poleg nas hrumeča reka in v prsečih kapljicah užete mavrice. Vseprovod pa polno cvetja in opojnih vonjev. Šele na koncu se pojavijo najbolj korajžni dolinci, ki so 'pridrsali' s parkirišča ob jezu. Romantike je konec, ostane pa zadovoljen, nekoliko truden korak in znana obzorja še do pred kratkim neznanih gora.

Čas: Do kočice Osnabrucker Hutte isto kot zgoraj, od tu do vrha Ankogla slabe 4 ure; spust po opisani poti dobro uro do škrbine Zwischenehendcharte, od tu do doline Kleinend in po njej 2 uri in pol, od združitve s potjo, ki vodi ob jezeru, do parkirišča še 1 ura.

NA DRUGI STRANI, NAD MALLNITZEM

Z Mallnitsa na jugozahodni strani gorovja se med gore zarezujeta dve veliki dolini - Seebachtal in Dosenertal, obe v smeri vzhoda. Prej opisani Ankogel je najlažje dostopen prav z začetka doline Seebachtal, saj od tu gor pelje gondola do kočice Hannoverhaus. Po poti od kočice Celter Hütte, ki stoji na severnih pobočjih doline, se da priti tudi na greben med Sauleckom in Hochalmspitze (Detmolder Grat) in po njem na njen vrh, vendar je to zelo resna tura.

Drugače pa je z dolino Dosenertal. Po njej vodi namreč prav lahek dostop na Sauleck. Dolina se odcepi proti vzhodu malo pred Mallnitzem, cesta vanjo pa prav na železniški postaji. Cesta se krepko vzpne v pobočja med lepimi kmetijami, ko pa se nekoliko zravnava in usmeri v dolino, je konec veselja - treba je peš, saj krepka zapora prepreči nadaljevanje po štirih kolesih.

SAULECK, 3086 m

Pot začnemo na parkirišču na začetku doline. Po cesti in nekaj po bližnjici mimo stare žage prispemo v slabi uri do kočice Konrad Hutte, pri kateri je v zgodnjem poletju velika mlaka, karsneje pa voda izhlapi. Tu se pot začne vzpenjati prek gozdnate stopnice in nas v dobri uri privede do druge kočice - Dosener Hutte. Na tem mestu se pobočje zravnava in nekaj časa gremo po zeleni ravnici, po kateri so razsejani lepi macesni, med njimi pa se vseprovod razliva gošumeče vode, ki bruha iz pobočij nad nami.

Dolina ima še eno stopnico, krajši vzpon, ki nas privede do velikega ledeniškega jezera, Dosener See. Ob njem stoji še ena kočica, Arthur von Schmid Haus. Pri njej zavijemo levo čez strmejši skok, zatem pa nas čaka dolga pot po planoti nad jezerom, pod samimi stenami Saulecka, še

vedno v smeri vzhod. Vijugamo med velikimi balvani in skačemo s plošče na plošče, saj je tu vse razklano in razmetano. Ko se približamo prečnemu grebenu, se pot obrne navzgor, proti severu. Kmalu zagledamo vrh, od katerega se vzpne preko krajšega snežišča in zadnjega, precej strmega kamnitega dela.

Vrh je med vsemi opisanimi tritisočaki najbolj obljuden. Ponuja izreden razgled, saj stojimo blizu osrčja skupine. Na severovzhodu ležijo razlomljeni skladi ledenika pod vrhom Hochalmspitze, ki je od tu videti prav blizu. Vse drugo je zelo podobno razgledu s same Hochalmspitze, zlasti pa je navdušujoč pogled v jugovzhodni smeri - nekaj lepih vršičev se vrsti vse tja do Reissecka. Iz belih megla daleč na jugu je ob mojem obisku kugal Triglav, edini, ki se mu je uspelo prebiti skozi oblačni plašč na višini 2800 metrov.

Sestopimo lahko po isti poti, še lepše pa je, če spodaj, namesto da bi zavili okrog skalnega rebra proti zahodu, nadaljujemo še navzdol, prav pod škrbino Mallnitzer Scharte. Od tu se lahko vzpne prav nanjo in se prevalimo preko, proti Giessener Hutte. Če pa se vračamo nazaj v izhodišče, se odmotamo proti zahodu med pravim blodnjakom velikanskih blokov, ki so se privallili z vseh strani. Kaže, da je tu vse precej lomljivo. Počasi se spustimo do obale že omenjenega jezera, kjer lahko posedimo in zremo gor, kjer so ostale naše stopinje in kjer so se rodili novi spomini. V dolino se vrnemo po že znani poti.

Čas: Parkirišče v dolini Dosenertal (pribl. 1450 m) - Konrad Hutte (1648 m) 1 ura, Dosener Hutte (1974 m) 1 ura, Arthur von Schmid Haus (2272 m) 1 ura, od tu še 2 uri do vrha Saulecka; spust po opisani poti 1 ura in pol do jezera, do parkirišča v dolini še slabi 2 uri.

Vabiš me

MARIJA ŠEGULA

*Vabiš me z razprtimi rokami,
samo korak se zdi do tvojega naročja.*

Vabiš me...

da se segrejem ob tvojem hladu,

da se napojim s tvojo močjo,

da se razživim v tvojem miru,

da se naužijem tvoje lepote...

Ob tebi se ustavi tok mojih želja,

sanje postanejo resnica,

nesmiselna vsakdanjost je pozabljena,

usoda moja postane najina prijateljica.

Skala si, kamen,

neizprosna in kruta,

veličastna in nedostopna...

Vabiš me... v svoje večno naročje,

si moje večno hrepenenje...!

GORSKA DIVJINA ZA IZKUŠENE

LEOPOLD KRŽIŠNIK

Mineva dve leti, odkar smo se Jure, Ivan in jaz nekega julijskega popoldneva odpeljali v Gornjesavsko dolino, do Gozda Martuljka, od koder smo z nekaj plezalne opreme odšli do bivaka pod Špikom (1500m). Naslednji dan smo se nameravali povzpeti na vrh Rušice (2014 m), od tam pa prečiti prek dvoglavega Vrha nad Rudo (2108 m) in Frdamanih polic (2273 m) in nato sestopiti po Kačjem grabnu v Krnico. Kakšnega podrobnejšega opisa razen za pristop na Rušico nismo imeli. Vsi trije smo se trudili, da bi se dokopali do podrobnejšega opisa predvidene poti, vendar ga nismo našli. Zato je bila precejšnja neznanca.

Vsi trije smo upali na najboljše. Od doma smo se odpeljali v lepem vremenu, pa tudi vremenska napoved za nekaj naslednjih dni je bila zelo ugodna. Prav zaradi tega smo bili presenečeni še pred prihodom do bivaka pod Špikom, ko nas je nekaj metrov pred streho ujela prava poletna nevihta, ki je trajala še pozno v noč. Ob iskanju primerne prostora za spanje smo v zgornjem delu bivaka ugotovili, da nismo sami, kajti na ležišču je ležalo nekaj nahrbtnikov - toda njihovih lastnikov ni bilo vso noč od nikoder. Njihova ležišča so bila prazna tudi še zgodaj zjutraj, ko smo se v jasnem vremenu odpravili naprej.

KMEČKA PEČ ZGRMI V GLOBINO

Ne prav prijazno razpoloženi smo odšli pod vznožje Silijce. Na melišču smo se odločili, da vsak po svoje poišče prehod skozi ruševje prek nekaj skokov do gredine, ki je bila lepo vidna in je peljala levo do prve večje grape. Že ob prvih korakih po vseh štirih pa je skorajda prišlo do nesreče. Od nekod zgoraj je prifrčal kamenček in Jureta zadel v čeljust, vendar je na srečo glava z zobmi ostala cela, bolečina in otekline pa sta Jureta spremljali ves dan. Za spomin je s tistega kraja, kot je pripovedoval pozneje, odnesel lepo rožo.

Kljub temu, kar se je zgodilo, smo lezli naprej do gredine in po njej levo v grapo. Svet je postajal bolj strm, tako da smo pot nadaljevali navezani. Tudi krušljivost je bila precejšnja, tako da smo lezli počasi in iskali zares trdne oprimke. Vendar čisto pravega varovanja nismo imeli. Jure je lezel prvi v navezi, za njim Ivan in kot zadnji jaz. Če me spomin ne vara, smo iz glavne grape lezli nekoliko levo po manjši grapi navzgor proti grebenu med Rušico in Rigljico. Prav blizu grebena smo se znašli v

strmem krušljivem kaminu, ki ga je zapirala skalna zapora. Že ob pogledu navzgor in misli, da se zaradi krušljivosti lahko kaj podre, sem se počutil karseda neprijetno. Videti je bilo, da je bil Ivan enakih misli, zato sva se le spogledala, ko je Jure lezel prek tega mesta, se brez besed sporazumela in se umaknila iz kamina.

Naslednji je bil na vrsti Ivan, ki se je ob napeti vrvi nekako skobacal na skalo, vendar je hip zatem zakričal, naj drživa vrv. Skalna zapora velikosti kmečke peči se je namreč v tistem trenutku porušila in tik mimo mene je ob značilnem vonju zaropotala ta peč v vznožje Rušice. Vrv je bila napeta, tako da jo je Ivan odnesel le z manjšimi odrgrinami kolen in komolcev. Še danes me spreleti srh ob misli, kaj bi bilo, če bi se zapora porušila že prej, ko sva bila oba z Ivanom še v kaminu. Nihče od nas treh prav gotovo ne bi več nikoli hodil po tistih gorah - in niti po katerihkoli drugih.

Precej prestrašeni, pa tudi zadovoljni, da se je vse skupaj tako srečno izteklo, smo le prišli na greben, po katerem smo kar precej molče nadaljevali pot proti vrhu Rušice. Do vrha potem ni bilo več kakšnih posebnih presenečenj; sicer pa jih je bilo že dotlej kar dovolj.

Bolj ko smo bili pri vrhu, bolj nas je skrbelo nadaljevanje načrtovanega prečenja, kajti od vrha naprej nismo imeli več opisa poti.

TVEGANA KRUŠLJIVA STRMINA

Na vrh smo kajpada prišli, po krajšem počitku na najvišji točki in po pošteni malici pa smo se odločili, da sestopimo nazaj na sedlo med Rušico in Rigljico. Tam smo se spustili desno navzdol in po nekaj raztežajih poiskali gredino, ki nas je kar varno pripeljala do okna pod škrbino med Rušico in dvoglavim Vrhom nad Rudo. Prehod čez škrbino je bil kar težaven in za naše sposobnosti bi bil brez vrvi verjetno neizvedljiv. Zlezli smo desno navzgor pod Rušico in se nato po vrvi spustili v ostro škrbino nad oknom. Iz nje je bilo nekaj metrov prijetnega in kar zahtevnega plezanja; toda če bi imeli kaj gamsje krvi, bi to škrbino lahko kar preskočili.

Proti vrhu dvoglavega Vrha nad Rudo smo nadaljevali pot po starem krušljivem pobočju in prav hitro prišli na vrh. Čisto drugače je bilo na najvišji točki kot na celotni poti, ki smo jo prehodili in preplezali: na vrhu smo lahko kar udobno polegali in si ta dan prvič podrobneje pogledali okolico s stenami, grapami, skalnimi konicami in vrhovi, ki imajo le redko kakšnega obiskovalca.

Nadaljevanje poti je bilo na prvi pogled videti zelo preprosto, vendar se je izkazalo, da je škrbina med Vrhom nad Rudo in Frdamanimi policami z naše strani precej visoka in navpično odrezana. Hitro smo opustili misel na spust v škrbino. Odločili smo se, da bi poskusili na desno stran po grapi, ki naj bi nas pripeljala v glavno grapo med Frdamanimi policami in Vrhom nad Rudo. Nekaj časa smo sestopali in se spuščali, nato pa smo se zaradi vse daljših skokov odločili, da se povzpemo nazaj na vrh. Tako smo opustili misel na nadaljevanje poti proti Frdamanim policam.

Če bi bili vztrajnejši in nekoliko bolje opremljeni, bi nam podvig uspel, tako pa smo se odločili sestopiti v škrbino med Rušico in Vrhom nad Rudo ter od tam levo po grapi v Krnico.

Spust po grapi je bil nekaj časa kar lahek, dokler se ni grapa po nekaj raztežajih razcepila. Odločili smo se za levi, manjši krak. Do položnejšega dela, kjer sta se obe grapi spet združili, smo se kar dobro natelovadili. Za varnejši sestop in spust smo zabili tudi nekaj klinov, ki smo jih potem kar pustili v skalah. Brž ko je strmina nekoliko popustila in je bil možen umik iz grape v desno na gozdni raz, smo se iz grape umaknili ter sestopili po njem in po gozdu kar navzdol proti cesti, ki pelje v Krnico.

Brez presenečenj pa niti tam ni šlo. Nekaj časa smo kolikor toliko normalno sestopali, kot je pač mogoče po gozdu in po brezpotju. Potem smo naleteli na prve skalne skoke, ki nam jih je sprva še uspelo obiti. Nekoliko nižje pa okoli skokov kljub kar vztrajnemu iskanju ni bilo več mogoče iti, zato smo morali spet razviti vrv, ki smo jo ovili kar okoli smreke ter se prek in mimo vej in manjših dreves, ki so rasla v strmini,

spustili, kamor smo že leli. Ta spust pa je bil tudi zadnje presenečenje poti, ki se je bomo vsi trije gotovo še dolgo in dobro spominjali.

Prehojeno pot si bomo zapomnili tudi po tem, koliko časa je trajala: za pot od bivaka pod Špikom do Jasne v Kranjski gori smo - skupaj z vsemi opisanimi peripetijami - potrebovali skoraj štirinajst ur.

Naprej je sestop potekal normalno. Na cesto, ki pelje v Krnico, smo prišli blizu križišča cest v Krnico in na Vršič. Utrujeni, vendar zadovoljni, da se je vse skupaj tako dobro končalo, smo se podvzivali do bližnjega jezera in si v njem sprali tudi smrekove iglice - ob vsem drugem, kar se nas je prijelo na poti. Čisto za konec pa smo prihranili steklenico hladnega piva v bližnji restavraciji.

POMANJKLJIVE INFORMACIJE

Celotna pot je bila zaradi dolžine, pomanjkanja informacij, neznanih okoliščin in morebiti tudi preskromnih izkušenj s takšnih poti naporna in polna presenečenj. Pot, kakršno sem opisal, bo nemara za marsikoga suhoparen opis. Napisal pa sem to zategadel, ker doslej še nisem nikjer zasledil, da bi bilo o našem načrtovanem prečenu zapisanega kaj določnejšega. V Planinskem vodniku za Julijske Alpe piše, na primer, o »našem« prečenu le to, da so ti vrhovi in grebeni dostopni samo alpinistom - plezalcem. Po izkušnjah, ki smo si jih pridobili na tej svoji poti, se s to pripombo v celoti in popolnoma strinjam.

Opisano pot smo julija 1990 prehodili in deloma preplezali **Ivan Filipič**, **Jure Golob** in **Leopold Kržišnik**.

DRAŽI KIPEČEGA SKALOVJA

NA SNEŽNIK

BRANKO VRHOVEC

Nad gozdovi okrog Knežaka so se tega avgustovskega dopoldne vlekli težki nevihtni oblaki. Kakor da bi kopučaste svinčene ponjave prav tu hotele stresti svojo nevidno vsebino, medtem ko so se tja nekam proti Brkinom in Čičarji osamljeni kraški vršaci bleščali v žarkem soncu. Skoraj nekaj apokaliptičnega je viselo tega dne nad knežaskimi gozdovi, nekaj, kar je človeka spravljalo v čuden nemir, ga tiščalo k tlom, pa čeprav se je znašel sredi brezmejnega zelene-ga raja, ki je valovil vse tja gor do Snežnika.

NEZAUSTAVLJIVO HREPENENJE

Z Milanom sva pustila avto kraj kamnite gozdne ceste, ki se je v blagih vijugah vzpenjala tam

od Sviščakov in krenila navzgor. Cilj - Snežnik. Že minulo pomlad sva ubirala to pot, bilo je aprila, tam okrog Velike noči, toda tedaj so gozdno pot še na vsej njeni širini pokrivali visoki snežni zameti, komajda si jo ločil od ostalega gozda, in bukovje ob cesti je bilo tu in tam še ovešeno z ledenimi svečami.

Takrat sva morala z Milanom hoditi čisto po robu poti; včasih se je udrlo do kolen, da je zaječalo v gležnjih, zdaj pa je pod nogami škripal pesek, hoja je bila varna, in dišalo je po gozdnem rastlinju in sveži bukovini. Sam ne vem, od kod so mi na misel privrele globoko občutene Kocbekove besede: »...Spojil sem se z gozdom, kakor da sem ena njegovih živali, vdano in spretno sem se pridružil tišini in šumom, luči in senci, starodavnosti in divjini, varnosti in nevarnosti... Iztrgal sem se iz za-

predenosti in se vrnil, prijelo me je nezaustavljivo hrepenenje, da bi odšel v gore, visoko nad skalnate vrhove, v sredo širokega obzorja, da bi zadihal iz polnih pljuč in se pomiril v velikih in jasnih merah...«

Hribolazce - ne tiste, ki so ob nedeljah romali na Šmarno goro, na polhograjsko Grmado, Koreno in kaj jaz vem kam še vse - ampak one, ki so se spoprijemali z nevarnimi skalnimi stenami, zabijali kline in prenočevali v zasilnih bivakih, sem imel svoj čas za nekoliko prismuknjene. Je vredno tvegati življenje za takšne piškave cilje? Za en sam droben trenutek zmagoslavja, zmagovit pogled z vrha osvojenega vršaca, ki pa bo že čez nekaj tednov, če ne že prej, veljal le toliko kot trofeja v lovčevi sobi? Občudujem znanca, alpinista **Pavleta Kozjeka** iz sosednjega Polhovega Gradca, ki se kljub izgubljenim prstom na nogi še naprej podaja na nevarne vzpone, razumem pa ga ne.

DVAKRAT ME JE BILO STRAH

Draž kipečega skalovja je še ne leto poprej zgrabila tudi mojo malenkost. Sam ne vem, kaj me je zavrtinčilo v noro idejo, ali planinska transversalna romanja soseda Matije ali otožno romantična TV serija »V hribih se dela dan«, v enem samem dnevu sem se zavhtel kar na tri častitljive očiake v Karavankah, s Stolom in Begunjščico vred, gnalo me je z enega skalnatega pobočja na drugega, z enega slemena na drugega, divje in neugnano, prav neučakano, nisem slišal ne gamsov, čeprav so mi žvižgali nekje nad glavo, in ne vsrkal dražesti narave, pa čeprav me je obdajala ena sama okamenela lepota. Povzpel sem se na lepotico Karavank, Golico, toda na smrt utrujen nisem videl ne zlahčnih murk in ne dišečih encijanov v njenih nedrih, pa čeprav jih je bilo v izobilju. Sam ne vem kolikokrat sem iz domačega Horjula oddirjal na kolesu proti Primorski, nenačrtno in spontano kakor veter, pa hajd na Nanos, Porezen, Vremščico, v Škocjanske jame; včasih je pihalo na vrhu, da me je rezalo do kosti, zopet drugič me je na poti domov pralo, da sem lahko doma samo ovil premočena oblčila.

Pravi strah pa me je doslej zgrabil le dvakrat. Enkrat je bilo na vrtoglavem Hankejevem mostu v Škocjanskih jamah, drugič se je to zgodilo na poti prek visokega mejnega prelaza Mt. Kojak v Pakistanu. Dobro se še spominjam, v nabito polnem avtobusu smo tedaj sopihali po prašni gorski cesti, med nenavadno zverženimi, kot sajje črnimi bazaltnimi vrhovi; razcapani Afganistana v avtobusu so se divje režali, scali so in srali kar med sedeži, nato pa svoje iztrebke potresali z žaganjem, segali so po pomarančah, mljaskali z jeziki, ali topo zrli nekam tjavdan. Baročno načičkanano šklepetavo vozilo se je vča-

sih nagnilo čisto na rob ceste, da si skozi zaprašeno okno razločno videl globoke prepade pod sabo; vozilo je obstalo, pa se spet hropeče zaganjalo v vijugavo prašno strmino. Krčevito sem se oklepal nerodnega naslonjala pred sabo in goltal sipki pesek, ki ga je vrtinčilo skozi razbita okna, zdaj na tihem molil, zdaj preklinjal samega sebe, da sem se podal na tako pot. Včasih nisem več vzdržal, zamižal sem in se še čvrsteje oklenil sedeža pred sabo, pa spet odprl-oči in se na smrt prestrašeno oziral po brezbriznih sopotnikih, ki so bili očitno vajeni takšnih vratolomnih potovanj. Ničkolikokrat se mi ta prizor priplazi pred oči, kot nekakšna polnočna mora, najraje bi ga kar izpljunil, potisnil bi ga najraje v prah pozabe, a vedno znova privre na dan, z vsemi svojimi grozljivimi podrobnostmi in me zapreda v čuden nemir.

DAROVI GOZDA

Z Milanom sva bila zdaj že skoraj pol ure na poti. Na travnati ravnici, do koder pelje cesta in loči gozd od nizkega borovja, ki se vzpenja vse tja gor pod vrh Snežnika, je bila nagrmadena skladovnica nacepljenih drv. To je kurjava za ogrevanje koč na Snežniku, je poznavalsko pojasnil Milan, ki je bil na primorskem očaku vsaj že sedemkrat.

Drug za drugim so si planinci, ki so kapljali na ravnico, natovarjali že pripravljene vreče s poleni in izginjali nekje med nizkimi bori. Slovenska govorica se je mešala z italijansko, dokler ni morje nizkega skrivenčenega drevja pogotnilo še zadnje glasove. V aprilu je vse do tu dol segala debela snežna odeja, vrhovi borovcev so štrleli iz lesketajoče se bele preproge kakor čeri iz gladke morske gladine. Ne spominjam se več, o čem sva se tedaj pogovarjala z Milanom. Tudi tokrat je najino popotniško kramljanje naglo skrepenelo v sivini pozabe. Nekaj sva govorila o gobah, mislim, o lesnih, ki jih je prepoln Trnovski gozd. Tam sem doslej edinkrat našel cinobrasto ploskocevo. Vsaj na trenutke pa me je prešinila tudi misel na (redke) pisce, ki so opevali Snežnik. V raztrganih prebliskih, kakor že zdavnaj videni film, so mi odzvanjale besede **Srečka Barage**:

»Veličasten je pogled na Snežnik v viharju. Vse naokrog nizek bor. Kamor seže oko, ne vidiš drugega kot bor, ki prihuljeno čemi na zemlji. Zdi se ti, kakor da gledaš nepregledno morje pod seboj... Kdo ve, če bomo prispeli na vrh. Vetrovi se bijejo med seboj kakor divje pošasti. Nekaj časa zmaguje sever, nato zopet jug. Kateri bo zmagal? Oba prinašata dež.«

Iz valovitega zelenega morja so pokukale razbeljene skale. Gomila skalovja, ki ga je tu pa tam prepredala mehka planinska trava. Mali Snežnik.

VRH ZADOVOLJSTVA

»Planike, na kupe planik! Toliko jih še nisem videl živ dan!« je nenadoma vzkliknil Milan in hlastno pokleknil k žlahtnim cveticam. V enem samem šopu sva jih naštela kar osemnajst! Tudi Baraga na svojem izletu na Snežnik ni prezrl teh upornih gorskih rožic: »Ob stezi smo opazili prve planike. Nismo jih trgali. Hrepene nje nas je vleklo kvišku. Vsak čas bomo na vrhu in tam gori bomo našli še lepše.«

Z Malega Snežnika se spreten hribolazec lahko prej kakor v četrť ure povzpne na sam vrh Snežnika. Dobro uhojena steza vijuga zdaj med skalami, zdaj med travnatim ruševjem, vse

do koče, ki ždi tik pod vrhom. Med drugo svetovno vojno je kočja služila kot protiletalska opazovalnica.

Končno na vrhu! Z Milanom sva vso pot od »parkirišča« v gozdu do vrha Snežnika opravila v skromni uri. Toda ni bilo nikakršnega zmago-slavja, ne huronskih vzklikov, s katerimi planinci navadno naznanijo svoj prihod na vrh. Bilo je le tiho zadovoljstvo. Nekakšno prijetno zadoščenje.

Izpod nizkih kopastih oblakov so se jele utrinjati prve dežne kaplje in so počasi polzele po skalovju, ki je valovilo nekam navzdol in se izgublja v mehkem zelenju.

TUDI HOJE PO HRIBIH SE MORA ČLOVEK NAVADITI

GORNIŠKI VAJENEC IN MOJSTER

HELENA GIACOMELLI

TRI VRSTE ZAČETKOV

Seveda nas kdajpakdaj prešine misel: odkod v človeku žgoča žeja po hoji v gore?

Vedno znova suha usta, čeprav si še včeraj hlastno zajemal iz studenca narave: rdeče vrese, progasti volčini, beli kosmatinec, modri svišč - šopek gorskih cvetov med pomladno travo, povezanih s trakom tišine. Vanj je ptičji spev vtikal mrežasti vzorec svetlobe.

In korak, vedno znova, po istih stezah, spotikaje se čez razvejane korenine, stopajoč čez gladke skale, zlizane od podplatov tisočerih želja, ki so uzde konjem hrepčenja, do istega, znanega cilja: vrha gore. Da bi z njega poletela misel, brez strahu, kot orel svobodno nad prepadnimi globinami (tam daleč pod črto obzorja se dolina izgublja v poletni sopolari nedeljskega popoldneva, nad njo kipi veriga gora) in se odpočila na samotni polici sredi stene, v naročju miru.

In sestop. Vedno znova vračanje v dolino. Srečna utrujenost telesa, čarobni prah drobirja na gozdarjih. Doživetja s poti pa so lučka, ki razsvetljuje temo mesta.

Ko razgrinjaš tančico za tančico z obraza narave, te vedno znova preseneča v svojo neponovljivostjo. Ker se njena podoba razkriva skozi tvoje razpoloženje.

Ne bomo torej iskali odgovorov na vprašanje: zakaj hoja v gore? Preprosto - optali bomo nahrbtnik, obuli gozdarje in šli. Tako kot gremo na koncert, na gledališko predstavo, na vaje folklorne skupine ali pevskega zbora. Kot zavijemo v disko ali s prijatelji postavamo pred blokom in skozi spokojnost večera razpredamo niti neskončnih pogovorov, ne da bi razmišljali: zakaj?

Prijetne so te stvari. Pomembne. Ne bi se jim želeli odreči. Sproščajo. Božajo dušo. So kot pravljica za lahko noč.

Z gorami se spoznavamo na več načinov.

Nekatere srečneže so starši (morda stric, teta, dedek) že kot šolarje nehote cepili s svojo zagledanostjo v gore. Z leti to cepivo vse globlje prodira v kri, jo zastruplja, bi rekel zapriseženi gornik: vsak ponoven izlet, visokogorska tura utrjuje ljubezen, ki brez blagoslova, zato pa včasih celo v nejevoljo življenjskega sopotnika, traja do groba. So pa tudi izjeme, grdi rački, ki v pubertetniških letih zavijejo z gorskih steciz in se iščejo na svojih, drugačnih poteh. Včasih se na prigravarjanje staršev še pridružijo skupnemu družinskemu izletu. Zaradi ljubega miru. Navadno tedaj niso kaj prida zgovorni. A njihov molk ni monolog s samim seboj ob razstavljenih lepotah narave. Z molkom so prekrili svoje nezadovoljstvo, praznino, ker niso videli smisla svoje hoje.

Druge, ki so že stopili v zrela leta, ne da bi jim v čudni opojnosti vzdrhtelo srce ob pogledu na gore, ki se po nevihti ostro rišejo v premodro nebo, je morda srečno naključje v podobi prijatelja ali znanca zapeljalo na prvo turo. V sredogorje, da se noga in sapa navadita strmine. Stopničko za stopničko, od gozdne stezice prek pašnika do skalnatega vrha. Od jutra v večer, od besede k tišini, ki je visoka pesem gora.

Tretji so imeli nekaj smole, ker so padli v tako družbo gornikov, ki vse leto živi za en sam vzpon - na Triglav. Začetniki, kot so bili, so šli v korak z njimi: iz udobnih, lahkih čevljev so čez noč prestopili v nerodne gozdarje, z ravne ceste zavili v kačaste klance in v prepadne stene, kjer jih je prvi nenadni pogled v globino malo pretresel in tesno prižel ob skale.

»Vsak pride na Triglav, tudi ti boš!« so zbijali vrednost vzponu, tebi pa je noga spodsavala v iskanju trdne stopinje in so prsti trepetaje

tipali za varnim oprimkom, da bi se ob jeklenici ali klinu potegnili navzgor.

Najbrž si, gorniški vajenec, res vtisnil v knjižico satovnat žig, priklenjen z verigo na mizo ob Aljaževem stolpu ter tako v eni sapi začel in končal vajeniško dobo. In lahko ostal pri tem edinem izpitu iz gorohodništva.

ODLOČITVE MED POTJO

Kajti brez muje se še čevlji ne obuje. Gojzarji pa so težki čevlji. In težke, naporne so tudi poti do najvišjih ciljev (ne samo gorskih). Če z omalovaževanjem segaš po njih, pravzaprav kaznuješ samega sebe. Ožuljene pete so še najblažja oblika. Ko se zacelijo, še brazgotina ne ostane za njimi. Bolj so pekoče rane na duši - kadar utrujenost telesa spravi na kolena voljo duha. Mlahava, izžeta cunja si se komaj pobiral nekje sredi poti, ponižan v svojih očeh. Kot ovco so te gnali navzgor, brez tvoje volje, za nekim ciljem, ki ti je bil tisti hip pomemben. V takih trenutkih se v človeku rojevajo vprašanja: »Čemu ves ta napor? Da boš stopil na goro skal in se z nje razgledoval spet po skladovnici skal?« in odločitev: »Nikoli več na tako pot!«

Račun brez krčmarja je to. Ko namreč stopiš na prigarani vrh in se kot v zrcalu zagledaš med množico enako žarečih obrazov, se, srečnež, komajda prepoznaš. In ko še zamenjaš prepoteno majico in srajco za suho toploto svežega perila ter zaviti v mehko volnenega puloverja sedeš k počitku, ne razumeš svojih poprejšnjih popotnih razmišljanj in odločitev. Le kdaj pa kdaj skozi leta še zbode trn spomina. A čas prekrije s prahom pozabe tudi ta kamenček v mozaiku življenja.

Čas je res najboljši zdravnik - kadar recepte pišejo izkušnje. Recept za uživaško hojo v gore, brez mukotrpnega ovčarjenja, pa je preprosto: hoja, hoja in spet hoja. Premalo je samo do vlaka, avtobusa ali najbližje trgovine. Še ne opraviš se do tod čevlji, kaj šele, da bi se znoj zbiral v potočke in se brisal v majico. Če se boš želel ravnati po receptu, boš že našel med še tako nujnimi opravki in obveznostmi dve, morda celo tri urice prostega časa na teden. Za hojo. Navkreber. Danes počasi, jutri hitreje, pojutrišnjem lahko tudi v lahnem teku, če te ne bo izdala sapa. Po gozdni stezici, čez pašnik, ob potoku, skozi dremotne vasi v jutru, mimo odmaknjenih zaselkov, v soncu, megli, tudi z dežnikom v roki, v prvem, še kašastem snegu, skozi zimske žamete - kot sol in kruh ti bodo postale te urice v naravi.

NIZKE IN VISOKE GORE

Skoraj vse, kar ti ponujajo visoke gore, v po-manjšani obliki lahko najdeš korak, dva od hišnega praga:

- Šmarna gora: za vsak dan v tednu druga stezica.
- Polhograjska Grmada: dve, tri ure sprehoda za sproščujoč oddih in razgled za dušo.

- Sv. Primož nad Stahovico: skozi usta dreves si prečistiš pljuča, paseš oči na listnati halji jesenskega gozda in použiješ pogled na megličasto otožne vrhove Kamniških planin.

- Gojška, Mala in Velika planina: tihota se lovi med bajtami, stopa v pozabljene sledove gojzarjev na prvem snegu in sede k zapoznelemu cvetu na zaplati goline sredi mrzlega pašnika.

Prepolna je lahko košarica doživetij s teh krajših potepanj. Pogrešaš pa na njih širino prostora, prepadne višine in mogočnost skalnih gmot. In dolge ure hoje, palček med velikani, minljiv med večnostjo, ki jo neprestano kruši zob časa - melišča skozi stoletja vztrajno lezejo višje in višje pod stene. Zasipajo jih, požirajo.

Ljudska modrost »Kdor z majhnim ni zadovoljen, velikega vreden ni«, prevedena v gorniški jezik, pomeni:

Če ne občutiš lepote v drobnem cvetu, v soncu, ki preseva skozi meglo v jutranjem gozdu, v oddaljenem opoldanskem zvonjenju iz cerkva v dolini (ki vstopa v kamrico nekih davnih spominjanj), v cingljanju kravjih zvoncev na planini, v večglasni pesmi vetra, v vihamiku s skrivenčnimi vejami, v begu splašenih srn, v opozorilnem žvižgu gamsov, ko prestopiš njihov mir, se boš tudi po vzponu na Triglav ali katerokoli drugo goro praznega srca vrnil v dolino.

Gore ti ne morejo dati, česar že ni v tebi. Kot ne more vzkliti seme, ki ga veter zanesa na kamnita tla. Še tako ozka razpoka v skali pa je že lahko dom drobnemu cvetu.

Smrt Wande Rutkiewicz?

*Te dni, ko zaključujemo to številko Planinskega vestnika, so časniki objavili vest, da je v himalajskih prostranstvih izginila poljska alpinistka **Wanda Rutkiewicz**. Skoraj natančno leto dni potem, ko je s slovenskimi alpinisti in alpinistko **Marijo Frantar** poskusila priplezati na glavni vrh Kangčendzenge, pa ji takrat to ni uspelo, je letos na tej gori spet poskusila: kot prva ženska na svetu je hotela stati na tretji najvišji gori na svetu, na 8586 metrov visokem glavnem vrhu Kanca. Najuspešnejša osvajaalka osemtisočakov na svetu bi v primeru uspeha na tej gori imela v žepu devet osemtisočakov.*

*Kot je povedal Mehičan **Carlos Carsolio**, ki jo je videl zadnji, ko je sama odšla proti vrhu gore, je popolnoma zanesljivo, da je mrtva; štirinajst dni je namreč minilo, preden je nepalskemu ministrstvu za turizem v Katmanduju sporočil, da Rutkiewiczze ni z gore.*

TRI POTI, TRI RAZPOLOŽENJA

KORITNICA POD MANGARTOM IN JALOVCEM

MOJCA IPAVEC

Peljali smo se po dolini Koritnice proti Logu pod Mangartom. Bilo je že pozno zimsko popoldne. Nizko sonce je osvetljevalo prisojno stran Mangarta, Jalovca in mogočne Loške stene, ki so se že odeli v kristalni zimski plašč. Že dolgo se nisem ustavila v tej dolini, le mimo sem se včasih peljala. Še nikoli pa nisem bila tu pozimi. Cesta je bila precej poledenela, zato smo šli od gostišča naprej peš. Svoji družini sem hotela pokazati, kod sem nekoč, že dolgo tega, prehodila pot iz Tamarja čez Kotovo sedlo v Log pod Mangartom. Še se spominjam poti, ki je bila dolga in vroča in bili smo zelo utrujeni, saj je bil to že peti in zadnji dan našega pohoda. To je bil tudi eden od mojih neuspešnih poskusov hoje na Jalovec. Sledil mu je še drugi, tretjega pa se, mislim, ne bom več lotila, čeprav mi je za to malo hudo. Kakor da mi Jalovec ni namenjen! Včasih premišlujem, koliko poti ostane neprehojenih in koliko pričakovanj človeku neizpolnjenih.

ENA SAMA LEPOTA

Počasi in previdno smo stopali po ledeni cesti. Pogled mi je obstal na cerkvi. Prav taka je kot pred leti, niso je dosti obnovili. Kar siromašna se mi je zdela v primerjavi s cerkvami tod okoli. Tudi zvonik je že načel zob časa. Toda iz njega zvon še vedno oznanja jutra in večere in dogodke, ki so tesno povezani z ljudmi, katerim je ta dolina dom.

Iz župnišča čez cesto je prihajal župnik. Takoj sem ga spoznala. Še vedno je isti, morda se je le malo postaral. Pozdravili smo se z »dober večer« in odhitel je v cerkev. Takoj zatem se je oglasilo zvonjenje, ki je kakor nežna glasba božalo v prvi mrak zavito dolino.

Noč v planinah! Človek bi mislil, da lepota gora ugasne z zahodom sonca. Toda ta kristalna zimska noč nas je bogato nagradila.

Zadnji žarki zahajajočega sonca so se pred tem ustavili na vrhovih Mangarta in Jalovca in ju odeli v svečan škrlat. Vasica je postala tiha in spokojna, obsijana od večerne zarje, ki je odsevala od gora. Zrak je bil izjemno čist in miren. Stali smo tam na robu ceste in strmeli v visoke vrhove, kjer se je čudovita svetloba pomikala višje in višje, še za hip je obstala prav na vrhu in zdelo se je, kakor da se k nebu dvigajo še zadnji plameni ugašajočega ognja.

Človek si želi, da bi take trenutke mogel vsaj

malo podaljšati. Toda vedno postanejo preteklost - kakor sicer tudi vse drugo v življenju.

Ta dan je bil ena sama lepota. Namesto sonca so se na jasnem nebu prižgale prve zvezde in tam iznad Loške stene je počasi in tiho priplaval luna, velika in bleščeča. Dolino je napolnila prosojna svetloba, skozi katero smo razločno videli kristalne gore v ozadju, zasnežena polja in temen smrekov gozd.

Čeprav sem bila v gorah že veliko večerov, lahko rečem, da tako izjemnega sončnega zahoda še nisem doživela. Bila sem tiha in prevzeta nad tem, kar se je ponujalo očem. Bilo je še prijetneje, ker so bili ob meni moji dragi. Le neko toplo, mehko dlan sem pogrešala, nekoga, ki čuti popolnoma enako. On bi videl v mojo dušo, moje neizrečene želje in hrepenenje. V skriti notranjosti duše se je tiho oglasila lepa, osrečujoča melodija.

Zaželela sem si, da bi znala ta večer opisati tako lepo, kot sem ga doživljala. Vendar ne najdem pravih besed, le globoko v sebi jih slišim.

ČOKOLADA IZ ALPSKEGA MLEKA

Vso dolgo in mrzlo zimo se mi je v spomin vračal ta večer in dolina Koritnice mi je postajala vse bolj domača. Ko sem jo pozno spomladi spet obiskala, se mi je zdela celo lepša in bolj mikavna kot toliko opevana Trenta.

Bilo je v začetku junija. Pri nas se je pomlad že počasi poslavljala, visoke trave so valovile in čakale na košnjo. Poletje je bilo pred vrati. Tu, na Bovškem, pa je letni čas malo zaostajal. Smrekovi vršički so komaj vzbrsteli, tudi trava je bila še nizka in na vrtovih so cveteli tulipani, ki so pri nas že kdaj odcveteli. Dan je bil jasen in topel, zato sem se odločila, da se zapeljem do Loga pod Mangartom in poiščem pot v Možnico in dalje proti Jerebici. Naše planinsko društvo je namreč sklenilo, da bo letos organiziralo pohod na Jerebico. Sicer sem prebrala opis poti, ki ni prav kratka, a sem si jo vseeno želela ogledati. Kdo ve, če bi zmogla. Z leti postajajo vrhovi vse višji in korak vse bolj negotov.

Zgrešila sem odcep in se peljala prav do vasi Strmec. Sicer pa sem imela veliko časa in tudi ta ni bil izgubljen. Med potjo sem ustavljala in se predajala čudovitim razgledom. Veter je upogibal zelene trave, posejane s pisanim cvetjem. Prava paleta vseh barv! Največ je bilo travniških nageljčkov in njihov omamni vonj mi

je od vsepovsod prihajal naproti. Čutiti gaje bilo v zraku. In čudno, na kaj sem pomislila sredi teh cvetočih in dehtečih trat: na čokolado iz alpskega mleka! Zdaj vem, zakaj je tako dobra. Saj je seno s teh pašnikov iz samega cvetja! V resnici ga je bilo skoraj več kot travnih bilk.

Toda nekako samotna se mi je zdela ta dolina. Le malo avtomobilov je peljalo mimo mene in še ti so bili verjetno namenjeni čez Predel v Italijo. Pričakovala sem, da bom morda srečala tudi kakega planinca, saj je bila sobota in bil je čudovit, jasen dan.

Odpeljala sem nazaj proti Logu in končno na mostu našla pot, ki sem jo iskala. Bila je dokaj lepa, zato sem še nekaj časa peljala z avtom. Nato sem ga pustila v senci in počasi krenila naprej, saj se mi ni prav nič mudilo. Postajalo je vroče, na srečo pa je bila pot skoraj ves čas v senci.

Za mano so ostajale samotne domačije, ropot s ceste je potihnil, nikjer več ni bilo žive duše. Povsod mir in tišina. Kot nalašč za samotne popotnike, ki so radi sami s svojimi mislimi, občutki in pričakovanji. Le starejšega moškega sem srečala, ki je z grabljami odstranjeval kamne s poti, za njim pa je nekdo počasi peljal z avtom. Nasmehnila sem se in se spraševala, ali ima ta možakar namen odstranjevati kamne vse do glavne ceste. Pa mislim, da je šel kam v bližino obračat seno.

STOMETRSKI PAS

Hodila sem počasi in brezskrbno, čeprav naj bi bila zaskrbljena, saj le redko grem sama v planine. Nikjer ob poti ni bilo nobenega znaka, da je to planinska pot na Jerebico. Bilo je vroče in sonce me je peklo v obraz. Večkrat sem se že hotela vrniti, ker sem se bala, da sem morda zgrešila. Toda pred vsakim ovinkom sem si rekla: »Samo še ta ovinek, potem grem nazaj!« Tako sem končno prišla do znaka, ki sem ga iskala.

Pot se je izgubila ob posušeni strugi potoka ali reke. Mislim, da je bila to struga Možnice, toda vode nisem videla nikjer. Šla sem čez strugo, kjer se je začinjala lepa senčna steza. Toda po nekaj metrih sem se zdrznila ob tabli z napisom: Obmejni pas 100 m. Zdelo se mi je, da mora biti prav tu, nekje med Rombonom in Jerebico, gorski prelaz Brežic, pa tudi mejni prehod na Predelu ni daleč. Korak mi je malo zastal in nič več me ni vlekel naprej.

Obrnila sem se in spet prečkala ugaslo reko. Poiskala sem si prijetno senco pod veliko smreko. Pripravila sem malico in pijačo in kdo ve, kaj sem premišljevala; gotovo kaj lepega in prijetnega.

Iz teh samotnih misli me je zdrnil čuden ropot. Najprej sem pomislila, da grmi. Toda to je bilo nemogoče, saj je bilo nebo brez oblčka. Spom-

nila sem se napisa nedaleč stran in tesnoba je legla vame. Toda še vedno sem sedela v prijetni senci. Spet je bilo slišati ropot, enak kot prej, le da se mi je zdelo, da prihaja čisto od blizu. Kakor da se gori v skalovju pred mano nekaj godi. V trenutku se mi je zazdelo, da je okrog mene veliko oči, ki gledajo vame. Čutila sem to. S tesnobo in čudnim strahom sem začela pospravljati stvari v nahrbtnik. Še enkrat sem se kradoma ozrla v pogorje pred sabo, nato pa hitro krenila po poti nazaj. Bila sem vesela, da je pot takoj zavila v gozd. Po nekaj sto metrih pa je zračni prostor preletelo letalo ali helikopter, tega nisem mogla videti. Zdaj sem bila trdno prepričana, da sem bila opazovana.

Bolj ko sem se spuščala v dolino, bolj je napetost popuščala in lažje sem hodila. Ko je bilo z glavne ceste že slišali ropot, sem se spet ustavila in sedla na klopec, ki stoji na razglednem mestu ob poti. Oddahnila sem si in sklenila, da se ne bom nikoli več podala sama v neznane in samotne kraje.

Še malo sem posedela, pogled mi je še enkrat objel mogočni masiv Jerebice in tipal za stezo in smerjo poti.

VOŽNJA S KOVAČNICO

Po soparni in neprespani noči sem hitro stopala proti avtobusni postaji. Bilo je zgodnje jutro, pravzaprav še noč.

»Pohod na Jerebico ali na Mangartsko sedlo«, tako se je glasilo vabilo planinskega društva. Že na postaji sem ugotovila, da je večina udeležencev namenjena na Mangartsko sedlo. Le štirje mladi planinci so se odločili za Jerebico. Z njimi v korak ne bi zmogla. Torej bo tudi ta moja želja s tiste prijetne klopce ob poti v Možnico ostala neizpolnjena.

Bili smo mešana družba, starejši, mladi in še mlajši. Ker je bilo za avtobus premalo prijaviteljnih, smo se peljali s kombijem, v katerem se je bilo nemogoče pogovarjati. Tako je vse ropotalo, da si imel občutek, da se bo zdaj-zdaj nekaj razletelo. Bilo je kot v kovačnici. Imeli pa smo dobrega in prijaznega šoferja, ki je vozil zelo previdno.

Vsak s svojimi mislimi smo tiho sedeli in čakali, da se zdani. Na nebu so ugašale zadnje zvezde, tiho in enakomerno se je bližal dan. Prvi svit, svetel pramen pred nami! In čez kratek čas so se skozi jutro že risale v meglo zavite gore. Od Gorice naprej pa nas je tiho spremljala naša lepota Soča.

V Logu smo se ustavili in se ločili. Nekdo z zadnjih sedežev je prišel k šoferju in ga prav resno vprašal: »Lepo te prosim, povej, kje si dobil ta kombi. Zadaj se sploh nič ne slišimo in če se hočemo pogovarjati, si moramo pisati listke.« Šofer se je prisrčno nasmejal in nam

zagotovil, da nas bo vseeno srečno pripeljal.

Ko je zapeljal na strmo makadamsko pot proti Mangartu, se mi je zdelo, da je ropot malo utihnil. Ogovorila sem sosedo in jo vprašala, ali se tudi njej zdi, da ima kombi drugačen glas in da je voznja še kar znosna. »Pa veš, da je res!« mi je pritrdila. »Toda na začetku se mi je zdelo, da ne bom preživela te vožnje.« Na koncu sva obe ugotovili, zakaj je tako: zato, ker se peljemo. Če bi šli na pot z avtobusom, bi zdaj hodili po prašni poti; že prej so nam namreč povedali, da avtobus ne bo peljal do sedla.

Ob sedmih smo bili na sedlu. Sonce je ravno pokukalo sem z gorenjske strani. Njegovi blagi jutranji žarki so nas nežno pobožali ob prihodu. Mangart je bil še čist, videti je bilo tudi Jalovec, Kotovo sedlo in dolino za nami - in tam daleč še veliko vrhov, ki so se kakor otočki dvigali iz meglenega morja.

ČAS ZA DOJEMANJE LEPEGA

»Razglede in vse lepote v visokih gorah je zelo težko z besedami opisati,« je v svoji knjigi napisal **Pavel Kunaver**. »To je doživetje duše, kajti le ona lahko dojame vse daljave, vse barve, mir in tišino. V tistih urah pozabiš na vse hudo in težko in se počutiš srečnega.« Tudi jaz sem bila srečna, zelo srečna, čeprav sem si želela drugam. Mangart je bil pred mnogimi leti moj prvi večji vzpon v visoke gore. Zato mi je bilo tako lepo pri duši, da sem se spet vrnila. Vsega sem se še spomnila s tiste prve poti. Vem, da smo bili s kamionom, da je bilo zelo vroče in smo bili vsi prašni. Takrat je bil še po vseh gorskih krajih makadam. Toda bili smo mladi! Spomnila sem se tudi starih, od viharjev in strel ranjenih viharnikov, ki še vedno stojijo ob poti. Spomnila sem se rdečkastega ostenja ob vznožju Mangarta, cvetočih trat med sivimi skalami, pa tudi ovce so bile še vedno tu. Pasle so se in pile jutranjo roso. Vse se mi je zdelo tako znano in domače.

Imeli smo časa na pretek, zato smo hodili počasi, se ustavljali in občudovali. Ogovorili smo vsako cvetko ob poti. Beli mak nam je prijazen kimal v pozdrav. Le kako je prišel sem gor? Nad njim je golo skalovje, pod njim melišče, zraven pa že umikajoče se snežišče. In na tem ostrem grušču toliko nežnih, belih cvetov! Kakšna trdoživost v tem trdem okolju!

Goste megle so se hitro pomikale proti zahodu. Še predno smo bili na polovici poti, so zagrnille Jalovec z gosto, sivo zavoso. Le Kotovo sedlo se je še videlo, vendar so megle tudi njega že narahlo pogrinjale. Ko smo prišli na vrh, pa nam je bil razgled že skopo odmerjen. Pa zaradi tega nismo bili slabe volje, saj tudi megle sodijo k visokim goram.

Na vrhu smo malo posedeli, popili vsak požirek

»zdravil« in se še slikali. Nato smo spet počasi krenili navzdol.

Nekdo iz skupine je rekel, da ni še nikoli videl toliko lepega, čeprav ima za sabo planinsko transverzalo. »Vedno smo imeli premalo časa, vedno se je mudilo. Spominjam se samo skalnih poti, melišč in snežišč, pa spet ozkih in dolgih stez. To pa je zares lep izlet!«

Za konec smo se odpeljali še na Predel in se spet slikali pri spečem levu. Prav tako kot nekoč, le da bodo te slike v barvah.

V kombiju je spet zapela kovačnica - z vso močjo. In zadaj so se spet pogovarjali z listki.

SREČA V NESREČI

NEVIHTA NA GORI

MOJCA STRITAR

Kaj je sreča? Za vsakega je nekaj drugega. Za mojega brata je sreča, da dobi novo igrico na računalniku. Za kakega lenega učenca je sreča, da učiteljice ni v šolo tisti dan, ko bi ga morala vprašati. Za kmeta je sreča, da je letina dobra, za zdravnika pa, da mu operacija uspe. Za bušmana v Afriki je sreča, da najde kapljico vode in za ribiča, da ujame veliko ribo.

Kaj pa je sreča zame? Zame je sreča, da imam mucka. Srečna sem takrat, ko pri uri klavirja kakšno pesem dobro zaigram, srečna sem tudi, ko mi uspe kak lep izdelek. Največja sreča zame pa je bila, ko...

Poslušajte tole!

Danes je nedelja, vroča, soparna, poletna nedelja. Čez dva dni se pričnejo počitnice. Zjutraj sedimo pri zajtrku in Rok se odloči, da ne gre z nami v hribe. Pozovni telefon. Babi. Seveda, če ne kliče deda, pa babi! Pove nam, da se gre teta z družino kopat na Soro, ona pa bo šla z nami. Rok pograbi priložnost in reče, da gre tudi on plavat z bratrancem.

Naložimo sebe in prtljago v avto, oddivjamo k babici, odložimo Roka, poberemo babico ter končno in tokrat čisto zares gremo.

MI SE NE VDAMO

Toda kot vedno v nedeljo naletimo na večni družinski problem. Kam gremo? Vsak predlaga nekaj. Mami, oči in jaz, babi pa je kar tiho. Ampak ker je že pozno, moramo hitro na kak »kratek« hrib, da nas ne ujame kakšna nevihta.

V Kamniku se le odločimo za mamičin predlog. Gremo na Planjavo - saj ni tako blizu, pa tudi daleč ne - in kopamo se lahko...

Med potjo v Repov kot se oglasi mami: »Letos imamo pa res srečo, letos še ni neviht v gorah.«

Smejimo se in kregamo mamico, da bo »zaco-prala« dež.

Končno se v hudi vročini priplazimo do Repovega kota. Tam je nekaj prelepih tolmunov, ki se elegantno izlivajo po skalah in se končajo s kratkim slapom. Ampak plavati v njih je tako, kot če bi plaval v hladilniku.

Samo jaz se opogumim za nekaj hitrih zamahov po ledeni vodi, kajti sopara je skoraj neznosna.

Po kratkem postanku se napotimo proti Srebrnemu sedlu, a se nekje na poti premislimo in zavijemo na gamsjo stezo, ali, kakor reče moj oči, na gamsjo stečino. Vidimo čredo gamsov, ki spretno beži po strmih travah. Plezamo po skalah, čez ruševje. Kmalu tudi opazimo, da se nebo neusmiljeno oblači in se prav nič ne ozira na nas, zveste in vdane oboževalce gora.

Mi pa se ne vdamo in prav trmasto grizemo kolena v hrib. Že si oblačimo puloverje in trenirke, saj se neprijetno hladi. Ko smo že na označeni poti, srečamo dva planinca: minutka za prijazno besedo, nato pa odhitimo na vrh, ki je zares blizu.

Vpišem nas v planinsko knjigo, ki je v skrinjici na vrhu. Usedemo se udobno, kolikor se sploh da, pričnemo jesti, si ogledujemo sosednje vrhove, na kratko, nič se nam ne mudi.

Nebo je že popolnoma zatemnjeno in tudi prav mrzlo je že. In kar naenkrat: »Bumbumbum!« Grom nam je dal ogromno količino nove energije. Z neznansko hitrostjo pospravimo nahrbtnike. Vsi, mami, oči, babi in jaz, skoraj tečemo z vrha. Da, celo oči, ki tako pazi, da si ne zvije noge. Vse v nas vpije: »Dol, hitro dol z vrha, dol z grebena!«

PREMOČENI IN PREMRAŽENI

Odločimo se za najslabšo stvar - ločimo se. Oči gre po najhitrejši poti, čez Srebrno sedlo po avto, »tri generacije deklet« pa po drugi, čez Šraj peske v dolino Kamniške Bele.

Tako se babi, mami in jaz hitro spustimo z grebena in tečemo po snegu navzdol. Juhuhu, kako gre hitro!

A to trenutno veselje se kaj hitro spremeni v grozo, ko začutimo prve kaplje. Pričenja rositi. Hitro damo v »najhitrejšo prestavo«. Splezamo ob nekaj jeklenicah in klinih. Sedaj že kar močno dežuje. Toda me se ne damo in vztrajno hitimo navzdol.

Gromi in bliski parajo nebo, lije kot iz škafa, me pa ne najdemo poti. A, tu je! Toda dež ne preneha, grmenje in strela tudi ne. Ampak če oni ne, se tudi me ne damo.

Dež se spremeni v sodro, ki nas brez usmiljenja biča po obrazu. V »navadnih« nevihtah bi bilo

zdaj vsega konec, toda tu se peknel stopnjuje. Hodimo, tečemo po razmočenih tleh, po nekakšni ravnini, zato voda tam zastaja. Nevihta traja že grozno dolgo. Videti in čutiti je, kot da je ne bo nikoli konec.

V sto kil težkih oblekah, premočene do kože, smo videti kot politi kužki. Sklonjene tečemo od ene visoke skale do druge. Počutim se kot ropar, ki beži pred detektivom. Zebe, a na to ne pomislim. Po glavi se mi podi le: »Hodi, hodi, da prideš živa domov!«

Ko nevihta doseže višek, se ustavimo pod previsno skalo, vendar le za kratek čas. Čeprav smo utrujene, ne smemo preveč počivati, ker bi zmrznile v mokrih oblekah.

Od sebe odvržemo kovinske palice in cepine. Za vsak grom babi vzklikne »O, ježešna!« Občutek imamo, da smo na fronti. Bobnenje, grmenje, bliski kot iz puške, vmes pa še dež in sodra. Ne vemo, s čim smo si to zaslužile. Utrujene smo, toda od doline je še daleč. Nevihta pa, kot da se ne bo nikoli končala.

Ko se nam zdi, da je malo pojenjalo, se odpravimo naprej. Pod skalo zagledamo dve osebi, ki vedrita. Lepo, da nismo sami v tem peklu!

Malo se ustavimo, pa spet naprej. To se še nekajkrat ponovi. Zdaj smo sredi morja rušja, poti pa nikjer. Iščemo in iščemo in ugotovimo, da jo je žalil potok. Gremo po njej in pridemo do plazu. Končno! Po petah tečemo po njem navzdol.

SREČNA SEM

V gozdu neha grmeti. Vse je dokaj lepo in prav, potem pa pridemo do potoka, čez katerega gre naša steza. A nje ni! Z gozdarji bredemo čez hudournik, prečimo na desno, a tam je tudi ni!

Pa se dež le odloči, da se nas usmili. Ko dokončno neha, si oblečem suh pulover, ki je uradno last moje mamice. Za nami prideta tista dva moška, ki smo ju prej videli vedriti. Skupaj iščemo pot, pa je seveda ne najdemo. Posvet: mami gre z Gvidom iskat pot po hudourniku navzdol. Ko se vrneta, nam povesta, da čez najtežji del poti teče voda - ne voda, pravcati slap.

Položaj se mi zdi brezizhoden. Mami pa najde rešitev: šli bomo na drugo pot!

Vsi skupaj se odpravimo, preplezamo večjo skalo v gozdu, pridemo na pot in hodimo, hodimo, hodimo. Slišimo očija, kako nas kliče, in mu odgovorimo. Občutek imam, kot da poti ne bo nikoli konec, ker še vedno hodimo, hodimo, hodimo.

Končno v temi pridemo do avta, se preoblečemo in kmalu smo že doma. Vsa vesela si ponavljam: »Rešena si, rešena!« Srečna sem, da sem doma in da sem živa in zdrava.

Vidite, tudi to je zame sreča: da preživiš tako

V marsikateri slovenski planinski koči letos ne bo več koša za smeti, kajti planinci bomo svoje smeti odnašali s seboj v dolino. Imejte za to s seboj vedno vrečko za smeti!

grozo in da jo odneseš brez prask. Temu verjameš šele potem, ko to sam doživiš.

(To, kar ste pravkar prebrali, je napisala 12-letna učenka sedmega razreda osnovne šole iz Ljubljane. Veseli smo takih pogumnih mladih planink in dobrih opisovalk. - Op. ur.)

odmevi

Gradnja na Kredarici

Planinska zveza Slovenije je bila v okviru upravnega postopka za lokacijsko dokumentacijo zaprosena za mnenje o nameravani gradnji kapelice na Kredarici pred letom dni in pol - jeseni 1990. Ker so se ob skupščinski razpravi o gradnji kapelice mnogi spraševali, kakšno mnenje ima o tem Planinska zveza Slovenije, se mi je zdelo potrebno, da planinski javnosti predstavim stališča, ki sta jih izoblikovali Predsedstvo UO PZS in Gospodarska komisija oktobra 1990.

Gospod **Matevž Šuštarje** v pismu, objavljenem v 4. št. PV na strani 179, navedel dve trditvi:

- da sem proti načrtovani gradnji kapelice na Kredarici in

- da 72 % obiskovalcev Triglava potrebuje kapelico za obiskovanje službe božje.

O neresničnosti prve trditve se lahko prepriča vsak bralec, ki prebere stališča Predsedstva Upravnega odbora Planinske zveze Slovenije in Gospodarske komisije, objavljena v 2. št. PV na strani 84. Druga trditev gospoda Šuštarja pa predstavlja manipulacijo s podatki popisa prebivalstva, ki naj bi mu nadomestila strokovne argumente za bistven odmik od zgodovinske Aljaževe kapelice.

Odgovor pa terjaja predvsem tisti del pisma, ki govori o hotelskem posloju novega Triglavskega doma in kapelici, ki se bo »z novim Triglavskim domom spojila v celoto«. V planinski organizaciji že dobro leto izvajamo ekološko sanacijo planinskih postojank, s katero poskušamo zmanjšati obremenitev gorskega okolja. Ta program vsebuje uvajanje sončnih celic namesto agregatov, suha stranišča, rjuhe v nahrbtnikih, zmanjšanje ponudbe na nekaj standardnih jedi in pijač itd. Vse z namenom, da zmanjšamo porabo vode in količino odpadkov v planinskih postojankah. Za tak program smo se zavestno odločili na podlagi študij izkušenj alpskih držav. Ugotovili smo, da dolinskega standarda ne moremo in ne smemo prenašati v gore, če jih želimo še naprej ohraniti privlačne, čiste in kolikor toliko prvobitne. Predvsem zavoljo tega se nam je zdelo za potrebno opozoriti v Stališčih, da odmik od zgodovinske Aljaževe kapelice terjaja strokovne argumente. Pa tudi zato, ker nam je takrat, ko smo pripravljali Stališča, prišla v roke ponudba enega od manj-

ših podjetij. V enem od naštetih helikopterskih programov je obljubljal planinsko poroko na Kredarici in svatovsko kosilo na Sedmerih jezerih. Helikopter bi poskrbel, da bi tak program lahko opravili v slabem dnevu.

Zato sem tudi zadovoljen, da so naši argumenti bili delno upoštevani in da so načrtovalci zmanjšali prvotne dimenzije kapelice od 63 na 38 metrov, kot jih navaja gospod Šuštar.

Ob namigovanju na mojo svetovnonazorsko pripadnost v pismu gospoda Šuštarja pa kaže dodati le, da je, žal, to dokaz njegove (ne)tolerance do drugače mislečih. Vsaka nestrpnost ne glede na to, kako je obarvana, pa je nevarnejša od tega, ali je kdo za ali proti gradnji kapelice na Kredarici.

Andrej Bvar

Vstopnina, prispevek, parkirnina, glavarina...

Vse kaže na to, da so zgoraj navedeni izrazi močno razgibali slovensko javnost, ki se je do načina reševanja lepot Logarske doline različno opredelila. Razlike nastajajo predvsem zaradi napačnega uporabljanja in razlaganja teh izrazov. Vsak izmed njih ima namreč svoj pomen, ki v ljudeh vzbudi različne asociacije, nekaterim pozitivne, drugim negativne. Zato tudi ni čudno, da prihaja do povsem nasprotujočih si razglabljanj, v katerih nekateri nasprotujejo prispevku in zagovarjajo parkirnino, in obratno. Vse takšne »naravovarstvene« debata se praviloma izkristalizirajo in skoncentrirajo na enem problemu, ki pa ni prav nič naravovarstven: »Le kam bo šel denar, pobran od prispevka za Logarsko dolino in ali ne bo mogoče kdo s tem denarjem bogatel!« Ta bojazen je seveda logična in izhaja iz kroničnega nezaupanja v učinkovitost zakonodaje in organov kontrole.

Logarska dolina je od leta 1987 zavarovana z odlokom občine Mozirje kot krajinski park, ki je zaradi naravnih in kulturnih vrednot izjemnega pomena za slovensko državo. Tako kvalitetnih območij je v Sloveniji precej, od Triglavskega narodnega parka do petih predvidenih regijskih parkov ter 60 krajinskih parkov.

Problem Logarske doline torej ni Logarska dolina sama, temveč vsi naravno in kulturno kvalitetni prostori v Sloveniji. V začetku osemdesetih let je precej liberalna zakonodaja s področja varovanja naravne in kulturne dediščine omogočila izgradnjo strokovno močne naravovarstvene službe, ki je preučila večino našega ozemlja in izločila v posebno varstvo tisto, kar je po izoblikovanih kriterijih najvrednejše. Vendar je bil napredek le na strokovnem področju, sistem pragmatičnih rešitev, ki bi nujno moral spremljati naravovarstvene težnje, pa je ostal nedorečen. Prišlo je do nesmiselnega papirnatega varovanja, ki je vse bolj postajalo samo sebi namen in tudi cokla razvoja teh območij.

Zavarovanih je veliko spomenikov, ki so brez proračunske podpore. Varovanje narave je namreč zelo draga zadeva. Prizadevanja naravovarstvenikov postajajo v takšni situaciji jalova in celo zavirajoča. S sprenevedanjem, da je pač sistem kriv, da denarja za ureditev in subvencije ni, se ne da v nedogled prepričevati nekoga, ki si želi na svoji zemlji urediti dostojno življenje.

Podobno stanje je danes v Logarski dolini. Zavarovana kvaliteta naravne in kulturne krajine nalaga domačinom in drugim uporabnikom prostora vrsto omejitev in prepovedi, na drugi strani pa nobene alternative, nobenega finančnega nadomestila. Stališče, da mora za varovanje tako kvalitetnega prostora skrbeti država, je sicer edino pravilno, vendar je v naši sedanjí situaciji - milo rečeno - smešno, saj vemo, da se mora celo Triglavski narodni park, ki je najvrednejša slovenska zemlja, z velikim odstotkom preživljati s komercialnim lovom tudi redkih živalskih vrst. Le kje je potem denar za upravljanje regijskih ali celo krajinskih parkov!

Na celjskem območju, ki ga pokriva Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje z dvema strokovnjakoma za naravovarstvo, so poleg vrste zavarovanih naravnih spomenikov zavarovani tudi trije krajinski parki, vsaj pet pa jih je še v fazi predloga. Kdo se ima potem čas ukvarjati s problematiko Logarske doline!

Z moraliziranjem, da so pač problemi, ki bi se morali rešiti tako in bi morali narediti to in bi... , se pač ne da ničesar narediti.

Zemljišča Logarske doline so večidel v privatni lasti; na tej zemlji bi lahko izvajali državno politiko naravovarstva le s sistemom subvencij. Če teh ni, je tudi politika naravovarstva vprašljiva in neučinkovita.

Ljudje so se v Logarski dolini že zelo kmalu pričeli ukvarjati s turizmom, kije seveda vključeval tudi planinstvo. V letih po vojni so se vrstile številne zamisli, veliki načrti, ki bi lahko dolino

oropali njenega resničnega bogastva. Na srečo so ostali neuresničeni. Čas je prinesel tudi drugačno miselnost, neokrnjena narava je postala kapital in tega kapitala so se močno zavedeli tudi domačini.

Ohranitev in vzdrževanje okolja je postala nuja in perspektiva, saj turizma brez tega ni. Od države v kratkem ni pričakovati učinkovite strokovne in finančne pomoči, vendar je potrebno kvaliteto Logarske doline vseeno ohraniti ali jo celo izboljšati. Takšna ureditev stane veliko denarja, ki lahko pride v krajinskem parku, kjer so vse nadaljnje turistične gradnje prepovedane in kjer so spalne kapacitete majhne, edinole od tistih obiskovalcev, ki dolino izkoriščajo za rekreacijo, sprostitev, piknik, parkiranje...

Precej ljudi misli, da je Logarska dolina od Boga dana v užitek in uporabo vsakogar. Pri tem pozabljajo, da živijo v Logarski dolini ljudje, ki že vsaj 700 let ustvarjajo kulturno krajino, ki ji danes ves svet priznava kvaliteto. Vse to naj bi bilo v neomejeno uporabo vsakomur, ki želi parkirati, igrati, smetiti, kuriti! Zakaj je tako težko doumeti, da potrebuje za svoj obstoj, svoje vzdrževanje tudi Logarska dolina denar, prav tako kot ga potrebujejo muzeji, vrtovi...

V Logarski dolini se ustanavlja podjetje Logarska dolina d. o. o., ki bo skrbelo za razvoj doline. Vanj je vključena večina domačinov, lastnikov zemljišč in podjetij, ki so v dolini.

Prva naloga podjetja je ureditev okolja, postavitve označevalnih tabel, ograj in znakov, se pravi stvari, ki bi jih morala v petletnem obstoju krajinskega parka že zdavnaj urediti država. Ta naloga je nevhvaležna, saj zahteva veliko denarja in veliko prostovoljnega dela. Sredstva bo mogoče delno pridobiti od pobranega prispevka, ki ga plačajo obiskovalci od motornega vozila, s katerim pridejo v dolino.

Seveda so se kmalu pojavili posamezniki, ki jih je skrbelo, da si podjetje prilašča naravovarstvene koncesije, ki jih bodo uresničevali s pobiranjem glavarine.

Potrebno je poudariti: Podjetje Logarska dolina se bo ukvarjalo z razvojem doline v okviru pristojnosti in v skladu s sprejetimi odloki, ki veljajo v občini Mozirje in republiki Sloveniji. Če bo država zagotovila sredstva za upravo in vzdrževanje krajinskega parka Logarska dolina, bodo tega vsi zelo veseli. Dokler pa tega ni, je pobiranje prispevka, parkirnine ali karsizebodi nujno in je bojazen, da obiskovalci že plačajo vzdrževanje krajinskega parka z davkom od svojih plač, nepotrebna, saj tega denarja enostavno ni.

Kontrolo nad tako pridobljenimi in porabljenimi sredstvi bo opravljala po vnaprej pripravljenem programu občina Mozirje, ki bo podjetju s pogodbo podelila potrebne koncesije.

Od 1. maja naprej morajo obiskovalci, ki pridejo v dolino ob koncu tedna ali v praznikih, od 9. do 17. ure plačati prispevek, parkirno, za vsako motorno vozilo (motorno kolo 50 SLT, osebni avto 100, kombi 200, avtobus 500 SLT). Prepovedano je parkiranje na vseh neoznačenih, divjih parkiriščih, prav tako je prepovedano kurjenje zunaj za to urejenega prostora v kampu, skratka, veljajo vse določbe odloka o krajinskem parku Logarska dolina. Kršitelje teh določb bodo prijavili sodniku za prekrške.

Za stalne obiskovalce bo možen nakup letne nalepke za simbolično ceno.

Na koncu je potrebno dodati še razmišljanje o svobodi za vse tiste, ki imajo v sebi planinsko, potepuško in jamarsko žilico.

Občutek in pojmovanje svobode je zelo relativno in zavajajoče. Potreba po svobodi se je verjetno pojavila skupaj z razvojem zavesti pri ljudeh, ko so postali socialna bitja, kot nasprotje realnemu življenju in kot večna iluzija, v katero bežimo. Pojmu svoboda dajemo različne oblike in pomene, ne da bi se zavedeli, da s tem skušamo ubežati lastnemu življenju. Človeštvo si je pač postavilo določeno pravila, ki zavezujejo in omejujejo.

Ohranitev kvalitetnih območij tudi terja zelo stroga pravila, ki nam to kvaliteto vzdržujejo. Kdor na ta pravila ne pristaja, se zavzema za nered, ki nujno vodi v kaos.

Vendar ostaja kljub odloku o krajinskem parku Logarska dolina, kljub redu in kljub plačilu prispevka v Logarski dolini neskončno možnosti za doživetje občutka svobode. Tega nihče nikomur ne more vzeti, saj je skrit v podzavesti ljudi

in ne v Okolju.

Matevš Lenarčič,
Rečica ob Savinji

Krajinski park Logarska dolina

S temi vrsticami ne mislim kritizirati prispevka **Janeza Bizjaka** iz letošnje 5. številke Planinskega vestnika, vendar bi rad nekatere stvari dopolnil.

Ugotovitev, da smo lani pozabili na odkup

območja Okrešelj in zgornjega dela Logarske doline v letu 1931, popolnoma drži. Ob 90-letnici SPD smo poudarjali to gesto SP SPD, lani pa nič. Nič - kljub šestdesetletnici in kljub dejstvu, da je bil lani odprt obnovljen dom na Okrešlju. Pregledal sem lanske prispevke o planinstvu in ugotovitev Janeza Bizjaka je točna. Na primer: lani je Novi tednik objavil obširno prilogo »Gremo v gore«, v njej predstavil planinstvo, o odkupu zemljišč pa ni bilo niti besede. 5. septembra 1991 je Novi tednik objavil odmev na to prilogo; v njem ugotavlja, da niso omenjeni graditelji slovenskih planinskih postojank, ni omenjen odkup Okrešlja, omenjeno pa je dejstvo, da mislijo spremeniti traso Slovenske planinske poti in iz nje izključiti Frischaufov dom na Okrešlju. Torej že 5. septembra lani protest proti nameri, ki je sedaj uresničena!

Prispevek nas torej opozori na staro rakasto rano planinstva, da ne prikazujemo naših uspehov, našega dela, naše zgodovine.

Marsikaj radi pozabimo.

Vrnimo se k Okrešlju! 29. aprila 1992 je v Večeru izšel obširen prispevek »Peticijski s 5000 podpisi - Vroča kri celjskih planincev ob izločitvi Okrešlja iz SSP«. V njem **Tone Tomše** navaja: »Popolnoma se zavedam Frischaufovega zgodovinskega pomena za Celjane in sploh za savinjske planince. **Johannes Frischauf** pomeni za Savinjske in Kamniške Alpe isto, kot pomeni **Jakob Aljaž** za Julijce...« Ob tem pa se pozablja na prispevek Antona Tomšeta »Varen korak med vrhovi« (PV 9/89), v katerem je navedeno, da je leto 1879 rojstno leto prve markirane poti v naših Alpah. Na Frischaufovo pobudo je bil urejen dostop iz Bohinja na Triglav. Pisec navaja, da sta **Lovrenc Škautar-Šest** in **Richard Issler** nadelala stezo čez Komarčo in dalje na Triglav. Pot sta tudi markirala.

Torej ima Frischauf določen pomen tudi za druga gorstva in sploh za slovensko planinstvo, če omenimo samo to njegovo pobudo, da ne govorimo o drugem njegovem delu.

Ko je Tone Tomše v Večeru navedel pomen Frischaufa za savinjske planince, bi lahko navedel njegov širši pomen.

Janez Bizjak v svojem prispevku prav tako sproža širše vprašanje: kdo so nasledniki predvojnih podružnic SPD? Navaja, da so iz Savinjske podružnice nastala PD Solčava, Luče, Ljubno, Mozirje, Gornji grad. Torej društva iz Zgornje Savinjske doline, in še to ne vsa. Imamo pa tudi društvo v Rečici ob Savinji. Če je tu avtor vzel kot kriterij, kje je pred vojno SP SPD delovala, bi moral zajeti širše območje. SP SPD je namreč imela svoje odseke tudi po Spodnji Savinjski dolini in še širše. Sredstva je, recimo, zbirala tudi med hranilnicami v Spodnji Savinjski dolini, odsek iz Žalca pa je zgradil cesto v

Logarsko dolino. In čigavo je sedaj premoženje, ki se je pridobilo na ta način?

Bliža se stoletnica SP SPD. Bomo znali razrešiti to vprašanje? Ob 90-letnici smo vzeli kot naslednika SP SPD Savinjski meddruštveni odbor.

Ob zaključku pa še vprašanje: smo pozabili na 120-letnico rojstva **Josipa Tominška** (4. 3. 1872)? 33 let je bil urednik Planinskega vestnika. Leta 1983 je **Božo Jordan** opozoril na knjigo »Trije Tominški« in se je tedaj vprašal: Kdaj bo izšlo delo o **Franu Kocbeku**? To vprašanje je še danes aktualno, kajti še danes nimamo knjižice o Franu Kocbeku, ustanovitelju SP SPD, kralju Savinjskih Alp, če je **dr. Julius Kugy** kralj Julijcev.

Francje Žovnik

Predaljaževski žig Triglava?

Ker nisem v nobenem Planinskem vestniku zasledil odgovora na vprašanje, postavljeno v letošnji januarjski številki o »predaljaževskem žigu«, vam pošiljam odgovor.

Žig z napisom »Griiss Gott...« (prilagam dober odtis za reprodukcijo) je bil visok 8 cm in širok 5,5 cm. Žig je dala izdelati Kranjska sekcija Deutscher und osterreichischer Alpenvereina najverjetneje leta 1896 in ga istega leta dala tudi v uporabo.

Zakaj leto 1896?

Žig ni mogel nastati prej, ker je na njem upodobljena povečana Dežmanova koča. Povečanje je bilo opravljeno šele v poletju leta 1895 in malo verjetno je, da bi še isto leto kočo tudi fotografirali ali narisali, izdelali žig in ga istega leta dostavili v kočo na uporabo. Leta 1985 se je bistveno povečalo število obiskovalcev Dežmanove koče. Leta 1894 je kočo obiskalo 145 planincev, naslednje leto pa že 241. Povečanju števila obiskov je botrovala slavnostna otvori-

tev. Že naslednje leto so se obiski še stopnjevali (258), kasneje pa so spet upadli, saj je vodilno vlogo pri prenočevanju prevzela Triglavsko koča na Kredarici v lasti SPD.

Žig z napisom »Gruss Gott...« je Kranjska sekcija ljubosumno čuvala v Dežmanovi koči in ni bil na vrhu Triglava. Žig je bil izdelan v takšni velikosti zato, ker so tedaj planinci uporabljali za pisanje pretežno dopisnice in če si žig pritisnil na hrbtno stran (namenjeno sporočilu), si dobil nekakšno razglednico, na kateri je bilo še vedno dovolj prostora tudi za sporočilo. V knjigi »Pozdrav iz slovenskih gora«, ki bo izšla ob koncu leta pri ljubljanski založbi Mladika, bo objavljena tudi odlična reprodukcija take dopisnice, ki so jo trije prijatelji poslali 24. avgusta 1897 iz Dežmanove koče prijatelju v Kranjsko prispisom: »Mrz za poč't«.

Slovensko planinsko društvo je dalo izdelati šele leta 1899 žig za vrh Triglava. Žig z napisom »Aljažov stolp vrh Triglava 2865 m« je tri leta mlajši od nemškega žiga, je pa prvi, ki je bil na vrhu Triglava. Za sam vrh je DOAV izdelal žig šele leta 1900.

V januarjski številki PV je objavljena tudi reprodukcija (barvna razglednica) razglednice z napisom Pozdrav s Triglava in sliko Aljaževega stolpa in znaka SPD. Razglednica spada med redkejšje, ki imajo v motiv vkomponiran tudi znak SPD, je pa iz prvih let (najverjetneje iz leta 1903) tega stoletja in ne spada med »pionirske« razglednice.

Ma tjaž Deržaj

Presekane planinske poti

Skupina 44 planincev iz Zagreba, med katerimi so bili tudi udeleženci planinske šole pod vodstvom **Bruna Šibla**, ki je šla na pot v organizaciji avtorja Istrske planinske poti **Josipa Sakomana**, je bila karseda razočarana nad postopki slovenske policije. Dne 1. maja letos je namreč skupina odpotovala iz Zagreba prek Poklona do Račje vasi v osrednjem delu Čičarije. Ena skupina je odšla s Poklona prek Planika (1273 m) do Brajkovega vrha (1092 m) in je prenočila v zavetišču PD »Glas Istre« iz Pulja, ki se imenuje Korita, medtem ko je bila druga skupina v Račji vasi. Naslednji dan smo vsi skupaj odšli prek Rašporja, Trstenika, Dan, Vodice in Jelovice proti Podgorju v Sloveniji, od koder smo nameravali obiskati Tumovo kočo na Slavniku (1028 m), se povzpeli od tod na Kojnik (802 m) in nadaljevati pot na vrh Žbevnice (1014 m), ki jo imenujemo tudi Istrski Triglav.

Naš prihod na mejni prehod Jelovice-Podgorje očitni ni prav razveselil tamkajšnjih policajev. Niso nam namreč dovolili, da bi uresničili načrt, ampak so nas odpeljali v Podgorje, da smo obrnili avtobus, nato pa smo se morali vrniti v Jelovice. Prosilni smo, naj dovolijo izstopiti vsaj neki planinki, ki si je na Planiku poškodovala

roko, vendar niso dovolili niti tega, do železniške postaje, s katere bi se vrnila v Zagreb, pa je komaj 300 metrov daleč. Dejali so nam le, naj gremo na mednarodni prehod.

Če bi to naredili, bi se morali vrniti na cesto Reka-Hrpelje-Kozina, oditi od tod peš na Slavnik in spet nazaj v Hrpelje, na Kojnik pa ne bi več mogli priti. Potrebovali bi kakšnih deset ur, v tem primeru pa bi bila vprašljiva naša vrnitev v Račjo vas oziroma pod Brajkov vrh.

Mimogrede naj vprašamo, kako naj bi odslej hodili po planinski poti Ljubljana-Reka prek Snežnika oziroma po poti Snežnik-Snježnik. Upam, da bo to moje pisanje prišlo do odgovornih ljudi v Sloveniji in da do takih neprijetnosti

ne bo več prihajalo.

Josip Sakoman

Ob tem velja omeniti, da bo treba odslej vse slovenske meje obravnavati enako. Gorska meja med Slovenijo in Avstrijo je zdaj brez mejnega pasu in se Planinska zveza Slovenije zavzema za to, da bi bil med Avstrijo in Slovenijo podpisan tak protokol, po katerem bi - kot je že bilo včasih - planinci s planinskimi izkaznicami z obeh strani neovirano prestopali to gorsko mejo, šli po planinskih poteh globoko na ozemlje druge države, prenočevali v kočah in podgorskih hotelih druge države in se potem po planinskih poteh spet vrnili domov. Kolikor vemo, do takšnih pogovorov med državama Hrvaško in Slovenijo še ni prišlo, saj je treba - verjetno - prej urediti vrsto drugih pomembnejših podrobnosti. Vendar bi veljalo tudi planinska obmejna vprašanja reševati tako: čemu naj bi trgali planinske poti, čemu bi planince ovirale na njihovih pohodih nekakšne meje, ki so marsikje v Evropi že skoraj popolnoma odpravljene! Seveda pa je treba ta trenutek razumeti tudi mejne policajce: meja je pač meja in po sedanjih predpisih lahko gredu tudi planinci v Istri iz ene države v drugo le prek mednarodnih mejnih prehodov. Tako bo, dokler se obe državi ne bosta dogovorili in podpisali ustrezen sporazum, za katerega pa bodo morali dati pobudo planinci - iz katerežekoli države, Hrvaške ali Slovenije.

Marjan Raztresen

Ceneje s spalno vrečo

V 4. številki našega lista Planinski vestnik smo zasledili v rubriki »Namesto komentarja« oceno ali trditev, da »čeprav je glavna sezona tik pred vrati, še nismo slišali, na primer, o popustih pri nočninah za tiste obiskovalce, ki bodo rjuho - platneno ali plastično spalno vrečo prinesli s seboj«. Da ta trditev ne drži, vam pošiljamo kopijo našega cenika za spanje, ki je veljal od 22. 5. 1991, torej skoraj pred enim letom, iz katerega je razvidno, da smo priznali v planinskih postojankah PD Tržič 50 odstotkov popu-

sta za tiste obiskovalce, ki bi prinesli rjuho ali spalno vrečo s seboj. Enako velja tudi po letošnjem ceniku, ki je v veljavi od 1. 3. 1992.

Eno pa drži: da so zelo, zelo redki primeri, da bi kdo rjuho ali spalno vrečo imel s seboj, zavračajo pa planinci v določenih primerih rjuhe, da bi s tem imeli cenejše prenočevanje, na kar pa ne moremo pristajati, saj je rjuha ali spalna vreča tudi zaščitno sredstvo pred izrabo jogija.

Predsednik: Ivo Bergant

Iz planinske literature

Na vrhovih sveta

Ko je pred tremi desetletji in pol izšla knjiga **Himalaja in človek**, so bila svetovna gorstva že precej raziskana, večina osemisočakov že osvojena, odprave Slovencev v tuja gorstva pa le zamisel. Toda pot na vrhove sveta je bila neizogibna. Prvim pristopom - vsaj za nas - v mednarodni alpinistični areni so sledili nadaljnji in leta 1979 so jih ob vzponu na najvišjo goro sveta besede oblikovale v knjigi **Na vrh sveta**. Potem je šlo naglo in vedno bolj strmo navzgor, vse do najvišjih sten, v katerih je slovenski alpinizem zastavil zgodovinski mejnik (**Česnov** šolo vzpon na Lotse), primerljiv s prvo osvojitvijo Mt. Everesta. Čas je bil za novo knjigo, ki bi potegnila črto pod dejanji minulih treh desetletij in postavila dosežke slovenskih alpinistov v dogajanje svetovnega alpinizma. Te obsežne teme se loteva knjiga **Na vrhovih sveta**, ki je izšla pri Založbi Mladinska knjiga.

Zamisel za knjigo je nastala skoraj pred desetletjem, izšla pa je pred stoletnico ustanovitve Slovenskega planinskega društva. Besedila je prispevalo trintrideset avtorjev, izjemno informativno in zanimivo fotografij gorstev in vzponov je zbral **Franci Savenc**, ki je z **Marjanom Krušičem** knjigo tudi uredil. Fotografije različnih avtorjev je izbral **Stane Klemene**. Vodja številnih odprav **Tone Škarja** pa je - *Od prvih pristopov...* - knjigo uvedel in - ... *do najvišjih sten* - tudi zaključil in s tem dal slovenskemu alpinizmu mesto, ki mu gre.

Knjiga Na vrhovih sveta pomeni večplastno predstavitev razvoja in uspehov slovenskega alpinizma v tujih gorah. Najprej velja posebej omeniti izredno zanimivo in koncizno napisane podatke o naših odpravah in njihovih uspehih, in seveda tudi o gorstvih, kjer so odprave delovale. Ker pa tega ne moremo ločiti od svetovnega alpinizma, daje fotografija hkrati še vpogled v zgodovino alpinističnih dosežkov drugih narodov. Skratka, tako koncizno napisanega in toliko zbranega materiala o tej temi na enem mestu pri nas še nismo imeli priložnost brati. Podatki, ki so del obsežnega znanja

Francija Savenca, se nizajo v stolpcu na robu vsake strani in se seveda neposredno navezujejo na besedila. Ta pomenijo že nadgradnjo podatkov, saj prinašajo opise vzponov. Ker gre za različna gorstva, različna obdobja in različne pisce, je za ta - ponavadi na dveh straneh v knjigi - besedila značilna izredna pestrost. Ti teksti nas vodijo v času in prostoru - od leta 1960 in prvega himalajskega cilja (Trisul) do zadnjega uspeha leta 1991 na Kangčendzengi; od gora Norveška in Grenlandije prek Kilimanđžara do Nove Zelandije in obeh Amerik. Največji del pa seveda zavzemajo azijska gorovja: Kavkaz, Pamir, Hindukuš, Karakorum in predvsem Himalaja.

Opisi vzponov vedno presežejo golo opisno raven in v knjigo vnesejo doživetja, razmišljanja in impresije; v teh prispevkih zaživijo težave, napor in tragedije, vendar tudi lepote in intenzivnost doživetega. Vse to nam alpinistične izkušnje približa tako kot vsaka dobra gorniška knjiga, le da ima pričujoča izdaja pomembno posebnost.

Vsi ti »sestavni deli«, doživetja različnih ljudi na različnih koncih sveta s skupnim imenovalcem »gore« in »plezanje«, tvorijo živo celoto; tvorijo heterogen, pa vendar kompakten organizem. Besedila so kot sestavni del mozaika, ki se dogradi v zaokroženo podobo slovenskega alpinizma v gorah sveta, v njegov razvoj in vzpon v zadnjih desetletjih, s katerim se je postavil v svetovni vrh. In če se je vse skupaj pred skoraj štirimi desetletji začelo z neizživeto željo po Himalaji, je danes treba priznati, da so minula desetletja prinesla izredne izkušnje in dejanja na robu skrajnih meja, skozi katere pa oko vseeno zre v daljave, v katerih se odpirajo nova

Obzorja.

Dario Cortese

Druga izdaja »Kranjskih vrhov«

V letu 1975 je bil na pobudo predsednika Planinskega društva Kranj **Franca Ekarja** izdelan projekt planinske transversale, ki zajema 26 kontrolnih točk, od tega 6 planinskih postojank, drugo pa so žigi na vrhovih v okviru meja občine Kranj.

Eden izmed motivov je bil zanesljivo poseči v nova mejna področja mejnih gora, kot so Velika Koroška Baba, Goli vrh, Virnikov Grintavec, kot tudi na nekoliko manj znane vrhove Stegovnik, Rinke, Križ in Koroška Kočna.

Prva naklada Vodnika po kranjskih vrhovih, tri tisoč izvodov, je v letu 1991 pošla. Ob tem je treba poleg pobudnika omeniti strokovne realizatorje - takratne markaciste **Balda Bizjaka**, **Karla Bajta**, **Ivana Eržena**, **Viktorja Obeda** in seveda akademskega kiparja **Toneta Logondra**, ki je s perorisbo upodobil vse gore, na katerih vrhove se je potrebno povzpeti. Takratni prvi ^{na} ¹¹⁵ so gmotno podprli Gorenjski tisk

Kranj, Tiskarna Golnik, ZTKO Kranj, Občina Kranj in PD Kranj.

Kranjsko planinsko pot, ki slovi tudi zaradi sodobno izoblikovane značke - dela akademskega slikarja **Jožeta Trobca**, je prehodilo skoraj 1000 planincev. Nad posebnostjo in neprezahtevnostjo kranjske transversale so vsi navdušeni, saj je razmeroma kratka - pohod traja 4 dni. V poti so zajete tudi planinske postojanke Kališče, Krvavec, Kokrsko sedlo, Češka koča, Kranjska koča - Ledine in nova planinska koča na Sv. Jakobu.

Druga izdaja Dnevnika je v redni prodaji v pisarni Planinskega društva Kranj na Koroški 27 po ceni 3 DEM, trenutno je to 150 SLT.

Planinsko društvo Kranj s tem seznanja planince o ponovni možni nabavi Dnevnikov, ob tem pa tudi želi vsem obiskovalcem kranjskih vrhov veliko užitek in srečnih povratkov.

Planinsko društvo Kranj

30-letno kazalo Naših jam

To je bil nekakšen dolg slovenske jamarske organizacije, Jamarske zveze Slovenije, do bralcev svojega glasila Naše jame: kot dodatek letošnjega, 34. letnika slovenske jamarske revije je izšlo Kazalo 1-30, se pravi za prvih 30 letnikov.

Kot je v uvodu zapisala sestavljalka tega kazala **Maja Kranjc**, je bilo v prvih tridesetih letnikih revije objavljenih 910 različnih prispevkov. Članki so v glavnem v slovenščini (854), nekateri so večjezični, srbskih oziroma hrvaških je 22, angleških 18, nemških 14, francoskih 6, italijanska pa 2. Od tega jih ima 286 povzetke v jeziku, drugačnem kot je v članku: 21 povzetkov je slovenskih, 134 angleških, 63 nemških, 60 francoskih in 8 hrvaških oziroma srbskih. V vseh 910 delih je citiranih 2241 referenc. Najpogostejši deskriptor je seveda speleologija (388 objav), sledi malo regionalna speleologija (218), nato speleotehnika (127), društvena dejavnost (116), speleološki opis (95), zgodovna speleologija (86) in krasoslovje (62).

V Kazalu bralec tudi zve, katera jama je v Naših jamah predstavljena poleg z opisom tudi z načrtom. Kazalo je napolno sestavljeno tako, da je v njem posebna razdelitev po kontinentih brez Evrope, nato Evropa, razdeljena na države, vendar brez Slovenije, Slovenija pa je spet ustrezno in pregledno jamarsko razdeljena. Tako je mogoče brez težav najti katerokoli kraško jamo, ki je bila kdajkoli v prvih 30 letih izhajanja Naših jam kakorkoli predstavljena v reviji, pa tudi katerikoli drug dogodek iz življenja Jamarske zveze Slovenije in njenih članic, ki je bil opisan v reviji.

Kazalo Naših jam je vsekakor pomemben dogodek v slovenski krasoslovni in še posebno jamoslovni informatiki. M. R.

društvene novice

In memoriam:

Joža Benedik (1920-1992)

Ko nam smrt iztrga z dušo in srcem predanega planinca, se šele prav zavemo, kolikošen je bil njegov delež v naših vrstah.

Čeprav je bil Joža rojen blizu Polzele, je bil pravi Gorenjec. Dve leti star je s starši, ki so si morali iskati delo, prišel na Gorenjsko in tu tudi ostal. Izučil se je sedlarskega poklica, ki pa ga ni dolgo opravljal, ker je vmes posegla vojna. Kot mlad, zdrav fant jo je preživel v raznih taboriških, največ v Dachauu. Čez dan je delal v tovarni, v taborišču pa so na njem delali medicinske poskuse, katerih posledice je nosil vse življenje. Po vojni se je zaposlil, polnih 32 let je delal v Elanu, kjer je dočkal upokojeitev.

Že od otroških let je rad zahajal v naravo. V njej je bil sproščen, srečen, našel je svoje zadovoljstvo, morda je skušal najti pozabo za prestane težke dni. Leta 1946 se je aktivno vključil v delo društva. Polnih 15 let je skrbel za Roblekov dom, ki mu je bil najbolj pri srcu. Nešteto krat je s polnim nahrbtnikom odšel v dom takoj po »šihitu«. Kdo bi vedel, koliko je na hrbtu znosil v dom, koliko ur dela je opravil! Manjkal ni pri gradnji žičnice in tudi drugod, če je le bilo potrebno. Nobenega dneva dopusta

ni bilo škoda. Pri tem je bil vedno dobre volje in nasmejan. S svojo hudomušnostjo je znal pri delu, na izletu ali v družbi ustvariti prijetno in veselo vzdušje.

Zaradi bolezni je moral tolikšno aktivnost opustiti, vendar ni odnehal. Vrsto let je pobiral članarino. Poznali so ga stari in mladi. Ti še posebno, saj so ga zasipavali s šolskimi torbami in žogami, da jim jih je zašil in popravil.

A ni bil aktiven le pri planincih. Bil je član gasilskega društva, igral je pri prosvetnem društvu, skratka, povsod je bil zraven, kjer se je delalo.

Za svoje vsestransko delovanje je prejel častne znake PZS in druga odlikovanja ter priznanja, upravičeno pa je bil imenovan za častnega člana društva. Zadnje čase smo ga bolj poredko srečevali. Ni nas več mogel obiskovati v pisarni in na sejah. Dolgo je ključeval bolezni, ki je, žal, bila močnejša od njegove volje do življenja.

Velika množica, ki ga je spremila na zadno pot, je dokazala, kako znan in priljubljen je bil. Njegovo pridnost, vestnost in poštenost bomo znali ceniti tudi mi in se ga bomo s hvaležnostjo spominjali.

Radovljiški planinci

Kako lep in žalosten dan

Šestindvajseti april 1992. Blejski Vintgar v svoji lepoti deluje kot tujec; ali pa sem morda ta tujec jaz? Bistra Radovna, ki polni strugo, se na trenutke skali, šumenje vode se oddalji, številni nedeljski obiskovalci delujejo neosebno. Spoznavam, da danes ne sodim sem. Beg pred kruto resnico se ni posrečil.

Žena Martina je tiha, čutim, da je tudi njej težko. Tudi sin Cene pod vtisom nesreče lepota Vintgarja ne doživlja, kot bi želel. Žal mi je, vendar mu

Iz starega, dobrega Planinskega vestnika

Trdinov vrh v Gorjancih. Novomeška podružnica SPD je opozorila notranje ministrstvo v Beogradu na ime »Gorjanc«, ki znači na dosedanjih zemljevidih najvišji, 1181 m visoki vrh v gorovju, ki ga Slovenci zovejo »Gorjanci«, a Hrvati »Uskočke gore«. Ta gorski naziv je stanovništvu v okolišju vrha neznan; priprosto ljudstvo je rabilo za ta vrh ime: Vrh pri sv. Jeri (Geri), ker je stala ondi katoliška cerkva, posvečena Jeri. Toda cerkva je razpadla, samo neznan ostanek še priča o njej. Tik poleg nje stoji istotak ostanek razpadle pravoslavne cerkvice svetega Ilije. Podružnica SPD je torej smatrala, da tudi ime »Vrh sv. Jere« sedaj ni več upravičeno kot geografsko ime, in je predla-

gala ministrstvu, da se vrh imenuje odslej »Trdinov vrh« na čast umrlemu slovenskemu pisatelju profesorju Janezu Trdini, ki je s svojimi odličnimi spisi »Bajke in povesti o Gorjancih« (8 zvezkov) proslavil gorovje Gorjancev in stanovništvo ob vznožju Gorjancev.

Notranje ministrstvo je to podružnično iniciativno vlogo rešilo z naredbo št. 3100 od 1. julija 1922 sledeče:

»Vsled prošnje krajanov se na podlagi izjav pokrajinskih uprav v Ljubljani in Zagrebu določuje za najvišji 1181 m visoki vrh v Gorjancih (Uskočki gori) naziv Trdinov vrh namesto dosedanjih nejednakih nazivov »Gorjanc«, oziroma »Vrh svete Jere«.

(PV 1922/9, str. 144)

Letos je torej Trdinov vrh star 70 let.

ne morem pomagati. Pretepač z znanim optimizmom tokrat ni prepričljiv; tudi on je pod vtisi včerajšnjega dne.

Spoznanja in prizori komaj minule sobote se vračajo v valovih z vso silovitostjo: vzpon na Grintovec, stara dobra družina, razpoloženje na višku, čudovito vreme in odlične snežne razmere, načrti za naslednje ture, spust po strehi Grintovca v idealnih razmerah; kruta resnica, psihično zlomljen prijatelj Tone, ki ga nesreča bremeni že dobro uro; streznitev, kljub nezahtevneemu terenu najtežje smučanje v življenju, reševalna akcija in njen konec. Prihod k Juletovim najbližjim, večer brez noči, noč brez spanja in konca.

Vožnja proti Krmi se neobičajno vleče. Tišina v avtomobilu je še daljša.

Krma je polna cvetočega resja in telohov, vračajoči se turni smučarji ne zbujajo običajnih skomin; slovo od Pretepača, ki odhaja na Kredarico, je brez običajnega hrupa; sonce sije bolj blede in običajno bleščeča gladina Zelencev v zatrepu Krme je na debelo prekrita z listjem,

kot da bi se tudi ti želeli umakniti pred pogledi nezaželenih tujcev.

Čmrlja se preletavata s cveta na cvet. Njuno brenčanje je oddaljeno, drugačno; danes je res vse drugače.

Izrečem besede, ne da bi se jih pravzaprav zavedal: »Kako lep in žalosten dan!« Zveni nelogično, verjamem vama. Je bila prijateljeva smrt logična, je morda logičen in smiseln ta zapis?

Jule Nardoni iz Škofje Loke se je v soboto, 25. aprila 1992, smrtno ponesrečil med vzponom na Grintovec.

Jože Gostinčar

Delovni obračun PD PTT Ljubljana

V poslovni stavbi PTT v Ljubljani so se 7. marca zbrali planinci PD PTT Ljubljana na rednem letnem občnem zboru, 28. po vrsti. Društveni predsednik **Jure Srhoj** je za uvod zelo slikovito orisal delo društva v preteklem letu. Poudaril je, da smo lahko z delovanjem društva zelo zado-

Razglednice z Velebita

Planinsko društvo »Novi Zagreb« je pred začetkom letošnje poletne sezone, za katero upajo, da bo kolikor toliko normalna, založilo ducat razglednic Velebita, ki je »biser in čudež našega gorskega sveta; slika z Velebita je izraz spoštovanja lepote, veselje za tistega, ki jo pošlje, in za onega, ki jo prejme«, kot je zapisano na spremnem lističu k seriji, ki je natisnjen v hrvaškem,

angleškem, nemškem in italijanskem jeziku. Na razglednicah so natisnjeni barvni motivi z Velebita, pejzaži in podrobnosti, vrhovi in kraške oblike, pa tudi precej tamkajšnjega značilnega rastlinja, seveda predvsem lepih cvetic. Upati je samo mogoče, da bo letošnje poletje spet mogoče varno oditi na Velebit - in od tod pisati takšne razglednice: v veselje tistega, ki jih bo pisal, in onega, ki jih bo prejel.

voljni, predvsem pa še z delom izletniškega odseka, ki je tudi lani skoraj vsak konec tedna organiziral zanimive izlete po naših gorah. Med drugim je povedal, da pri društvu ustanovijo še planinsko-jamarski odsek, kajti številne planince pritegujejo tudi kraške lepote v lahko dostopnih podzemskih jamah. Jamarski odsek je pri PD PTT Ljubljana sicer samostojno deloval že precej let, zdaj pa se je tudi uradno priključil PD PTT Ljubljana. Lani so v okviru odseka ustanovili tudi jamarsko transverzalo Poštarsko jamarsko pot, ki je sploh prva takšna transverzala v Sloveniji.

Po izčrpnih poročilih gospodarske komisije, izletniškega odseka, nadzornega odbora in častnega razsodišča, ki lani ni obravnavalo niti enega prestopka, je spregovoril predsednik Planinske zveze Slovenije **Andrej Brvar**. Med drugim je poudaril, da je PD PTT Ljubljana letos naredilo še en pomemben korak, ko je začelo izdajati glasilo »Pod Prisojnikom«. Takšno glasilo bo še bolj popestrilo delo društva in hkrati prikazalo številne uspehe, ki so jih društveni člani dosegli pri svojem delu.

Občnega zbora so se udeležili predstavniki PD Železničar iz Ljubljane, Rašica, Snežnik, Brežice, Jesenice in Kamnik. Vsi so bili še posebno veseli pozdrava predstavnika PD Sljeme iz Zagreba, saj so ti planinski prijatelji v vojni preživljali hude čase. Udeležence občnega zbora je toplo pozdravila tudi direktorica PTT podjetja Ljubljana **Štefanija Žagmeister**. Povedala je, da je ljubljansko PTT podjetje kot pokrovitelj planinskega društva v preteklosti ne le moralno, ampak tudi materialno podpiralo društvo.

Sledila je slavnostna podelitev priznanj PD PTT in PZS. Zlasti znak PD PTT Ljubljana je dobil **Alojz Bavdek**, pisne pohvale društva pa **Marjan Čebular**, **Ignac Rupnik**, **Jože Korošec**, **Emil Krajnik**, **Ada Mokorel**, **Rado Radešček**, **Marija Smole** in **Marija Valetič**. Srebrni častni znak Planinske zveze Slovenije sta prejela **Darinka Jereb** in **Viktor Košir**, bronasti častni znak PZS pa **Boris Lazar** in **Planinska skupina Kranj**.

Po končanem uradnem delu občnega zbora je bila v obratu družbene prehrane v pritličju poslovnice zgradbe PTT planinska veselica, ki je trajala do zgodnjih jutranjih ur. <tt novice)

Prebujanje pomladi na Čičariji

Na letošnji veliki petek smo se iz Zagreba prek Postojne pripeljali z vlakom do Rakitovca, železniške postaje na progi Divača-Pulj v Čičariji. Peš smo od tod nadaljevali pot do vznožja Žbevnice in do vasi Brest, od tod pa dalje v Klenovščak. Prek grebena Čičarije smo stopili na severno, še zimsko zaspano stran, kjer so

nedavni požari uničili velike predele grebena in obronkov. Tako smo prišli na cilj, v Račjo vas, kjer so bili domačini presenečeni, da si upamo v teh napol vojnih časih na tako dolgo pot.

Naslednji dan smo se po burji in soncu, ki je že prijetno grela, posebno še v zavetrju, vrnili prek Klenovščaka in Sluma do Počekaja (Buzet). Z vrha Kuka nad železniško postajo so razgledi na vse strani, posebno na Učko, ki dominira nad Istro. Na livadi je majhna »Oaza«, kjer smo počivali in čakali na vlak ter gledali Nanos, posebno pa zasneženi Snežnik, ki smo ga »spremljali« do Postojne. Pri Rakeku se nam je pokazal Triglav, zatem Storžič in na koncu Kamniške Alpe z Grintovcem. Dan prej je bilo še tako turbno, zdaj pa je tako prijetno! Vse je bilo prav lepo, čeprav je Čičarija še napol spala. Vendar jo je vredno obiskati tudi v takem letnem času. jospis sakoman

Mladi Novomeščani na Boču

Boč, gora prostranih razgledov in bogate flore, je bil letos že četrti dosežek mladih novomeških planincev. Kljub debelim, dež obetajočim oblakom se jih je kar okoli osemdeset odločilo za ta podvig. Odločitev je bila bogato poplačana.

Že sama pot prek Bizeljskega s postankoma na Sv. Gorah, v Atomskih Toplicah in Poljčanah je imela dovolj močno izobraževalno noto. Vzpon iz Poljčan na vrh Boča pa tudi ni bil od muh.

Na stolpu vrh gore je bilo kljub vetru živahno. Razgled je bil dovolj obsežen, le močan veter je onemogočal sporazumevanje, kar pa veselja otrok ni kalilo. Po sestopu in krajšem postanku je sledil ogled, žal, zadnjega rastišča čudovite rožice iz rodu anemon, velikonočnice. To je bilo drugo nepozabno doživetje tega izleta. Sledila je le še pot v dolino in vožnja domov.

Od dobrih deset ur, kolikor je trajalo potovanje, je mladina več kot šest ur preživela na svežem zraku, v lepem okolju, veselem in sproščnem vzdušju. Kako ugoden psihofizičen vpliv ima tak dogodek na človeka, si lahko predstavlja vsak, ki je kdajkoli kaj takega doživel. Težko bi našli primernejšo telesno aktivnost za doraščajočega človeka s tako pestro možnostjo sočasne izobraževanja in vzgoje, kot je planinstvo.

Zato je treba to zvrst dejavnosti vsestransko podpirati in mladim omogočiti čimveč takih doživetij. Še posebej je treba snovalce teh aktivnosti, mentorje in vodnike, ustrezno stimulirati pri njihovem hvalevrednem, požrtvovalnem in vsestransko koristnem prostovoljnem delu. Podjetja, ustanove, organizacije in društva, dokažite svojo pripravljenost, da tudi v teh težkih časih neposredno pomagata otrokom!

Iz šole Katja Rupena - danes Center - in drugih šol v Novem mestu je prišla že lepa vrsta

veztrajnih planincev, nekaj dobrih alpinistov in v zadnjem času zelo uspešen himalajec **Vanja Furlan**. To je samo dokaz več, da so združeni napori šolnikov, družbe in staršev rodili obilne in dobre sadove. Tako bo tudi v prihodnje, če ta družbeni napor ne bo presahnil.

V imenu udeležencev izleta se celotnemu vodstvu, posebno pa **prof. Jožetu Peršetu**, lepo zahvaljujem.

s Pezdič

Seminar za inštruktorje - markaciste

Seminar je razpisala Komisija za pota pri PZS 25. in 26. aprila letos v planinskem domu na Mrzlici, da bi usposobili udeležence za vrisovanje označenih planinskih poti na topografsko karto in vse delo pri tem. Prijavilo se je 24, na seminar pa je prišlo le 18 (75%) udeležencev iz 14 PD. Seminar je vodil in pripravil dvojce tem **Božo Jordan** ob sodelovanju načelnika komisije za pota **Toneta Tomšeta** in predavatelja **Tomaža Banovca**.

Udeleženci so bili z delom zadovoljni, saj so nekateri se spoznali malo širšo problematiko planinskih poti. Druge pripombe pa so o opremitvi, ki smo jo potrebovali pri delu, ker je nima vsak. To je predvsem višinomer, ki bi ga morala posredovati komisija za pota; le nekateri imajo svoje - dragi so. Enako bi naj imeli enotne kompase (predstavljen je bil Recta), ki jih moramo uvoziti. Veliko jih je imelo izdelek Teleoptik Zemun, ki ga sedaj ni več. Vsak bi moral dobiti vsaj skopiran del karte 1:5000 za risanje in vaje.

Delo na terenu je bilo v dveh skupinah - bolje bi bilo po dva skupaj. Pripraviti bi morali osnovno pisno gradivo za udeležence. Stroške seminarja je krila KZP (hrana, nočitev), potne in vse druge stroške pa so večinoma nosili udeleženci sami. Torej so se ga res udeležili izbrani zanesenjaki! Le kako dolgo bomo lahko še delali na taki osnovi tako odgovorno delo?

B. J.

Orientacija »Veliki klic 581«

V nedeljo, 10. maja letos, je PD Vinska gora organiziralo in izvedlo 2. orientacijski pohod, kot je v pozdravnem nagovoru povedal predsednik Vlado **Štravs**. Zbralo se je šest ekip (5 mladih in veteranska) in vse so pot prehodile. Prve tri ekipe so dobile pokale, vsaka diplomu in vsak udeleženec značko planinca. Traso je pripravil **Lojze Viher**, na startu in cilju sta pomagala še **Martin Pungartnik**, oba PLV, in **Rudi Štravs**.

Ob hoji sem premišljeval, zakaj je takih pohodov sedaj tako malo. V Zabukovici je bilo obdobje orientiranja, ki ga ni več. Prvo napovedano orientacijsko tekmovanje na Mariji Reki je bilo odpovedano, čeprav je bilo ob 20-letnici prav

tu navdušenje za oživitve tega dela. Včasih je bilo tega več in tudi udeležba je bila mnogo boljša. Sedaj, ko propagiramo hojo čez drn in strn, po brezpotju, bi to morali znati še mnogo bolje kot pri hoji po markiranih poteh, ki so včasih res samo še na karti.

Za orientiring je MK pripravila dve brošurici, za »planinsko orientacijsko tekmovanje« pa menda nič, razen pravil. Zdi se mi, da bi bila tudi sedanja TO lahko zadovoljna, če bo vsaj nekaj bodočih nabornikov to znalo. Tudi na nove kompase se bo verjetno treba navaditi, če jih bomo seveda lahko kupili doma. Za orientiring so bili »Silva« - švedski, so pa še druge zelo dobre izvedbe (serija 15, klinometer, ogledalo), Šport OL 4 in F 73, ki sta (vzhodno)nemška, iz Zemuna jih menda tudi ne bo več. Uvajajo menda švicarski Recta, ki jih je ravno tako več tipov. Nekateri so zelo priročni, imajo še klinometer za merjenje naklonine (s kazalcem ali na zadnji strani s pomočjo kotomera, na vrvico pa obesiš znani švicarski nož).

Še vedno je nerešeno vprašanje topografskih kart. Oboje se da nadomestiti z opisom proge. Za vajo bi morali imeti »vrtec za orientacijo (poligon)« z določenimi naravnimi točkami (lahko tudi posebej označenimi) in ustreznimi opisi - nalogami. Ta predel, po katerem smo šli 10. maja, je kot nalašč za to. Žal ni ustrezne knjižice za take vaje. V nastajanju pa je že bila.

B. J.

10. pohod po mejah KS Liboje

V soboto, 25. aprila, je bil deseti planinski pohod po mejah krajevne skupnosti Liboje. Pričel se je kot dosedanji pri mostu nad Savinjo v Kasazah in krenil po poteh proti Breclju, kjer je bil prvi krajsi postanek s čajem, dalje je šlo po gozdni poti na preval k Zg. Beškovniku (540 m), po širokem kolovozu navzdol, kjer je lep pogled na stenice Kotečnika s plezalnimi smermi, po severnem pobočju Šmohorja tja do Šnajcerja, kjer je bil drugi postanek za odžejanje in dober razgled. Od tod je šel v dolinico Hudega pota, mimo Kralja (domačini so nam dali jabolčnik), čez cesto v Kurjo vas in mimo Pereta po vršini do Doma krajanov na Brnici (457 m). Tu so v izkaznice pohoda odtisnili precej čez 400 žigov. Vsak pohodnik je dobil za spomin skodelico, prispevek Keramike Liboje, pa kos kruha in dober kuhan fižol z mesom. Vsak pohodnik je dobil spominsko nalepko, ki je bila za ta pohod posebno oblikovana. Pohod so vodili PLV, ki so tudi poskrbeli, da ni bilo potrebno do sedaj pobirati štartnine. Hvala jim za to desetletno delo!

V nedeljo, 12. aprila, pa je bil 13. pohod na Dobrovlje v organizaciji PD Polzele, kjer je bilo udeležencev za dober avtobus. Za Hinka in Milana je bil to deseti pohod.

TVEGANO, TEŽAVNO ŽIVLJENJE POD VRHOVI

OPISI REDKIH POGUMNEŽEV

O gorah, življenju in potovanjih po njih so kar precej pisali že v 18. stoletju, ko je bil pustolovec in prav pogumen tisti, ki si je, ne da bi bil gorjan, drznil iti v ta skrivnostni skalnati svet. Enako kot v dosedanjih letošnjih številkah PV objavljamo tudi v tej leto dni pred okroglim jubilejem organiziranega planinstva na Slovenskem nekatere zanimivejše odlomke iz takšnih del svetovne literature. (Op. ur.)

Ne vem, kako naj to povem, vendar se nas v gorah polastijo veličina in vzvišene misli, ubranost z vsem, kar objema naš pogled, misli voljno dihajo v tihi radosti, ki je osvobodena sleherne strasti in vsega čutnega. Zdi se nam, kakor da smo, komaj se vzdignemo nad domovanja umrljivih, pustili spodaj vse plehke pozemske občutke in se je duša, medtem ko se bližamo eteričnim višavam, navzela njihove neminljive čistosti. Preplavi nas neko resnobno občutje, ne da bi se sprevrglo v otožnost, občutek miru, ki je daleč od mehkojne ohlapnosti, radujemo se svojega bivanja, veselimo se, da moremo misliti in čutiti. Silovitost poželenj uplahne, njihova boleča ost otopi in v srcu se naseli občutek rahle prijetne vznemirjenosti. V takšnem srečnem ozračju se strasti, ki sicer človeka nenehno mučijo, preobrazijo in ga vodijo k blaženosti.

Jean-Jacques Rousseau: Julie ou la Nouvelle Heloise. Amsterdam, 1761.

Na Pilatusu poučujejo v hoji, tako kakor drugod ples. Kajti na nevarnih mestih je nadvse pomembno vedeti, ali je najprej potrebno stopiti naprej z desno ali z levo nogo, ali je potrebno najprej uporabiti desno ali levo roko. Kadar hodimo po ostrem skalnatem hrbtu, je spet treba vedeti, kje smemo stopiti na prste in kje na peto. Kdor vsega tega ne ve, je v nevarnosti, da bo bodisi padel ali pa zašel v takšne škripce, da ne bo mogel ne naprej ne nazaj. So tudi mesta, kjer se moramo obesiti na roke, da, pogosto celo na en sam prst, tako da je videti, kakor da bi bila narava sama prav in ta namen zvertala luknje v skalo. Čevlji, ki jih uporabljamo pri plezanju v gorah, imajo podplat iz lahkega lesa, ki je privezan na stopalo z usnjениm jermenom. V ta podplat zabijejo šest, na peto pa štiri velike žeblje, ki štrlijo pol palca onstran roba. Največja moč hribovca pa tiči v palici. Biti mora lahka, upogljiva in dovolj močna, da drži moža, če jo položi čez dve nasproti stoječi skali in se obesi nanjo. Na koncu pa je ta gorska

David Herrliberger (1697-1777): Ledenik na Bernskem; bakrorez iz Neue und vollstandige Topographie... Zvirich 1773. -

palica okovana z dva palca dolgim koničastim železom.

Franz Ludwig Pfyffer v. Wyher: Spaziergang auf den Pilatus-Berg im Kanton Lucern. 1. Band. St. Gallen, 1796.

Noč se je vlekla kakor večnost. Ležal sem na ravni klopi, pod glavo sem imel samo svojo lovsko torbo, oblečen sem se pokrtil z razcapanim kocem. Spočetka sem bil od dima in ognja skoraj prekajen, in ker sem se bil potolkel, me je vse še dvakrat huje bolelo. Pozneje, ko je ogenj ugasnil, se je v kočo priplazil mraz, kakor da bi jo bilo zametlo. Pastir, ki je spal zraven mene, je smrčal, živina, ki je bila zaprta v staji okrog koč, je pozvanjala z zvonci, ker ni bila niti za hip pri miru. Nazadnje pa sem od utrujenosti vendarle zadremal.

Joseph Kyselak: Skizzen einer Fussreise durch Oesterreich, Steiermark, Karnthen, Salzburg, Berchtesgaden, Tirol und Baiern nach Wien. I. Theil. Wien.

(Prevedel Franček Vogelink)

KOLEDAR 1993

100 let
slovenskega
planinstva

J	U	L	I	J					1	9	9	3	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31								
PON. SOB.	TOR. TLE.	ŠEB. WED.	ČET. TOR.	PEK. PIR.	SOB. ŠAB.	NED. SUN.	PON. SOB.	TOR. TLE.	ŠEB. WED.	ČET. TOR.	PEK. PIR.	SOB. ŠAB.	NED. SUN.

Prihodnje leto bomo praznovali 100-letnico organiziranega planinstva na Slovenskem (1893-1993). Slovensko planinsko društvo je bilo ustanovljeno iz narodnoobrambnih razlogov, da bi namreč naše gore ohranile slovenski značaj in jih ne bi tuji prepredli s svojimi potmi in posejali s svojimi kočami. V počastitev tega za vse Slovence pomembnega jubileja Planinska zveza Slovenije izdaja **koledar** s **13 velikimi** in **36 manjšimi barvnimi fotografijami** ter spremljajočim tekstom v slovenskem in angleškem jeziku. Posnetki in podatki o naši planinski in alpinistični zgodovini dostojno predstavljajo in utemeljujejo Slovenijo kot zgodovinsko deželo in kot samostojno evropsko državo, zato je koledar zelo primeren tudi za tujino.

Format: 34 X 47 + 5 cm za dotisk.

Prodajna cena koledarja je 7 DEM v tolarški protivrednosti, pri večji količini in prednaročilu do 10.9.1992 priznavamo do 20 % popusta.

Vse informacije na Planinski zvezi Slovenije, Dvoržakova 9, 61000 Ljubljana, tel. (061) 315493, 312553, fax 122140.